

Studijų
kokybės
vertinimo
centras

2014–2020 metų
Europos Sąjungos
fondų investicijų
veiksmų programa

AUKŠTOJO MOKSLO VERTINIMO APŽVALGŲ RINKINYS

Studijų
kokybės
vertinimo
centras

2014–2020 metų
Europos Sąjungos
fondų investicijų
veiksmų programa

Aukštojo mokslo vertinimo apžvalgų rinkinys

Turinys

Įžanga	5
KOLEGIJŲ IŠORINIŲ VEIKLOS VERTINIMŲ, VYKUSIŲ 2004–2009 M. IR 2011–2015 M., REZULTATŲ PALYGINIMAS	6
Įžanga	6
2004–2009 m. ir 2011–2015 m. vykusių vertinimų rezultatų apžvalga	8
2004–2009 m. ir 2011–2015 m. vertinimų ekspertų įžvalgų ir rekomendacijų palyginimas	10
Išvados.....	23
NAUJŲ STUDIJŲ PROGRAMŲ, PATEIKTŲ SKVC 2010–2015 M., ANALIZĖ	31
Bendroji statistika.....	31
Išorinio ekspertinio vertinimo rezultatai.....	34
JUNGTINĖS STUDIJŲ PROGRAMOS IR JŲ VERTINIMAS 2010–2015 M.	38
Jungtinių studijų programų kokybės užtikrinimas Europoje	38
Jungtinės studijų programos Lietuvoje	39
Jungtinių studijų programų vertinimas ir akreditavimas	42
Jungtinės studijų programos aukštųjų mokyklų akimis	45
Apibendrinimas	52
AUKŠČIAUSIĄ ĮVERTINIMĄ GAVUSIŲ STUDIJŲ PROGRAMŲ ANALIZĖ 2010–2015 M.....	54
Bendrieji statistiniai duomenys.....	54
Apibendrinimas	66
IŠSKIRTINĖS KOKYBĖS ATSKIROSE SRITYSE APŽVALGA.....	68
Išskirtinės kokybės aukštajame moksle samprata.....	68
Išskirtinė kokybė Lietuvos kontekste	68
Institucinis vertinimas: renkami gerosios praktikos pavyzdžiai	69

Studijų programų vertinimas: išskirtinės kokybės pavyzdžiai	69
Apibendrinimas	73

DU KARTUS TREJIEMS STUDIJŲ METAMS AKREDITUOTŲ STUDIJŲ PROGRAMŲ KIEKYBINĖ IR KOKYBINĖ ANALIZĖ 2010–2014 M.75

Bendrieji statistiniai duomenys	75
Priežasčių, lėmusių pakartotinį akreditavimą trejiems studijų metams, kiekybinė ir kokybinė analizė	77

AUKŠTŲJŲ MOKYKLŲ IŠORINIO VERTINIMO IŠVADŲ VIEŠINIMO APŽVALGA80

Studijų programų išorinio vertinimo išvadų viešinimas Lietuvoje	80
Išorinio vertinimo rezultatų viešinimas kitose šalyse	84

Ižanga

Studijų kokybės vertinimo centras, skatindamas Lietuvos aukštojo mokslo kokybę bei kokybės kultūrą, vertina aukštųjų mokyklų veiklos bei jų studijų programų kokybę. Tokio vertinimo rezultatas – vertinimo išvados, kurių pagrindu aukštosios mokyklos imasi veiklos pertvarkos, tobulinimo.

Atliekant vertinimus sukaupiama daug įvairios informacijos, leidžiančios sistemiškiau pažvelgti į Lietuvos aukštąjį mokslą. SKVC savo metinėse ataskaitose pateikia apibendrintus duomenis, parodančius situaciją skirtingose studijų srityse ar kryptyse. Atlikti tokio pobūdžio ir panašius tyrimus Studijų kokybės vertinimo centrą įpareigoja ir Europos aukštojo mokslo kokybės užtikrinimo nuostatos ir gairės (ESG).

Šiame leidinyje yra surinkti ir pateikti keleto pastarųjų metų atliktų apibendrinimų duomenys. Analizuojant vertinimų rezultatus orientuojamasi į 2010–2015 m. laikotarpį vykusius vertinimus, didžiausią dėmesį skiriant tiems aspektams, kurie ėmė ryškėti šio vertinimo ciklo eigoje.

Vienas iš aspektų – naujų studijų programų kūrimo bumas, vykęs šio vertinimo ciklo pradžioje, kai, supaprastinus naujų studijų programų vertinimo tvarką, jų imta kurti šimtais. Didelio dėmesio susilaukė ir jungtinės studijų programos, kurių atsiradimui skatinti buvo panaudotos ir ES struktūrinių fondų lėšos, todėl buvo įdomu panagrinėti, kokie buvo šio proceso rezultatai ir kaip sėkmingai jungtinės studijų programos yra įgyvendinamos.

Apie Lietuvos aukštojo mokslo kokybę diskutuojama nuolat pabrėžiant, kad ji, deja, negerėja. Tai parodo ir vertinimo rezultatai. SKVC iš arčiau pabandė pasižiūrėti į nerimą keliančias studijų programas, kurios du kartus iš eilės buvo akredituotos 3 metams ir atsidūrė ties pavojinga riba, kai kitas vertinimas gali būti lemiamas. Tačiau galime pasidžiaugti, kad yra ir studijų programų, kurias SKVC sudarytos tarptautinės ekspertų grupės įvertino kaip labai geras. Leidinyje pateikiama ir tokių programų apžvalga, taip pat ir ekspertų paminėtų išskirtinės kokybės pavyzdžių apžvalga.

2010–2015 m. laikotarpį buvo atliktas visų Lietuvoje veikiančių aukštųjų mokyklų institucinis įvertinimas. Kadangi koleginiams aukštosioms mokykloms tai jau buvo antrasis toks vertinimas, SKVC atliko palyginamąjį 2004–2008 m. ir 2011–2015 m. vertinimo analizę, kurią pateikiame šiame leidinyje.

Tikimės, kad šiame leidinyje pateikiamos apžvalgos bus naudingos visiems besidomintiems aukštojo mokslo kokybe, o SKVC ateityje ketina pateikti ir daugiau apžvalginių straipsnių įvairia tematika, nes studijų kokybė – visų suinteresuotų pusių reikalas.

Dėkojame visiems SKVC darbuotojams, kurie prisidėjo rengiant analizes bei apžvalgas.

KOLEGIJŲ IŠORINIŲ VEIKLOS VERTINIMŲ, VYKUSIŲ 2004–2009 M. IR 2011–2015 M., REZULTATŲ Palyginimas

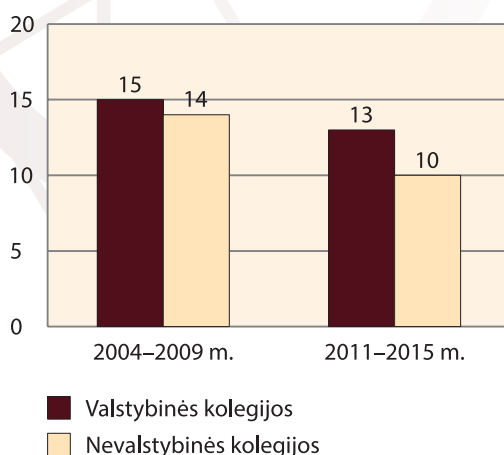
ĮŽANGA

2011–2015 m. vyko pirmasis Lietuvoje išorinis visų aukštųjų mokyklų veiklos vertinimas. Tačiau Lietuvoje veiklą vykdančios kolegijos su išoriniu vertinimu yra susidūrusios ir anksčiau – po 2000 m., kai aukštesniosios mokyklos buvo pertvarkomos į kolegijas. Vadovaujantis tuomet galiojusiais teisės aktais, praėjus 4 metams nuo jų veiklos pradžios, privalėjo būti atliktas išorinis vertinimas. Šio vertinimo metu turėjo būti įvertinta, kaip kolegija įvykdė sąlygas, nustatytas steigimo metu.

Šios Studijų kokybės vertinimo centro atliktos **analizės tikslas** – išnagrinėti 2004–2009 m. ir 2011–2015 m. vykusių vertinimų metu ekspertų pateiktas rekomendacijas bei išanalizuoti, kaip keitėsi kolegijų išorinių veiklos vertinimų rezultatai.

Abiejų vertinimų metu vertintos visos tuo laikotarpiu veikusios kolegijos – 2004–2009 m. 29 kolegijos (15 valstybinių ir 14 nevalstybinių), 2011–2015 m. – 23 kolegijos (13 valstybinių ir 10 nevalstybinių). Taigi tam tikrais atvejais antrojo vertinimo metu veiklos nebevykdė tos kolegijos, kurios buvo vertinamos pirmojo ciklo metu, arba įsisteigė naujos kolegijos, kurios nebuvo vertintos per pirmąjį vertinimą. Todėl ši analizė atlikta apibendrinant visų kolegijų vertinimo rezultatus, nenagrinėjant konkrečių institucijų veiklos vertinimo rezultatų kaitos.

2004–2009 m. ir 2011–2015 m. vykusiems vertinimams buvo keliami skirtingi tikslai: pirmajam – įvertinti, ar kolegijos įvykdė steigimo metu iškeltas sąlygas, antrajam – identifikuoti silpnąsias ir stipriąsias

1 pav. 2004–2009 m. ir 2011–2015 m. vertintų kolegijų skaičius

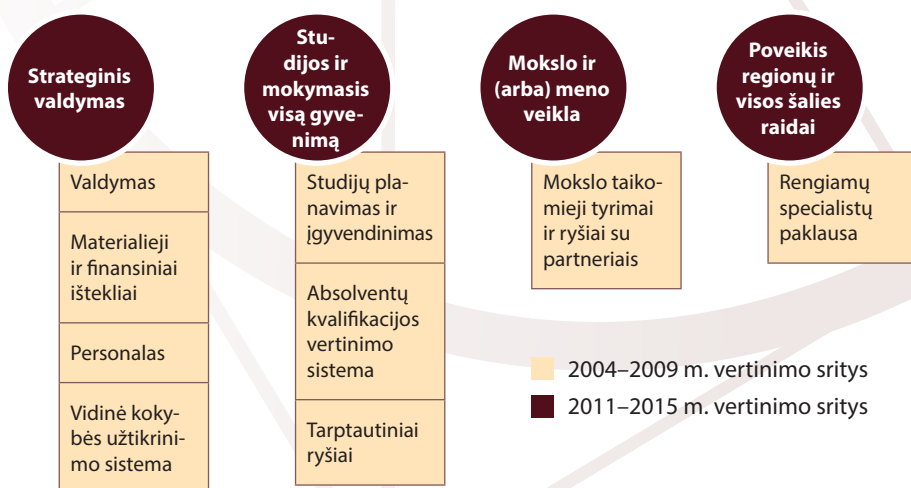
šias aukštųjų mokyklų veiklos sritis, pateikti rekomendacijas veiklai tobulinti ir, remiantis vertinimo rezultatais, kolegijas akredituoti. Taip pat vertinimai vyko vadovaujantis skirtingais teisės aktais ir vertinimo kriterijais, pirmuosius vertinimus atliko ekspertų grupės iš Lietuvos, o antruosius – mišrios užsienio ir Lietuvos ekspertų grupės. Tačiau, nepaisant visų skirtumų, analizuojant abiejų laikotarpių vertinimo sritis pastebima ir nemažai panašumų.

2004–2009 m. vertinimai atlikti pagal devynias vertinamąsias sritis:

- valdymą,
- studijų planavimą ir įgyvendinimą,
- mokslo taikomuosius tyrimus ir ryšius su partneriais Lietuvoje,
- tarptautinius ryšius,
- materialųjų ir finansinių išteklių valdymą,
- personalą,
- vidinę veiklos kokybės užtikrinimo sistemą,
- absolventų kvalifikacijos vertinimo sistemą,
- rengiamų specialistų paklausą.

2011–2015 m. vykę vertinimai atlikti pagal keturias vertinamąsias sritis:

- strateginį valdymą,
- studijas ir mokymąsi visą gyvenimą,
- mokslo ir (arba) meno veiklą,
- poveikį regionų ir visos šalies raidai.

2 pav. 2004–2009 m. ir 2011–2015 m. vertinimo sričių sujungimas

Siekiant susisteminti abiejų vertinimo išvadų rezultatus, jie analizuoti per 2011–2015 m. vykusių vertinimų metodikoje nurodytų vertinimo sričių prizmę – strateginį valdymą, studijas ir mokymąsi visą gyvenimą, mokslo ir (arba) meno veiklą, poveikį regionų ir visos šalies raidai. Toliau pateikiama schema, kaip pirmųjų vertinimų vertinamosios sritys buvo sujungtos į 2011–2015 m. vertinimo sritis.

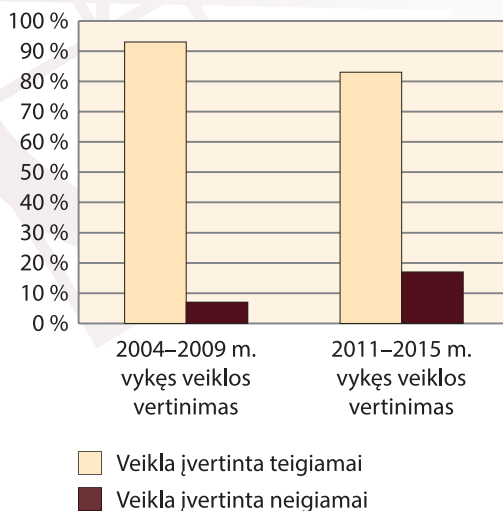
Taip pat svarbu paminėti, kad 2004–2009 m. laikotarpiu kai kurios kolegijos buvo įvertintos kelis kartus – organizuoti pakartotiniai vertinimai, siekiant išsiaiškinti, kaip joms sekėsi pašalinti nustatytus veiklos trūkumus. Šios analizės atlikimo metu kai kurių kolegijų pakartotiniai vertinimai jau buvo įvykę ir po 2011–2015 m. vykusio institucinio vertinimo. Tačiau visais atvejais šioje analizėje naudojami tiek 2004–2009 m., tiek 2011–2015 m. vykusių vertinimų duomenys ir rezultatai.

2004–2009 M. IR 2011–2015 M. VYKUSIŲ VERTINIMŲ REZULTATŲ APŽVALGA

Lyginant 2004–2009 m. ir 2011–2015 m. atliktų kolegijų veiklos vertinimų rezultatus, pastebima, kad ankstesniojo vertinimo metu didesnę dalis kolegijų buvo įvertintos teigiamai (93 proc., vėlesniojo vertinimo metu – 83 proc.). Tačiau šis palyginimas tik sąlyginis, nes, kaip minėta anksčiau, skyrėsi abiem laikotarpiais atliktų vertinimų tikslai.

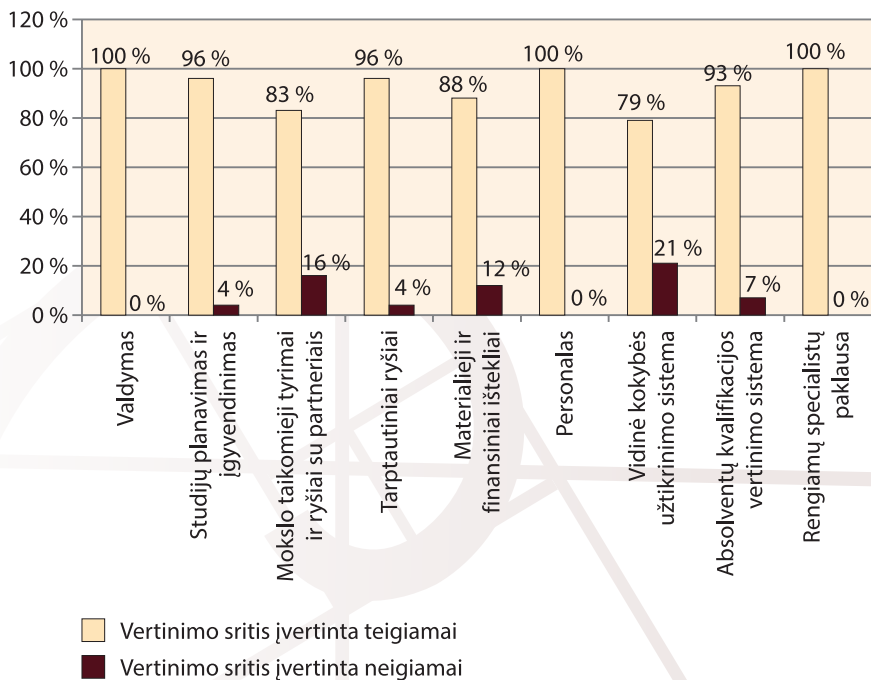
2004–2009 m. vertinimus atlikę ekspertai, nepaisant to, kad kuri nors kolegijos vertinimo sritis buvo įvertinta neigiamai, galėjo apibendrinantį vertinimą formuluoti kaip teigiamą. Šių vertinimų metu teigiamas vertinimas reiškė, kad ekspertai rekomenduoja išduoti kolegijai leidimą priimti statutą ir formuoti savivaldos institucijas, o neigiamas – rekomendaciją spręsti kolegijai išduoto leidimo vykdyti studijas panaikinimo klausimą arba inicijuoti kolegijos reorganizavimą.

Antrojo vertinimo metu bent vieną vertinimo sritį įvertinus neigiamai, bendras kolegijų veiklos vertinimo sprendimas turėjo būti neigiamas. Paminėtina ir tai, kad 2014 m. birželio 18 d. buvo pakeistas Lietuvos Respublikos Vyriausybės nutarimas Nr. 550, kurio pakeitimai nurodė, jog

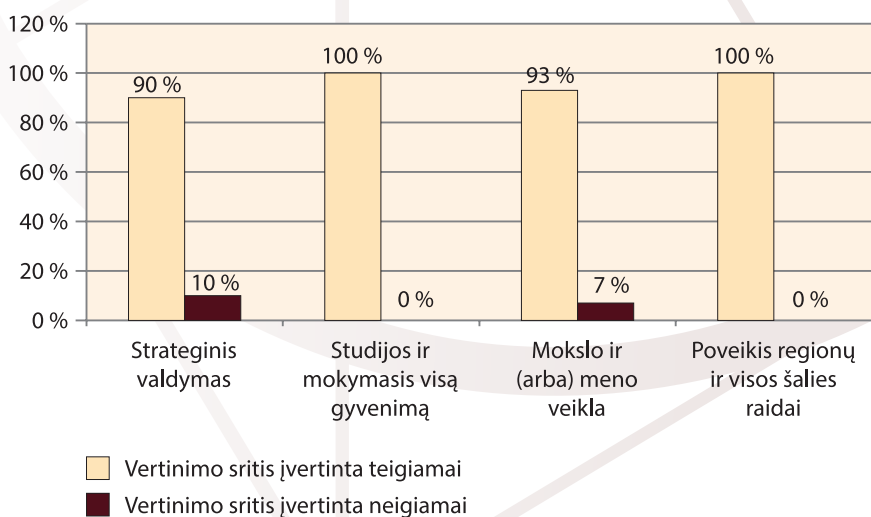

3 pav. 2004–2009 m. ir 2011–2015 m. vykusių vertinimų rezultatai

Mokslo ir studijų stebėsenos ir analizės centro pateikiami realiųjų išteklių vertinimo rezultatai tapo nebelemiamu kriterijumi priimant aukštųjų mokyklų vertinimo sprendimą. Iki šio pakeitimo įsigaliojimo kolegijos, gavusios neigiamą

4 pav. Vertinimo rezultatai pagal vertinamąsias sritis 2004–2009 m.

5 pav. Vertinimo rezultatai pagal vertinamąsias sritis 2011–2015 m.

Mokslo ir studijų stebėsenos ir analizės centro realiųjų išteklių vertinimo išvadą, buvo vertinamos neigiamai net ir tuo atveju, jeigu visos išorinio vertinimo sritys buvo įvertintos teigiamai.

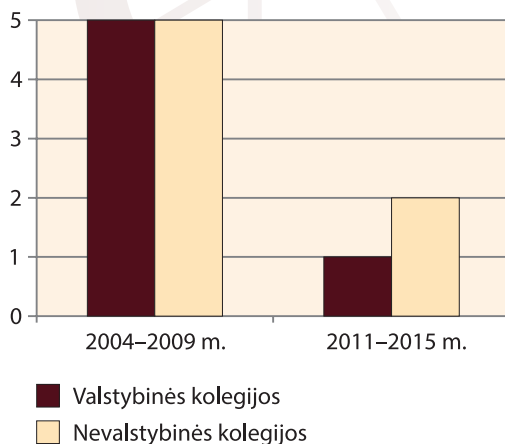
Detaliau analizuojant kiekvieno vertinimo rezultatus matyti, kad 2004–2009 m. vykusių vertinimų metu ekspertai tris vertinimo sritis – valdymą, personalą bei rengiamų specialistų paklausą – įvertino teigiamai visose kolegijose. Tik po vieną kolegiją gavo neigiamus studijų planavimo ir įgyvendinimo bei tarptautinių ryšių sričių įvertinimus. Daugiausiai (5 kolegijose) neigiamai buvo įvertintos vidinės kokybės užtikrinimo sistemos, mokslo taikomieji tyrimai ir ryšiai su partneriais (4 kolegijose), materialieji ir finansiniai ištekliai (3 kolegijose) bei absolventų kvalifikacijos vertinimo sistema (2 kolegijose).

2011–2015 m. vykusių vertinimų metu daugiausiai – trys – kolegijos neigiamai buvo įvertintos už strateginį valdymą, dvi kolegijos gavo neigiamą mokslo ir (arba) meno veiklos vertinimą. Kitos dvi sritys visose kolegijose įvertintos teigiamai.

2004–2009 M. IR 2011–2015 M. VERTINIMŲ EKSPERTŲ ĮŽVALGŲ IR REKOMENDACIJŲ PALYGINIMAS

STRATEGINIS VALDYMAS

2011–2015 m. neigiamai strateginio valdymo sritis buvo įvertinta trijose kolegijose – vienoje valstybinėje ir dviejose nevalstybinėse. 2004–2009 m. vertinimo sritys, kurios šioje analizėje įvardijamos kaip strateginis valdymas, neigiamai vertintos penkiose valstybinėse ir penkiose nevalstybinėse kolegijose. Įdomu tai, kad ankstesniu periodu nė vienoje kolegijoje nebuvo neigiamai įvertintas pats valdymas, neigiamą įvertinimą gavo personalo, materialųjų ir finansinių išteklių, vidinės kokybės užtikrinimo sistemos sritys.

6 pav. Strateginio valdymo srities neigiamų vertinimų skaičius

Ekspertų pastebėjimai apie strateginį valdymą 2004–2009 m. ir 2011–2015 m. vertinimų metu

Vertinant strateginį valdymą, 2004–2009 m. kolegijos dažniausiai buvo giriamos už:

- misijos ir vizijos atitiktį šalies darbo rinkos poreikiams, teigiamą savivaldos institucijų įtaką valdymui, racionalią organizacinę struktūrą ir gerą veiklos reglamentavimą strateginės raidos ir vidaus vadybos dokumentais;
- materialųjų išteklių studijoms vykdyti pakankamumą, numatytus mechanizmus tinkamai skirstyti kolegijos lėšas ir veiksmingą finansų būklės kontrolės sistemą;
- pedagoginio personalo plėtros planavimo nuoseklumą, personalo darbo priežiūros sistemingumą, racionalumą bei efektyvumą; personalo kvalifikacijos tobulinimo sistemos orientavimą į kolegijos plėtros kryptis, dėstytojų rengiamos metodinės medžiagos kiekį ir kokybę;
- veiksmus reglamentuojant kokybės vadybą, kokybės užtikrinimo dokumentus, rengiamus pagal ISO 9001 standartą, bei pastangas kuriant vidinę kokybės užtikrinimo sistemą perimti ir pritaikyti tarptautinę patirtį.

2011–2015 m. vertinant strateginį valdymą dažniausiai minimi šie gerosios praktikos pavyzdžiai:

- glaudžių santykių su regiono socialiniais partneriais palaikymas, aki-vaizdus jų poveikis kolegijų veiklai;
- tinkamai parengti atskiri strateginio planavimo elementai – strateginis planas atitinka keliamus nacionalinius reikalavimus, aiški strateginių tikslų vizija, aukštojo mokslo realiųjų atspindėjimas;
- pastangos stebėti strategijos įgyvendinimą ir pasirinkti procedūras, kurios leidžia tinkamai įvertinti valdymą, glaudžiai sieti savo strateginius dokumentus su išorės strateginiais dokumentais bei įgyvendinti misiją atliepiant visuomenės lūkesčius. Dažnai giriamos kolegijų vizijos ir misijos – jos įvardijamos kaip aiškiai apibrėžtos, derančios su strateginiais dokumentais. Yra kolegijų, kurios ekspertų girtos už tai, kad strateginio plano elementai dera tarpusavyje, kad realistiškai ir autoritetingai analizuojamos permainoms trukdančios vidinės kliūtys, informacija apie strateginio plano įgyvendinimą aktyviai skelbiama;
- kokybės vadybos sistemos efektyvumas – patariamasis kokybės tar-rybos įsteigimas, už kokybę atsakingo asmens, kuris prižiūri, kaip ku-riama ir įgyvendinama tinkama ir tikslą atitinkanti kokybės sistema, paskyrimas arba kokybės skyriaus įsteigimas, veiksmingi kokybės val-dymo procesai;

- bendradarbiavimas su kitomis institucijomis ir strateginiais partneriais, gebėjimas reaguoti į naujoves ir imtis permainų, taip pat atsižvelgimas į rinkos pokyčius;
- kolegijų pastangos užtikrinti stabilų personalo kvalifikacijos tobulinimo procesą, taip pat pabrėžta geroji praktika kviestis atvykstančius lektorius seminarams apie akademinį tobulėjimą, Tobulinimosi studijų centro įsteigimas, aktyvių priemonių įgyvendinimas siekiant, kad per nuolatinį profesinį personalo tobulinimąsi būtų padidintas dėstytojų, galinčių prisidėti prie taikomųjų mokslinių tyrimų, skaičius.

Toliau aptariami pagrindiniai strateginio valdymo vertinimo srities panašumai ir skirtumai, išryškėję abiejų vertinimų metu.

Strateginis planavimas

Analizuodami kolegijų strateginį valdymą 2004–2009 m. vykusių vertinimų metu, ekspertai pastebėjo, kad kolegijos turi orientuotis į ilgalaikės strategijos ir tikslų kūrimą, ragino kolegijas atlikti SSGG analizes ir jų rezultatus panaudoti strategijos kūrimui. Abiejų vertinimų metu kolegijos sulaukė ekspertų pastebėjimų, kad strategijos įgyvendinimas turėtų būti tobulinamas – rengiami strategijos įgyvendinimo planai, numatomi veiklos prioritetai. Pastebėta, kad, palyginti su 2011–2015 m. vykusiu instituciniu vertinimu, pirmojo vertinimo metu ekspertai pateiktose rekomendacijose daug rečiau minėjo, kad kolegijų misija ar vizija neatspindi išskirtinių aukštosios mokyklos savybių, yra nekonkreiti. Antrojo vertinimo metu ekspertai taip pat dažniau kritikavo tuos strateginio planavimo elementus, kurie pirmojo vertinimo metodikoje nebuvo išskiriami kaip svarbūs – strateginio planavimo rodiklių aiškumą, rizikos ir pokyčių valdymą, antrojo vertinimo metu taip pat kolegijos sulaukė daugiau rekomendacijų atlikti veiklos sąnaudų ir naudos analizes arba ieškoti nišinių veiklos sričių.

Organizacinė struktūra

2004–2009 m. kelių atliktų vertinimų išvadose randami siūlymai išanalizuoti tikslingumą įsteigti kolegijos tarybą ar pasinaudoti jos įtaka kolegijos veiklos efektyvumui didinti. Institucinio vertinimo, vykusio 2011–2015 m., metu maždaug ketvirtadalis valstybinių kolegijų sulaukė rekomendacijų stiprinti tarybų vaidmenį. Tą lėmė ir 2009 m. MSĮ pakeitimai, kurie įpareigojo valstybinėse kolegijose įsteigti valdymo organą – tarybą. Tad antrojo vertinimo metu visose kolegijose jau veikė Tarybos.

Paminėtina ir tai, kad abiejų vertinimų metu kolegijos dažnai sulaukdavo ekspertų rekomendacijų dėl organizacinės struktūros keitimo ar optimizavimo, naujų padalinių steigimo ar esamų jungimo, atsakomybių pasiskirstymo.

Kokybės užtikrinimo sistema

Abiejų vertinimų metu ekspertai didelį dėmesį skyrė kolegijų vidinės kokybės užtikrinimo sistemų tinkamumo ir efektyvumo analizei, tačiau pastabų ir rekomendacijų pobūdis skiriasi. Pirmojo vertinimo metu dauguma kolegijų neturėjo įdiegtos vidinės kokybės užtikrinimo sistemos, todėl sulaukė rekomendacijų ją sukurti, paskirti konkretų asmenį ar įkurti skyrių, atsakingą už kokybės užtikrinimą, taip pat sukurti arba tobulinti kokybės užtikrinimą reglamentuojančius dokumentus bei išskirti kiekybinius rodiklius, leidžiančius įvertinti kolegijos veiklos kokybę. 2011–2015 m. vykusių vertinimų metu dauguma kolegijų yra giriamos už tai, kad institucijoje dirba asmuo, atsakingas už kokybę, ir veiksmingus kokybės valdymo procesus, tačiau sulaukia daug pastabų, kad vidinės kokybės užtikrinimo sistemos turėtų būti labiau susietos su Europos aukštojo mokslo erdvės kokybės užtikrinimo nuostatomis ir gairėmis (ESG) (paminėtina, kad ESG buvo patvirtintos tik 2005 m., t. y. jau prasidėjus pirmajam vertinimui). Antrojo vertinimo metu taip pat pateikiama rekomendacijų, kurių nebuvo pirmojo vertinimo metu – apie kokybės kultūros organizacijoje puoselėjimą ir tai, kad kokybės užtikrinimo procedūros ir visi renkami duomenys turi būti sisteminiami ir apibendrinami, o rezultatai aiškiai pateikiami susipažinti personalui, studentams ir socialiniams partneriams.

Paminėtina ir tai, kad pirmųjų vertinimų metu kolegijos dažnai buvo giriamos už veiksmus reglamentuojant kokybės užtikrinimo vadybą dokumentais, rengiamais pagal ISO 9001 standartą. Antrųjų vertinimų metu ekspertai dažnai pastebėjo, kad kolegijose yra įdiegta kokybės užtikrinimo sistema, besiremianti ISO 9001 standartu, ir siūlė kolegijoms apsvarstyti, ar formalizuotos kokybės vadybos sistemos atneša naudos kolegijų veiklai, ar netampa našta ir ar neverta pereiti prie kito kokybės užtikrinimo modelio.

Žmogiškųjų išteklių valdymas

Kalbant apie kolegijose dirbantį personalą, galima išskirti tam tikras sritis, kurios kaip tobulintinos minimos abiejų vertinimų metu. Nors abiejų vertinimų metu kolegijos giriamos už pastangas kelti darbuotojų kvalifikaciją, joms taip pat pabrėžiama būtinybė parengti personalo kvalifikacijos tobulinimo poreikių tyrimą ir apibrėžti personalo kvalifikacijos tobulinimo kryptis, taip pat siekti, kad daugiau dėstytojų dirbtų vertinamojoje institucijoje pagrindinėse pareigose. Tačiau pirmojo vertinimo metu daug dažniau minima problema, kad kolegijose dirbantys dėstytojai neatitinka teisinių reikalavimų, rekomenduojama siekti, kad darbuotojai turėtų aukštesnį nei bakalauro laipsnio išsilavinimą, bei pritraukti jaunesnių dėstytojų. Analizuojant vertinimų rezultatus, nepastebima, kad šios problemos būtų minimos kaip aktualios 2011–2015 m. vykusio vertinimo metu, kurį atlikę ekspertai dažniau atkreipia dėmesį į būtinybę kolegijoms sukurti visa apimančią personalo politiką, diegti personalo

įsivertinimo, vertinimo, ugdymo ir darbų planavimo sistemas. Vėlesnio vertinimo metu taip pat pastebimas didesnis dėmesys būtinybei didinti akademinio personalo profesionalumą keliant jų pedagogines kompetencijas.

Materialiųjų ir finansų išteklių valdymas

2011–2015 m. vykusių vertinimų metu daugumoje kolegijų kaip gerosios praktikos pavyzdžiai buvo minima gera mokymosi infrastruktūra, efektyvus ES struktūrinių fondų lėšų panaudojimas mokymosi erdvėms, įrangai ir IT klasėms gerinti. Galima daryti išvadą, kad šioje srityje nuo 2004 m. kolegijos reikšmingai patobulėjo, nes pirmojo vertinimo metu ekspertai itin dažnai teikė rekomendacijas dėl būtinybės skubiai atnaujinti mokymo bazę ar net užtikrinti, kad ji atitiktų higienos normas, taip pat tobulinti materialiųjų ir finansinių išteklių valdymą taikant šiuolaikines informacines technologijas, rengti projektus ES paramos lėšoms gauti materialinės bazės papildymui bei atnaujinimui.

Bendradarbiavimas su socialiniais partneriais

2004–2009 m. vykusio vertinimo metu kolegijos buvo skatinamos plėtoti bendradarbiavimą su socialiniais partneriais ir siekti, kad abstrakčius bendradarbiavimo sutartyse numatytus šalių įsipareigojimus pakeistų konkretesni. Antrojo vertinimo metu stebima pasikeitusi situacija – dauguma kolegijų yra giriamos už glaudžius santykius su miesto ir regiono socialiniais partneriais, akivaizdų socialinių partnerių poveikį kolegijų veiklai ir vertingą institucijų indėlį į regiono vystymąsi. Antrojo vertinimo metu ekspertai pastebi, kad socialiniai partneriai galėtų būti efektyviau informuojami apie kolegijų veiklą ir pasiektus rezultatus, pirmojo vertinimo metu šie aspektai neminimi.

Apibendrinti strateginio valdymo vertinimo srities ekspertų pastebėjimai pateikiami lentelėje:

Ekspertų išskiriamos tobulintinos veiklos sritys, būdingos 2004–2009 m. vertintoms kolegijoms	Ekspertų išskiriamos tobulintinos veiklos sritys, būdingos 2011–2015 m. vertintoms kolegijoms	Ekspertų išskiriamos tobulintinos veiklos sritys, būdingos abiem laikotarpiais vertintoms kolegijoms
• ilgalaikės strategijos ir tikslų nebuvimas; • neatliekama SSGG analizė; • vidinės kokybės užtikrinimo sistemos nebuvimas; • dėstytojai netenkina teisinių reikalavimų, vyrauja vyresni dėstytojai; • nepatenkinama mokymo bazės kokybė; • bendradarbiavimo su socialiniais partneriais trūkumas.	• nekonkreti kolegijų misija ir vizija; • neaiškūs strateginio planavimo rodikliai; • neužtikrinamas rizikos ir pokyčių valdymas; • neatliekamos veiklos sąnaudų analizės; • vidinės kokybės užtikrinimo sistemos nepakankamai susietos su ESG; • tobulintinas kokybės kultūros puoselėjimas; • poreikis sukurti visa apimančią personalo politiką; • būtinybė kelti dėstytojų pedagogines kompetencijas; • tobulintinas socialinių partnerių informavimas apie kolegijų veiklą.	• detalių strategijos įgyvendinimo planų nebuvimas; • neišskiriami veiklos prioritetai; • būtinybė stiprinti tarybos vaidmenį valdyme; • poreikis optimizuoti organizacinę struktūrą; • personalo kvalifikacijos tobulinimo poreikių neapibrėžtumai; • pagrindinėse pareigose dirbančių dėstytojų trūkumas.

STUDIJOS IR MOKYMASIS VISĄ GYVENIMĄ

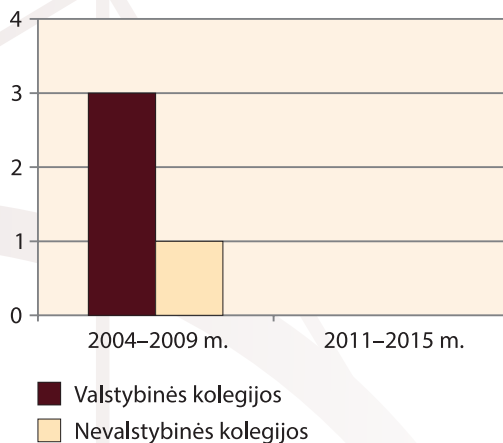
2011–2015 m. studijų ir mokymosi visą gyvenimą vertinimo sritis buvo teigiamai įvertinta visose kolegijose. 2004–2009 m. vertinimo sritys, kurios šioje analizėje laikomos kaip priklausančios šiai sričiai, buvo neigiamai įvertintos 3 valstybinėse ir 1 nevalstybinėje kolegijoje.

Ekspertų pastebėjimai apie studijas ir mokymąsi visą gyvenimą 2004–2009 m. ir 2011–2015 m. vertinimų metu

Vertinant studijas ir mokymąsi visą gyvenimą, 2004–2009 m. kolegijos dažniausiai buvo giriamos už:

- paklausias studijų programas, nuolat didėjantį stojančiųjų skaičių ir aukštą absolventų įsidarbinimo pagal specialybę procentą;

- planingai vykdomą studijų procesą, studijų programų plėtrą, vykdomą atsižvelgiant į regiono poreikius;
- profesinės veiklos praktikos organizavimą veiksmingai užtikrinant studentams praktinio darbo įgūdžių formavimą;
- reglamentuotą baigiamųjų darbų rengimo ir vertinimo sistemą ir pasiektą aukštą vertinimo proceso objektyvumą;
- vykdomų tarptautinių projektų tikslų suderinimą su studijų programų tobulinimo tikslais, dalyvavimą tarptautiniuose projektuose, tarptautinių ryšių plėtros numatymą veiklos strateginiame plane, Tarptautinių ryšių skyriaus įsteigimą.

7 pav. Studijų ir mokymosi visą gyvenimą srities neigiamų vertinimų skaičius

2011–2015 m. vertinant studijų ir mokymosi visą gyvenimą sritį minimi šie gerosios praktikos pavyzdžiai:

- personalo dėmesys teigiamai studentų mokymosi patirčiai, teigiama ir palanki mokymosi atmosfera;
- studijų programose skiriamas itin didelis dėmesys praktiniams įgūdžiams, studentams suteikiamos praktikos vietos įmonėse, darbdavių vertinama studijų programų orientacija į praktiką;
- socialinių partnerių dalyvavimas studijų programų tobulinime, baigiamųjų darbų vertinime;
- unikalios, nišinės arba prie valstybės ar regiono poreikių pritaikytos studijų programos;
- mokymosi visą gyvenimą principo laikymasis, suteikiantis visuomenei galimybę tobulinti kvalifikaciją;
- gera mokymosi infrastruktūra, efektyvus ES struktūrinių fondų lėšų panaudojimas mokymosi erdvėms, įrangai ir IT klasėms gerinti;
- mokymosi galimybių ir būdų įvairovė, dedamos pastangos dėl nuotolinio mokymosi.

Toliau aptariami pagrindiniai studijų ir mokymosi visą gyvenimą vertinimo srities panašumai ir skirtumai, išryškėję abiejų vertinimų metu.

Studijų organizavimas ir jų turinys

Abu vertinimus atlikę ekspertai pateikė nemažai rekomendacijų kolegijoms dėl studijų turinio ir organizavimo tobulinimo. Visų pirma, svarbu paminėti, kad tiek 2004–2009 m., tiek 2011–2015 m. vykusių vertinimų ekspertai dažnai mini problemą, kad studijų programose nėra išlaikoma tinkama pusiausvyra tarp praktinių ir teorinių mokymo elementų, skirtumas tik tas, kad pirmojo vertinimo metu aukštosios mokykloms dažniau pateikiamos rekomendacijos dėl būtinybės sukurti praktinį mokymą reglamentuojančius dokumentus, o antrojo vertinimo metu didesnę dalį ekspertų pastabų sudaro tos, kurios susijusios su praktinio mokymo įgyvendinimu.

Abiejų vertinimų išvadose ekspertai pastebi panašias su studijomis susijusias problemas – poreikį gerinti studijų programų rengimo ir tobulinimo procesus ar neperspektyvių studijų programų uždarymo mechanizmus, būtinybę kuriant naujas studijų programas ir tobulinant vykdomas studijų programas analizuoti rinkos poreikius ir rengti studijų programų patrauklumo didinimo regione planus.

Pagrindiniai skirtumai, pastebimi nagrinėjant vertinimo išvadas, yra nulemti pasikeitusių teisės aktų ir Europos aukštojo mokslo erdvės kokybės užtikrinimo nuostatų ir gairių (ESG) taikymo – jeigu 2004–2009 m. vykusių vertinimų metu ekspertai teikė rekomendacijas apie būtinybę nedelsiant kruopščiai peržiūrėti ir pakoreguoti visas individualiųjų (išlyginamųjų) aukštųjų neuniversitetinių studijų programas, kad neliktų nepagrįsto pasenusio turinio kursų įskaitymo į aukštojo mokslo studijų programas, tai 2011–2015 m. vykusio vertinimo metu ekspertai didelį dėmesį skiria dalykams, kurie nebuvo taip akcentuojami anksčiau – į studentų orientuoto mokymo įgyvendinimui, paskesnei veiklai įgyvendinant studijų programų ir institucinio vertinimo rekomendacijas ir vertinimo rezultatų viešinimui, efektyviam studentų, absolventų ir darbdavių įtraukimui į studijų procesą, grįžtamojo ryšio organizavimą ir rezultatų panaudojimą.

Taip pat pastebima, kad pirmojo vertinimo metu kolegijos dažnai sulaukdavo patarimų išnagrinėti galimybes organizuoti nuotolines studijas ar vykdyti studijų programas ne tik diene, bet ir vakarine forma. Tokio pobūdžio pastabos nėra vyraujančios 2011–2015 m. vykusių vertinimų išvadose, kai kuriais atvejais mokymosi galimybių ir būdų įvairovė bei dedamos pastangos dėl nuotolinio mokymosi išskiriamos kaip gerosios praktikos pavyzdys.

Studijų tarptautiškumas

Abiejų vertinimų metu ekspertai identifikavo tas pačias studijų tarptautiškumo problemas – pernelyg mažas dėstytojų ir studentų atvykstamasis ir išvykstamasis judumas, kuriuos lemia žemas dėstytojų ir studentų užsienio kalbų mokėjimo lygis bei studijų modulių, dėstomų anglų kalba, trūkumas. Todėl abiejų vertinimų metu kolegijos gavo panašaus pobūdžio rekomendacijas, susijusias su

būtinybe gerinti dėstytojų ir studentų anglų kalbos žinias, didinti studijų programų, dėstomų užsienio kalba, skaičių bei dalyvauti tarptautiniuose projektuose.

Galima išskirti vienintelį skirtumą tarp vertinimuose pateikiamų rekomendacijų – 2004–2009 m. ekspertai labiau akcentavo poreikį kolegijoms apsibrėžti tarptautiškumo tikslus ir politiką, o vėlesnio vertinimo metu ekspertų pastabos labiau susijusios su tarptautiškumo įgyvendinimo elementais.

Studentų nubyrimas

Abiejų vertinimo laikotarpių metu kolegijoms buvo aktuali didelio studentų nubyrimo problema. 2011–2015 m. vykusius vertinimus atlikę ekspertai įvardija ir priežastis, kurios lemia šią problemą: studentus motyvuojančios ir paramą teikiančios sistemos nebuvimas, nepakankamas studentų informavimas apie akademinius reikalavimus, akademinės paramos trūkumas. 2011–2015 m. vykusių vertinimų metu taip pat dažnai atkreipiamas dėmesys, kad kolegijos turi ieškoti būdų, kaip kovoti su nuolat mažėjančiu stojančių studentų skaičiumi.

Baigiamieji darbai

Bene didžiausią dalį rekomendacijų, pateiktų po 2004–2009 m. vykusių kolegijų vertinimų, sudarė rekomendacijos gerinti baigiamųjų darbų rengimo ir vertinimo procedūras. Ekspertai teikė pastabas kolegijoms dėl metodinių rekomendacijų baigiamųjų darbų rengimui ir vertinimui nebuvimo, minėjo, kad vertinant baigiamuosius darbus nesivadovaujama ŠMM patvirtintomis Baigiamojo studijų rezultatų vertinimo nuostatomis, nėra praktinio baigiamųjų darbų pritaikomumo, o kompetencijos, kurias numatyta įgyti studijų metu, neatsispindi baigiamajame darbe. Įdomu tai, kad 2011–2015 m. institucinius vertinimus atlikę ekspertai esminių pastabų dėl baigiamųjų darbų rengimo ir vertinimo neturėjo, tačiau tai iš dalies galėjo lemti tai, kad didesnę dėmesį baigiamųjų darbų kokybei pagal šiuo metu galiojančias vertinimo metodikas skiria vykdomas studijų programas vertinantys ekspertai.

Bendradarbiavimas su absolventais ir darbdaviais

Tiek pirmojo, tiek antrojo vertinimo metu ekspertai pateikia daug pastabų apie poreikį kolegijoms efektyviau bendrauti su absolventais. 2004–2009 m. vykusio vertinimo metu akcentuojamas poreikis kurti duomenų bazes, kuriose būtų renkami absolventų karjeros duomenys, kurti absolventų įsidarbinimo ir karjeros stebėsenos sistemas, reguliariai organizuoti absolventų apklausas. 2011–2015 m. didesnis dėmesys kreipiamas į tai, kad kolegijos neišnaudoja absolventų rato kaip priemonės ryšiams su socialiniais partneriais kurti, neturi oficialių alumnų klubų ar asociacijų, neišnaudoja duomenų apie absolventų karjerą kolegijos veiklos viešinimui potencialiems studentams.

Ankstesniojo vertinimo metu ekspertai taip pat pastebi, kad darbdavių įtraukimas į studijų procesą yra tobulintina kolegijų veiklos sritis. Aukštosios mokykloms siūloma organizuoti darbdavių apklausas, įtraukti juos į rinkos poreikių analizę, stiprinti bendradarbiavimą su įmonių praktikų vadovais, siekiant sudaryti geresnes sąlygas studentams surinkti medžiagą diplominiams darbams. Antrojo vertinimo metu išvystytas bendradarbiavimas su darbdaviais tobulinant studijų programas, vertinant baigiamuosius darbus ir organizuojant studentų praktikas dažnai išskiriamas kaip gerosios praktikos pavyzdys.

Mokymosi visą gyvenimą įgyvendinimas

2011–2015 m. vertinimų metu mokymosi visą gyvenimą principo įgyvendinimas, galimybių visuomenei kelti kvalifikaciją sudarymas dažnai išskiriamas kaip gerosios praktikos pavyzdys. Tačiau matyti, kad ankstesnio vertinimo metais kolegijos dar nebuvo šio principo sėkmingai įgyvendinusios, nes ekspertai dažnai pateikia pastabų, kad nesudarytos neformalaus mokymosi galimybės, mokymasis visą gyvenimą nėra skatinamas, nesiekama jo efektyvumo.

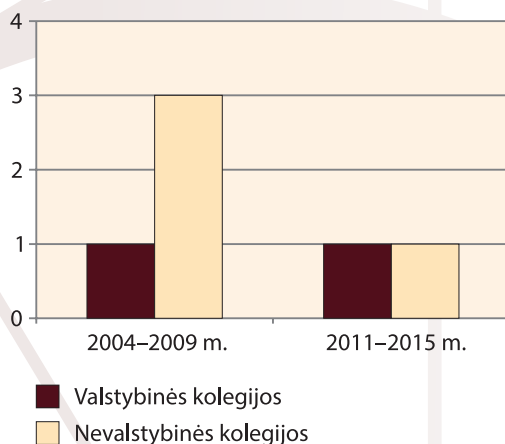
Apibendrinti studijų ir mokymosi visą gyvenimą vertinimo srities ekspertų pastebėjimai pateikiami lentelėje:

Ekspertų išskiriamos tobulintinos veiklos sritys, būdingos 2004–2009 m. vertintoms kolegijoms	Ekspertų išskiriamos tobulintinos veiklos sritys, būdingos 2011–2015 m. vertintoms kolegijoms	Ekspertų išskiriamos tobulintinos veiklos sritys, būdingos abiem laikotarpiais vertintoms kolegijoms
• nepagrįstas pasenusio turinio kursų įskaitymas į aukštojo mokslo studijų programas; • nuotolinių, dieninių ir vakarinių¹ studijų trūkumas; • baigiamųjų darbų rengimo ir vertinimo procedūrų netinkamumas; • absolventų karjeros stebėjimo sistemos nebuvimas; • darbdavių įtraukimo į studijų procesą trūkumas; • mokymosi visą gyvenimą formų trūkumas.	• į studentą orientuoto mokymo įgyvendinimo tobulinimas; • paskesnės veiklos po vertinimo ir vertinimo rezultatų viešinimo tobulinimas; • studentų, absolventų ir darbdavių įtraukimo į studijų procesą gerinimas; • tobulintinas grįžtamojo ryšio organizavimas ir rezultatų panaudojimas; • parama studentams; • absolventų neišnaudojimas viešinant kolegijų veiklas.	• pusiausvyros tarp praktinių ir teorinių mokymo elementų trūkumas; • poreikis gerinti studijų programų rengimo, tobulinimo ir uždarymo procesus; • būtinybė kuriant naujas studijų programas analizuoti rinkos poreikius; • žemas studijų tarptautiškumas; • didelis studentų nubybėjimas.

¹ 2011–2015 m. vykusiu vertinimų metu – nuolatinių ir iššėstinių.

MOKSLO IR (ARBA) MENO VEIKLA

2004–2009 m. vertinimo metu mokslo veikla neigiamai buvo vertinta keturiose kolegijose: vienoje valstybinėje ir trijose nevalstybinėse, o 2011–2015 m. vertinimų metu – dviuose kolegijose: vienoje valstybinėje ir vienoje nevalstybinėje.

8 pav. Mokslo ir (arba) meno veiklos srities neigiamų vertinimų skaičius

Ekspertų pastebėjimai apie mokslo ir (arba) meno veiklą 2004–2009 m. ir 2011–2015 m. vertinimų metu

Vertinant mokslo ir (arba) meno veiklą, 2004–2009 m. kolegijos dažniausiai buvo giriamos už:

- sistemingai pagal nustatytas kryptis vykdomus tyrimus ir organizuojamą konsultacinę veiklą, glaudų bendradarbiavimą su šalies mokslo ir studijų institucijomis;
- bendradarbiavimą su socialiniais partneriais regione;
- tyrimų rezultatų panaudojimą studijų programų planavimui, rengimui ir tobulinimui.

2011–2015 m. vertinant mokslo ir (arba) meno veiklos sritį dažniausiai minimi šie gerosios praktikos pavyzdžiai:

- mokslo ir (arba) meno veiklos atitiktis valstybės ir regiono ūkio, kultūros ir socialinės raidos prioritetams;
- mokslinių projektų poveikis regiono raidai;
- aktyvus taikomųjų tyrimų plėtojimas.

Pagrindiniai mokslo veiklos vertinimo panašumai ir skirtumai abiejų vertinimų metu pateikiami toliau.

Atitiktis regiono poreikiams

Pagrindinis skirtumas vertinant kolegijų mokslo ir (arba) meno veiklą 2004–2009 m. ir 2011–2015 m. laikotarpiais yra tas, kad pirmojo vertinimo metu ekspertai itin dažnai akcentavo būtinybę atlikti konsultacinės veiklos ir regionui reikšmingų mokslo taikomųjų tyrimų plėtros galimybių studijas ir mokslo ir (arba) meno veiklą orientuoti į regiono poreikius, o antrojo vertinimo metu net du trečdaliai kolegijų buvo giriamos už mokslo ir (arba) meno veiklos atitiktį valstybės ir (arba) regiono ūkio, kultūros ir socialinės raidos prioritetams.

Mokslo ir (arba) meno veiklos strateginis planavimas

Abiejų vertinimų metu ekspertai įvardijo, kad kolegijose mokslo ir (arba) meno veikla nėra planuojama, trūksta formalios mokslo politikos, mokslo ir (arba) meno veiklos finansavimo trūkumas lemia žemą rezultatų kokybę. Pirmojo vertinimo metu ekspertai pateikė nemažai rekomendacijų kolegijoms parengti mokslo taikomuosius tyrimus skatinančius dokumentus, pradėti visos kolegijos mastu koordinuoti tyrimus bei konsultavimą, paskirti atsakingus asmenis ar padalinius bei gerinti dėstytojų kaip tyrėjų kompetencijas, o antrojo vertinimo metu dažniau minima, kad mokslinė veikla turi tapti svarbia strateginio planavimo dalimi. Svarbu paminėti ir tai, kad antrojo vertinimo metu ekspertai itin dažnai kėlė klausimą dėl tinkamo mokslo ir (arba) meno veiklos apibrėžimo kolegijose naudojimo.

Publikacijos

Tiek pirmojo, tiek antrojo kolegijų vertinimo metu ekspertai išvadose mini, kad kolegijose trūksta mokslo ir (arba) meno veiklos tarptautiškumo. Ekspertai skatina kolegijas kelti dėstytojų mokslo taikomosios veiklos produktyvumą publikuojant straipsnius tarptautiniuose recenzuojamuose leidiniuose ir vengti tendencijas, kai parengti straipsniai daugiausiai yra skelbiami Lietuvos leidiniuose, kuriuos daugeliu atveju leidžia pačios aukštosios mokyklos.

Mokslo darbuotojai

Abiejų vertinimų metu atkreipiamas dėmesys, kad kolegijoms būtina stengtis pritraukti daugiau dėstytojų, turinčių daktaro laipsnį, ir taip užtikrinti mokslinės veiklos kiekį ir kokybę. Taip pat pabrėžiama svarba ugdyti dėstytojų metodines kompetencijas ir kurti motyvavimo priemones, skatinančias juos užsiimti moksline veikla.

Apibendrinti mokslo ir (arba) meno veiklos vertinimo srities ekspertų pastebėjimai pateikiami lentelėje:

Ekspertų išskiriamos tobulintinos veiklos sritys, būdingos 2004–2009 m. vertintoms kolegijoms	Ekspertų išskiriamos tobulintinos veiklos sritys, būdingos 2011–2015 m. vertintoms kolegijoms	Ekspertų išskiriamos tobulintinos veiklos sritys, būdingos abiem laikotarpiais vertintoms kolegijoms
nepakankamas mokslo taikomųjų tyrimų plėtros planavimas ir orientavimas į regiono poreikius.	būtinybė tinkamai apibrėžti ir naudoti mokslo ir (arba) meno veiklos apibrėžimą.	- mokslo ir (arba) meno veikla nėra planuojama, trūksta formalios mokslo politikos ar strategijos; - finansavimo trūkumo nulemta žema mokslo veiklos rezultatų kokybė; - tarptautinių publikacijų trūkumas; - dėstytojų, turinčių daktaro laipsnį, trūkumas; - skatinimo užsiimti mokslo veikla trūkumas.

POVEIKIS REGIONŲ IR VISOS ŠALIES RAIDAI

Ekspertų pastebėjimai apie poveikį regionų ir visos šalies raidai 2004–2009 m. ir 2011–2015 m. vertinimų metu

Vertinant poveikį regionų ir visos šalies raidai, 2004–2009 m. kolegijos dažniausiai buvo giriamos už:

- objektyvius specialistų paklausos ir absolventų įsidarbinimo tyrimus;
- didelį asmenų, baigusį tęstinio mokymo programas, skaičių ir jų paklausą darbo rinkoje, aktyvų reagavimą į darbo rinkos poreikius.

2011–2015 m. vertinant poveikį regionų ir visos šalies raidai dažniausiai minimi šie gerosios praktikos pavyzdžiai:

- teigiamas kolegijų poveikis demografinėi, socialinei, ekonominei ir kultūrinei regionų bei visos šalies plėtrai;
- geri ryšiai su socialiniais partneriais ir reagavimas į jų poreikius, studentų baigiamųjų darbų atitiktis regiono ir šalies poreikiams ir darbavimų interesams.

Poveikio regionų ir visos šalies raidai planavimas ir įgyvendinimas

Paminėtina, kad nors abiejų vertinimų metu yra dažnai minima, kad kolegijų veikla yra svarbi regionui, vis tik pirmojo kolegijų vertinimo metu ekspertai skyrė mažai dėmesio daromo poveikio analizei. Didesnis dėmesys šiai sričiai pradėtas teikti 2011 m. prasidėjusių vertinimų metu, tačiau ir tada ekspertai dažnai pastebi, kad ši veiklos sritis kolegijose nėra sistemingai planuojama, stebima ir vertinama. Abiejų vertinimų metu kolegijoms pateikiamos rekomendacijos kurti glaudesnius ryšius su socialiniais partneriais nustatant aktualias regiono poreikiams daromo poveikio priemones, vėlesnių vertinimų metu ekspertai siūlo į šį planavimą įtraukti ir absolventus bei atkreipia dėmesį, kad viena iš priežasčių, sukeliančių sunkumų didinti poveikį regionams ir šaliai, yra ta, kad kolegijos negauna finansavimo mokslo taikomajai veiklai.

Apibendrinti poveikio regionų ir visos šalies raidai vertinimo srities ekspertų pastebėjimai pateikiami toliau esančioje lentelėje:

Ekspertų išskiriamos tobulintinos veiklos sritys, būdingos 2004–2009 m. vertintoms kolegijoms	Ekspertų išskiriamos tobulintinos veiklos sritys, būdingos 2011–2015 m. vertintoms kolegijoms	Ekspertų išskiriamos tobulintinos veiklos sritys, būdingos abiem laikotarpiais vertintoms kolegijoms
	• daromas poveikis nėra sistemingai planuojamas, stebimas ir vertinamas.	• bendradarbiavimo su socialiniais partneriais nustatant aktualias regiono poreikiams daromo poveikio priemones trūkumas.

IŠVADOS

Palyginus dviejų vertinimų išvadas matyti, kad dalis silpnųjų, pastebėtų vertinant kolegijas 2004–2009 m., nustatytos ir jas vertinant 2011–2015 m., nors taip pat galima išskirti veiklos sritis, kuriose matomas reikšmingas pagerėjimas. Lyginant abu vertinimus pastebima, kad vėlesniuose vertinimuose ekspertai akcentuoja dalykus, kurie nebuvo minimi pirmųjų vertinimų metu – į studentų orientuotų studijų įgyvendinimą, socialinių partnerių, studentų, darbuotojų įtraukimą į institucijos veiklas, informavimą apie veiklos rezultatus, paskesnę veiklą po studijų programų ir institucinio vertinimo. Šių aspektų svarba Lietuvoje išryškėjo tik prieš prasidedant pirmiesiems instituciniams vertinimams 2011 m., kuomet 2009 m. priimtame Mokslo ir studijų įstatyme įtvirtinta nuostata, kad aukštųjų mokyklų vykdomos studijos turi būti grindžiamos suderinamumu su Europos aukštojo mokslo erdvės nuostatomis principais.

Apibendrinant strateginio valdymo vertinimo sritį, galima teigti, kad:

- pirmojo vertinimo metu vertinant kolegijas buvo konstatuota, kad parengti strateginiai planai yra silpni, ši pastaba, kiek konkretizuota, išliko ir 2011–2015 m.;
- abiejų vertinimų metu kolegijos sulaukdavo rekomendacijų dėl organizacinės struktūros optimizavimo, naujų padalinių steigimo ar esamų sujungimo, atsakomybių už vykdomas funkcijas pasiskirstymo;
- antrojo vertinimo metu didesnis dėmesys skiriamas kolegijų tarybų darbo efektyvumo nagrinėjimui;
- per pirmąjį vertinimo laikotarpį kolegijose nebuvo formalizuotų kokybės užtikrinimo politikų, per antrąjį vertinimą jos giriamos už įgyvendinamą kokybės politiką ir skatinamos ją labiau sieti su Europos aukštojo mokslo erdvės kokybės užtikrinimo nuostatomis ir gairėmis (ESG), plėtoti kokybės kultūrą institucijoje;
- abiejų vertinimų metu pabrėžiama personalo tobulinimo politikos svarba ir aukštosios mokyklos giriamos už pastangas tobulinti personalo kompetencijas. Taip pat kolegijos skatinamos siekti didinti pirmąjį pareigose dirbančių dėstytojų skaičių. Pirmojo vertinimo metu labiau akcentuojama problema, kad dėstytojai neatitinka teisinių reikalavimų, o antrojo vertinimo metu aukštosios mokyklos raginamos kurti visa apimančią personalo valdymo politiką;
- pirmojo vertinimo metu kolegijos sulaukė pastabų dėl nepakankamos materialinių išteklių kokybės, antrojo vertinimo metu ekspertai dažnai giria aukštąsias mokyklas už aukštos kokybės materialinę bazę;
- pirmųjų vertinimų metu kolegijoms rekomenduota gerinti bendradarbiavimą su socialiniais partneriais, o antrųjų vertinimų metu efektyvus bendradarbiavimas su socialiniais partneriais giriamas.

Apibendrinant studijų ir mokymosi visą gyvenimą vertinimo sritį, galima teigti, kad:

- nagrinėjamais laikotarpiais stipriai skyrėsi situacija su stojančiais į aukštąsias mokyklas studentais – pirmojo vertinimo metu kolegijos giriamos už tai, kad studijų programos yra paklausios ir stojančių studentų skaičius kasmet didėja, o antrojo vertinimo metu kolegijos skatinamos ieškoti efektyvių būdų, kaip kovoti su mažėjančio studentų skaičiaus problema;
- abiejų vertinimų ekspertai giria kolegijas už studentams sudaromas praktikos galimybes, tačiau taip pat pateikia rekomendacijas dėl tinkamos praktinio ir teorinio mokymo pusiausvyros nebuvimo;
- abiejų vertinimų metu teikiamos pastabos dėl studijų programų kūrimo, įgyvendinimo, gerinimo ir uždarymo procesų tobulinimo;

- antrojo vertinimo metu didelis dėmesys skiriamas į studentą orientuotų studijų įgyvendinimui ir kitiems Europos aukštojo mokslo erdvės kokybės užtikrinimo nuostatose ir gairėse (ESG) ir Nacionalinėje kvalifikacijų sąrangoje nurodytiems aspektams, šie aspektai visiškai nenagrinėjami pirmojo vertinimo metu, nes tuo metu Europos aukštojo mokslo erdvės kokybės užtikrinimo nuostatose ir gairėse formuluojami reikalavimai dar nebuvo taikomi;
- pirmojo vertinimo metu kolegijos dažnai skatintos vykdyti studijas neakivaizdine forma ir organizuoti nuotolines studijas, antrojo vertinimo metu kolegijos dažnai giriamos už šių pasiūlymų įgyvendinimą;
- abiejų vertinimų metu pastebimos tos pačios studijų tarptautiškumą lemiančios problemos – žemas dėstytojų ir studentų užsienio kalbų mokėjimo lygis, mažas studentų ir dėstytojų mobilumas, nedidelis iš užsienio atvykstančių dėstytojų skaičius bei studijų modulių, dėstomų anglų kalba, trūkumas;
- abiejų vertinimo laikotarpių metu kolegijoms buvo aktuali didelio studentų nubyrimo problema;
- pirmojo vertinimo metu ekspertai itin dažnai kritikavo baigiamųjų darbų rengimo ir vertinimo procesų nebuvimą, antrojo vertinimo metu tokios pastabos retos;
- tiek pirmojo, tiek antrojo vertinimo metu ekspertai pateikia nemažai pastabų apie poreikį kolegijoms efektyviau bendrauti su absolventais; pirmojo vertinimo metu pabrėžiama svarba rinkti duomenis apie absolventų karjerą, antrojo – išnaudoti ryšius su absolventais gerinant kolegijos veiklą;
- pirmojo vertinimo metu kolegijos skatinamos ieškoti būdų aktyvinti bendradarbiavimą su darbdaviais, antrojo vertinimo metu šis bendradarbiavimas dažnai minimas kaip gerosios praktikos pavyzdys.

Apibendrinant mokslo ir (arba) meno veiklos vertinimo sritį, galima teigti, kad:

- pirmojo vertinimo metu ekspertai itin dažnai akcentavo būtinybę atlikti konsultacinės veiklos ir regionui reikšmingų mokslo taikomųjų tyrimų plėtos galimybių studijas ir mokslo ir (arba) meno veiklą orientuoti į regiono poreikius, o antrojo vertinimo metu net du trečdaliai kolegijų buvo giriamos už mokslo ir (arba) meno veiklos atitiktį valstybės ir (arba) regiono ūkio, kultūros ir socialinės raidos prioritetams;
- abiejų vertinimų metu ekspertai įvardijo, kad kolegijose mokslo ir (arba) meno veikla nėra planuojama, trūksta formalios mokslo politikos ar strategijos, mokslo ir (arba) meno veiklos finansavimo trūkumas lemia žemą šios veiklos rezultatų kokybę;

- abiejų vertinimų metu kolegijos raginamos didinti publikacijų kiekį tarptautiniuose leidiniuose;
- abiejų vertinimų metu kolegijos raginamos pritraukti daugiau dėstytojų, turinčių daktaro ar aukštesnį laipsnį, ir taip užtikrinti mokslinės veiklos kiekį ir kokybę, taip pat ieškoti būdų, kaip skatinti dėstytojus įsitraukti į mokslo tiriamąją veiklą.

Apibendrinant poveikio regionų ir visos šalies raidai vertinimo sritį, galima teigti, kad:

- nors abiejų vertinimų metu ekspertai mini, kad kolegijų veikla yra svarbi regionui, pirmojo vertinimo metu kolegijų daromo poveikio regionų ir visos šalies raidai analizei ekspertai neskyrė didelio dėmesio;
- antrojo vertinimo metu ekspertai dažnai pastebi, kad kolegijose nėra sistemingai planuojama ir vertinama daromo poveikio regionų ir visos šalies raidai veikla;
- abiejų vertinimų metu kolegijoms pateikiamos rekomendacijos kurti glaudesnius ryšius su socialiniais partneriais nustatant aktualias regiono poreikiams daromo poveikio priemones.

2004–2009 m. vykusių kolegijų vertinimų rezultatai

Valstybinių kolegijų vertinimo rezultatai

	Valdymas	Studijų planavimas ir įgyvendinimas	Mokslo tyrimai ir ryšiai su partneriais Lietuvoje	Tarp-tautiniai ryšiai	Materialeji ir finansiniai ištekliai	Personalas	Vidinė veiklos kokybės užtikrinimo sistema	Absolventų kvalifikacijos vertinimo sistema	Rengiamųjų specialiųjų paklausa	Bendras vertinimas*
Alytaus kolegija	teigiamai	teigiamai	teigiamai	teigiamai	teigiamai	teigiamai	teigiamai	teigiamai	teigiamai	teigiamai
Kauno kolegija	teigiamai	teigiamai	teigiamai	teigiamai	teigiamai	teigiamai	teigiamai	teigiamai	teigiamai	teigiamai
Kauno miškų ir aplinkos inžinerijos kolegija	teigiamai	teigiamai	teigiamai	teigiamai	teigiamai	teigiamai	teigiamai	teigiamai	teigiamai	teigiamai
Kauno technikos kolegija	teigiamai	teigiamai	teigiamai	teigiamai	neigiamai	teigiamai	teigiamai	teigiamai	teigiamai	teigiamai
Klaipėdos kolegija	teigiamai	teigiamai	neigiamai	teigiamai	teigiamai	teigiamai	teigiamai	teigiamai	teigiamai	teigiamai
Lietuvos jūreivystės kolegija	teigiamai	teigiamai	teigiamai	teigiamai	teigiamai	teigiamai	teigiamai	teigiamai	teigiamai	teigiamai
Marijampolės kolegija	teigiamai	teigiamai	teigiamai	teigiamai	teigiamai	teigiamai	teigiamai	teigiamai	teigiamai	teigiamai
Panevėžio kolegija	teigiamai	teigiamai	teigiamai	teigiamai	teigiamai	teigiamai	teigiamai	teigiamai	teigiamai	teigiamai
Religijos studijų kolegija	teigiamai	neigiamai	teigiamai	neigiamai	teigiamai	teigiamai	neigiamai	neigiamai	teigiamai	neigiamai
Šiaulių kolegija	teigiamai	teigiamai	teigiamai	teigiamai	teigiamai	teigiamai	teigiamai	teigiamai	teigiamai	teigiamai
Utenos kolegija	teigiamai	teigiamai	teigiamai	teigiamai	teigiamai	teigiamai	teigiamai	teigiamai	teigiamai	teigiamai
Vilniaus kolegija	teigiamai	teigiamai	teigiamai	teigiamai	teigiamai	teigiamai	teigiamai	teigiamai	teigiamai	teigiamai
Vilniaus statybos ir dizaino kolegija	teigiamai	teigiamai	teigiamai	teigiamai	teigiamai	teigiamai	teigiamai	teigiamai	teigiamai	teigiamai
Vilniaus technikos kolegija	teigiamai	teigiamai	teigiamai	teigiamai	neigiamai	teigiamai	teigiamai	teigiamai	teigiamai	teigiamai
Žemaitijos kolegija	teigiamai	teigiamai	teigiamai	teigiamai	teigiamai	teigiamai	teigiamai	teigiamai	teigiamai	teigiamai

*Teigiamai – rekomenduojama kolegijai išduoti leidimą priimti statutą ir formuoti savivaldos institucijas;
neigiamai – spresti kolegijai išduoto leidimo vykdymo studijas panaikinimo klausimą arba inicijuoti kolegijos reorganizavimą.

Nevalstybinių kolegijų vertinimo rezultatai

	Valdymas	Studijų planavimas ir įgyvendinimas	Mokslo taikomieji tyrimai ir ryšiai su partneriais Lietuvoje	Tarp-tautiniai ryšiai	Materialeji ir finansiniai ištekliai	Personalas	Vidinė veiklos kokybės užtikrinimo sistema	Absolventų kvalifikacijos vertinimo sistema	Rengiamųjų specialiųjų paklausa	Bendras vertinimas*
Kauno verslo kolegija	teigiamai	teigiamai	teigiamai	teigiamai	teigiamai	teigiamai	teigiamai	teigiamai	teigiamai	teigiamai
Klaipėdos socialinių mokslų kolegija	teigiamai	teigiamai	teigiamai	teigiamai	teigiamai	teigiamai	neigiamai	teigiamai	teigiamai	teigiamai
Klaipėdos verslo ir technologijų kolegija	teigiamai	teigiamai	teigiamai	teigiamai	teigiamai	teigiamai	teigiamai	teigiamai	teigiamai	teigiamai
Klaipėdos verslo kolegija	teigiamai	teigiamai	teigiamai	teigiamai	teigiamai	teigiamai	teigiamai	teigiamai	teigiamai	teigiamai
Kolpingo kolegija	teigiamai	teigiamai	teigiamai	teigiamai	teigiamai	teigiamai	neigiamai	teigiamai	teigiamai	teigiamai
Socialinių mokslų kolegija	teigiamai	teigiamai	teigiamai	teigiamai	teigiamai	teigiamai	neigiamai	teigiamai	teigiamai	teigiamai
Šiaulių krašto vadybos, teisės ir kalbų kolegija	teigiamai	teigiamai	neigiamai	teigiamai	neigiamai	teigiamai	neigiamai	neigiamai	teigiamai	neigiamai
Šiaurės Lietuvos kolegija	teigiamai	teigiamai	neigiamai	teigiamai	teigiamai	teigiamai	teigiamai	teigiamai	teigiamai	teigiamai
Vakarų Lietuvos verslo kolegija	teigiamai	teigiamai	teigiamai	teigiamai	teigiamai	teigiamai	teigiamai	teigiamai	teigiamai	teigiamai
Vilniaus dizaino kolegija	teigiamai	teigiamai	neigiamai	teigiamai	teigiamai	teigiamai	teigiamai	teigiamai	teigiamai	teigiamai
Vilniaus kooperacijos kolegija	teigiamai	teigiamai	teigiamai	teigiamai	teigiamai	teigiamai	teigiamai	teigiamai	teigiamai	teigiamai
Vilniaus teisės ir verslo kolegija	teigiamai	teigiamai	teigiamai	teigiamai	teigiamai	teigiamai	teigiamai	teigiamai	teigiamai	teigiamai
Vilniaus vadybos aukštoji mokykla	teigiamai	teigiamai	teigiamai	teigiamai	teigiamai	teigiamai	teigiamai	teigiamai	teigiamai	teigiamai
Vilniaus verslo kolegija	teigiamai	teigiamai	teigiamai	teigiamai	teigiamai	teigiamai	teigiamai	teigiamai	teigiamai	teigiamai

*Teigiamai – rekomenduojama kolegijai išduoti leidimą priimti statutą ir formuoti savivaldos institucijas; neigiamai – spėsti kolegijai išduoto leidimo vykdymui studijas panaikinimo klausimą arba inicijuoti kolegijos reorganizavimą.

2011–2015 m. vykusių kolegijų vertinimų rezultatai

Valstybinių kolegijų vertinimo rezultatai

	Strateginis valdymas	Studijos ir mokymasis visą gyvenimą	Mokslo ir (ar) meno veikla	Poveikis regiono ir visos šalies raidai	MOSTA realiųjų išteklių vertinimas	Bendras vertinimas
Alytaus kolegija	teigiamai	teigiamai	teigiamai	teigiamai	teigiamai	teigiamai
Kauno kolegija	teigiamai	teigiamai	teigiamai	teigiamai	teigiamai	teigiamai
Kauno miškų ir aplinkos inžinerijos kolegija	teigiamai	teigiamai	teigiamai	teigiamai	teigiamai	teigiamai
Kauno technikos kolegija	teigiamai	teigiamai	teigiamai	teigiamai	teigiamai	teigiamai
Klaipėdos valstybinė kolegija	teigiamai	teigiamai	neigiamai	teigiamai	teigiamai	neigiamai
Lietuvos aukštoji jūreivystės mokykla	teigiamai	teigiamai	teigiamai	teigiamai	teigiamai	teigiamai
Marijampolės kolegija	teigiamai	teigiamai	teigiamai	teigiamai	teigiamai	teigiamai
Panevėžio kolegija	teigiamai	teigiamai	teigiamai	teigiamai	teigiamai	teigiamai
Šiaulių valstybinė kolegija	teigiamai	teigiamai	teigiamai	teigiamai	teigiamai	teigiamai
Utenos kolegija	teigiamai	teigiamai	teigiamai	teigiamai	teigiamai	teigiamai
Vilniaus kolegija	teigiamai	teigiamai	teigiamai	teigiamai	vertinimo rezultatai*	teigiamai
Vilniaus technologijų ir dizaino kolegija	teigiamai	teigiamai	teigiamai	teigiamai	teigiamai	teigiamai
Žemaitijos kolegija	neigiamai	teigiamai	teigiamai	teigiamai	teigiamai	neigiamai

*Po 2014 m. birželio 18 d. priimto Lietuvos Respublikos Vyriausybės nutarimo Nr. 550 realiųjų išteklių vertinimo rezultatai pateikiami ekspertų grupei kaip papildoma informacija ir nebėra vienas iš kriterijų priimant aukštųjų mokyklų vertinimo sprendimą.

Nevalstybinių kolegijų vertinimo rezultatai

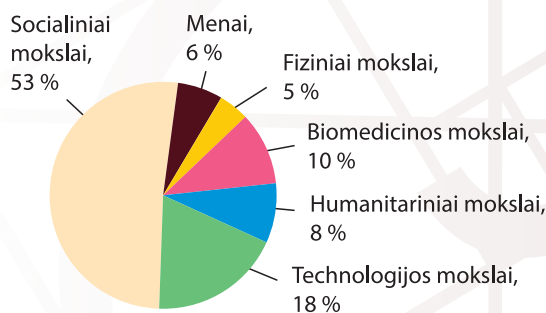
	Strateginis valdymas	Studijos ir mokymasis visą gyvenimą	Mokslo ir (ar) meno veikla	Poveikis regiono ir visos šalies raidai	MOSTA realiųjų išteklių vertinimas	Bendras vertinimas
Kolpingo kolegija	teigiamai	teigiamai	teigiamai	teigiamai	teigiamai	teigiamai
Lietuvos verslo kolegija	teigiamai	teigiamai	teigiamai	teigiamai	teigiamai	teigiamai
Socialinių mokslų kolegija	teigiamai	teigiamai	teigiamai	teigiamai	teigiamai	teigiamai
Šiaurės Lietuvos kolegija	neigiamai	teigiamai	neigiamai	teigiamai	vertinimo rezultatai*	neigiamai
Šv. Ignaco Lojolos kolegija	neigiamai	teigiamai	teigiamai	teigiamai	neigiamai	neigiamai
Tarptautinė teisės ir verslo aukštoji mokykla	teigiamai	teigiamai	teigiamai	teigiamai	teigiamai	teigiamai
V. A. Graičiūno aukštoji vadybos mokykla	teigiamai	teigiamai	teigiamai	teigiamai	teigiamai	teigiamai
Vilniaus dizaino kolegija	teigiamai	teigiamai	teigiamai	teigiamai	vertinimo rezultatai*	teigiamai
Vilniaus kooperacijos kolegija	teigiamai	teigiamai	teigiamai	teigiamai	teigiamai	teigiamai
Vilniaus verslo kolegija	teigiamai	teigiamai	teigiamai	teigiamai	teigiamai	teigiamai

*Po 2014 m. birželio 18 d. priimto Lietuvos Respublikos Vyriausybės nutarimo Nr. 550 realiųjų išteklių vertinimo rezultatai pateikiami ekspertų grupei kaip papildoma informacija ir nebėra vienas iš kriterijų priimant aukštųjų mokyklų vertinimo sprendimą.

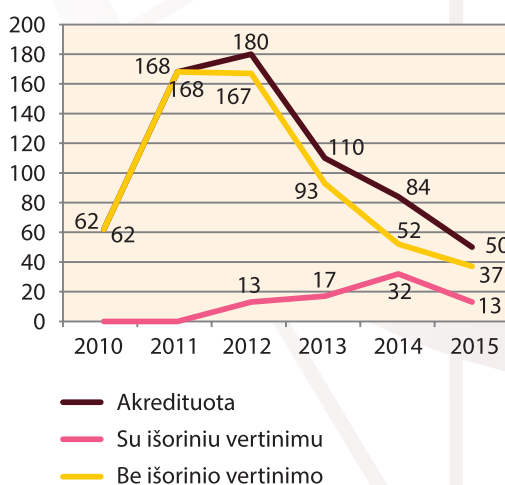
NAUJŲ STUDIJŲ PROGRAMŲ, PATEIKTŲ SKVC 2010–2015 M., ANALIZĖ

BENDROJI STATISTIKA

Nuo 2010 m. iki 2015 m. rugsėjo 30 d. SKVC buvo pateiktos 1 109 naujos studijų programos, iš kurių SKVC akreditavo kiek daugiau nei pusę – 654 (59 proc.). Iš visų akredituotų naujų studijų programų daugiau nei pusė, arba 348 (53 proc.),

1 pav. 2010–2015 m. SKVC akredituotos naujos studijų programos pagal studijų sritis

2 pav. 2010–2015 m. SKVC akredituotų naujų studijų programų rezultatai

yra registruotos socialinių mokslų studijų srityje. Technologijos mokslų studijų srityje registruota 117 programų (18 proc.), biomedicinos mokslų – 65 (10 proc.), humanitarinių mokslų – 53 (8 proc.), fizinių mokslų – 31 (5 proc.), meno studijų – 40 (6 proc.).

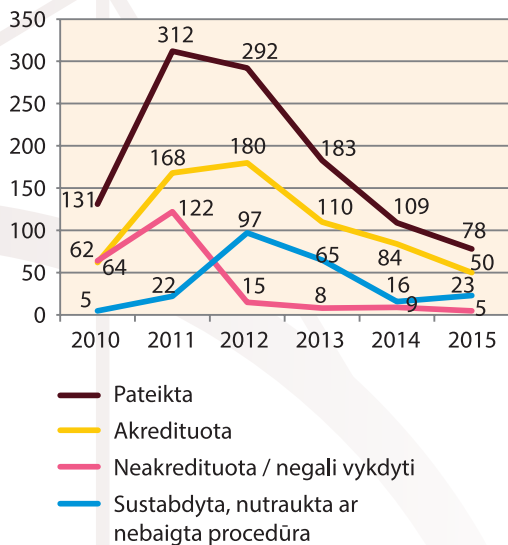
SKVC naujas programas vertina dviem būdais: 1) supaprastintu vertinimo būdu, kuomet analizuojami aukštosios mokyklos pateikti dokumentai, kurie yra būtini naujai studijų programai registruoti. Šiuo atveju programos turinio ekspertinis vertinimas neatliekamas. Įvertinama tik studijų programos atitiktis nustatytiems reikalavimams; 2) išorinio vertinimo būdu, kuris įsigaliojo nuo 2011 m. rugpjūčio mėn. ir leido SKVC organizuoti išorinį vertinimą su ekspertų vizitu į aukštąją mokyklą. Pastarasis vertinimo metodas taikomas tuomet, kai aukštoji mokykla neturi akredituotų tos krypties grupės studijų programų, buvo neakredituota atitinkamos krypties ir pakopos studijų programa, aukštoji mokykla nėra akredituota ir pan. Nuo 2010 m. pradžios iki 2015 m. rugsėjo 30 d. iš SKVC akredituotų 654 naujų studijų programų 79 (12 proc.) programos akredituotos po

išorinio vertinimo ir 575 (88 proc.) akredituotos suprastinta tvarka. Nuo 2011 metų programų, kurioms reikalingas išorinis ekspertinis vertinimas, skaičius augo. Tik 2015 m. šis skaičius sumažėjo (pažymėtina, kad šioje ataskaitoje pateikiami duomenys iki 2015 m. rugsėjo 30 d.).

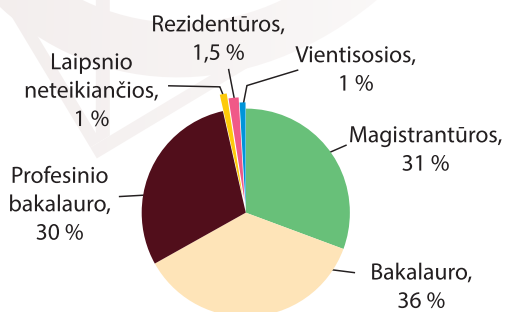
Pateiktų naujų studijų programų skaičius mažėja ir šis mažėjimas prasideda nuo 2011 metų. Mažėjimo tendencija 2011 m. antrą pusmetį–2012 m. buvo sąlyginė, nes iki 2011 m. liepos mėn., nustačius bet koki neatitikimą, programa būdavo neakredituojama. Susidarė situacijų, kai ta pati programa būdavo neakredituojama keletą kartų iš eilės. Nuo 2011 m. antro pusmečio naujų studijų programų vertinime įvyko pokyčiai – dalis naujų studijų programų pradėta akredituoti supaprastinta tvarka, o esant trūkumams akreditavimo procedūra buvo stabdoma ir programos rengėjams suteikiama galimybė ištaisyti nustatytus trūkumus. Atitinkamai mažėjant pateiktų programų skaičiui, mažėja ir akredituotų studijų programų skaičius. Analizuojant vertinimo rezultatus, išsiskiria neakredituotų programų skaičius, kuris po 2011 metų stipriai sumažėjo. Tai parodo, kad aukštosios mokyklos pateikia teisingai užpildytus (tiesa, ne visuomet iš pirmo karto) dokumentus naujoms studijų programoms akredituoti, o neakredituotos programos 2012–2015 m. daugiausia yra programos, kurioms buvo organizuotas išorinis vertinimas ir ekspertai įvertino programą neigiamai.

Iš visų 654 akredituotų naujų studijų programų 193 (29 proc.) yra profesinio bakalauro, 236 (36 proc.) – bakalauro, 201 (30 proc.) yra magistrantūros, vientisosios – 6 (0,9 proc.), laipsnio neteikiančios – 7 (1 proc.), rezidentūros – 10 (1,5 proc.) (4 pav.).

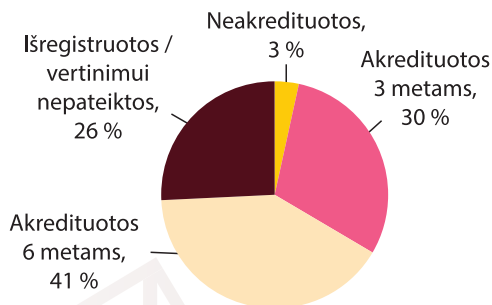
Iš 654 programų, kurios buvo akredituotos, nuo 2010 metų 173 programos (35,8 proc.) jau buvo įvertintos kaip vykdomos. Iš jų neakredituota buvo 8 (3 proc.) studijų programos, akredituotos 3 metams – 70 (30 proc.) studijų programų, akredituotos 6 metams – 95 (41 proc.) studijų programos. Taip pat išregistruota ar vertinimui nepateikta 60 (26 proc.) programų. 419 (64,1 proc.) programų dar nebuvo įvertintos kaip vykdomos studijų programos.

3 pav. 2010–2015 m. SKVC gautų naujų studijų programų rezultatai

4 pav. 2010–2015 m. SKVC akredituotos naujos studijų programos pagal studijų pakopą

5 pav. 2010–2015 m. SKVC akredituotų naujų studijų programų išorinio tarptautinio vertinimo rezultatai

Daugiausia naujų studijų programų akredituota šiose aukštosiose mokyklose:

Universitetai	Nuo 2010 m. teikta ¹	Nuo 2010 m. akredituotų naujų programų skaičius	Kolegijos	Nuo 2010 m. teikta	Nuo 2010 m. akredituotų naujų programų skaičius
Mykolo Romerio universitetas	120	59	Vilniaus kolegija	38	22
Vilniaus universitetas	77	55	Utenos kolegija	27	18
Kauno technologijos universitetas	81	53	Marijampolės kolegija	44	18
Vilniaus Gedimino technikos universitetas	66	52	Socialinių mokslų kolegija	24	15
Vytauto Didžiojo universitetas	74	40	Vilniaus technologijų ir dizaino kolegija	20	14
Lietuvos edukologijos universitetas	75	40	Tarptautinė teisės ir verslo aukštoji mokykla	18	13

¹ Įskaitant programas, kurios buvo teikiamos pakartotinai po SKVC nustatytų trūkumų pataisymo.

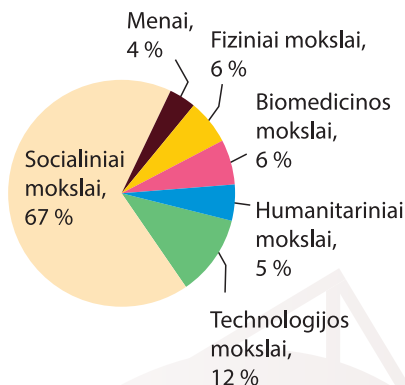
Mažiausiai naujų studijų programų akredituota šiose aukštosiose mokyklose:

Universitetai	Nuo 2010 m. teikta ¹	Nuo 2010 m. akredituotų naujų programų skaičius	Kolegijos	Nuo 2010 m. teikta	Nuo 2010 m. akredituotų naujų programų skaičius
Lietuvos sporto universitetas	5	2	Lietuvos aukštoji jūrėivystės mokykla	3	2
Generolo Jono Žemaičio karo akademija	7	3	Lietuvos verslo kolegija	6	3
LCC tarp-tautinis universitetas	3	3	Kauno technikos kolegija	3	3
ISM Vadybos ir ekonomikos universitetas	7	5	Šiaurės Lietuvos kolegija	4	3
Lietuvos muzikos ir teatro akademija	8	5	V. A. Graičiūno aukštoji vadybos mokykla	7	3
Europos humanitarinis universitetas	18	10	Kolpingo kolegija	7	4

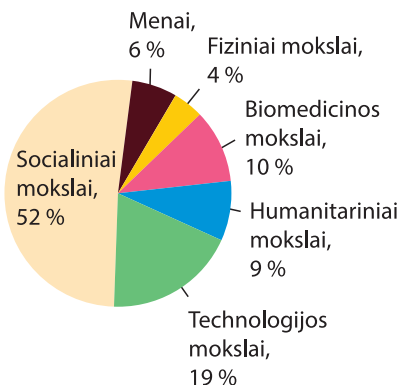
IŠORINIO EKSPERTINIO VERTINIMO REZULTATAI

Nuo 2011 m. rugpjūčio mėn., kai įsigaliojo naujas studijų programų išorinio vertinimo ir akreditavimo tvarkos aprašas (išorinio vertinimo su vizitu į aukštąją mokyklą organizavimo pradžia), 107 programoms buvo atliktas išorinis vertinimas. 79 studijų programos buvo akredituotos po išsamaus išorinio vertinimo, o 29 studijų programos buvo įvertintos neigiamai.

Iš akredituotų 79 studijų programų, kurioms buvo atliktas išorinis ekspertinis vertinimas (6 pav.), daugiau nei pusė yra socialinių mokslų studijų srityje registruotos studijų programos – 52 (67 proc.), taip pat 10 (12 proc.) studijų programų registruota technologijos mokslų studijų srityje. Po 5 (6 proc.) programos akredituota fizinių ir biomedicinos mokslų srityse. Humanitarinių mokslų srityje akredituotos 4 (5 proc.) naujos studijų programos, o meno studijų srityje – 3 (4 proc.) studijų programos.

6 pav. 2010–2015 m. SKVC akredituotų naujų studijų programų po išsamaus ekspertinio vertinimo rezultatai pagal studijų sritis

7 pav. 2010–2015 m. SKVC akredituotų naujų studijų programų po supaprastinto vertinimo rezultatai pagal studijų sritis

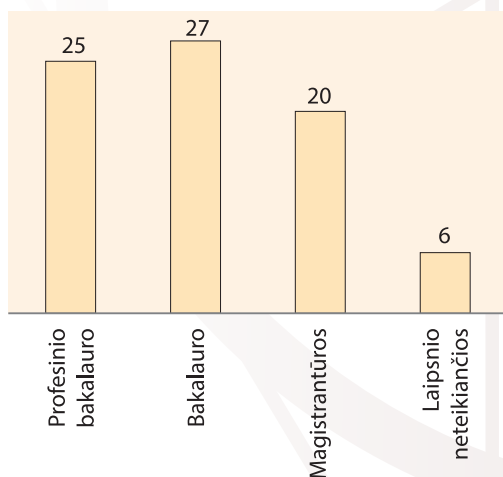
Supaprastinto vertinimo rezultatų proporcijos tarp skirtingų studijų sričių (7 pav.) yra labai panašios kaip ir išsamaus išorinio vertinimo statistikoje. Daugiau nei pusė yra socialinių mokslų studijų srityje registruotos programos – 296 (52 proc.), taip pat 108 (19 proc.) programos registruotos technologijų mokslų studijų srityje. Biomedicinos mokslų srityje akredituota 60 (10 proc.) studijų

programų. Humanitarinių mokslų srityje akredituotos 49 (9 proc.) naujos programos, o meno studijų srityje – 37 (6 proc.). Mažiausiai akredituota fizinių mokslų studijų srityje – 25 (4 proc.) programos.

Akredituotų programų pasiskirstymas pagal pakopas yra gana vienodas (8 pav.). 25 (32 proc.) studijų programos yra profesinio bakalauro, 27 (35 proc.) – universitetinio bakalauro programos, 20 (25 proc.) – magistrantūros programų ir 6 (8 proc.) – laipsnio neteikiančios programos.

Neakredituotų 29 programų statistika yra tokia (9 pav.): socialinių mokslų srityje – 19 (66 proc.), po 3 (10 proc.) programas neleista vykdyti fizinių ir humanitarinių mokslų srityse. Po 2 (7 proc.) programas neakredituota technologijos ir biomedicinos mokslų studijų srityse.

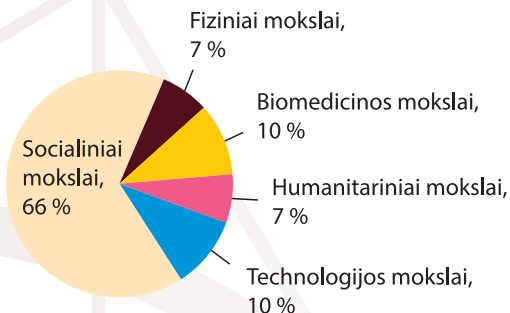
Neakredituotų programų pasiskirstymas pagal pakopas (10 pav.): 13 (45 proc.) studijų programų yra profesinio bakalauro, 7 (24 proc.) – bakalauro

8 pav. 2010–2015 m. SKVC akredituotų naujų studijų programų po išorinio ekspertinio vertinimo rezultatai pagal studijų pakopą

programos, 8 (28 proc.) – magistrantūros programos, 1 (3 proc.) – gretutinių studijų programa.

Neakreditavimo sprendimą dažniausiai lemia programos tikslų ir rezultatų srities įvertinimas nepatenkinamu balu. Iš 29 neakreditavimo atvejų net 23 (79 proc.) atvejais šios srities vertinimas buvo neigiamas. Programos sandaros sritis nepatenkinamu balu įvertinta 16 (55 proc.) atvejų. Kitų sričių vertinimas nepatenkinamu balu yra gerokai retesnis negu šių dviejų sričių. Taip pat verta pabrėžti, kad šios abi sritys stipriai siejasi ir dažnai vertinamos nepatenkinamu balu toje pačioje programoje. Toliau pateiktoje lentelėje pavaizduoti vertinimo rezultatai.

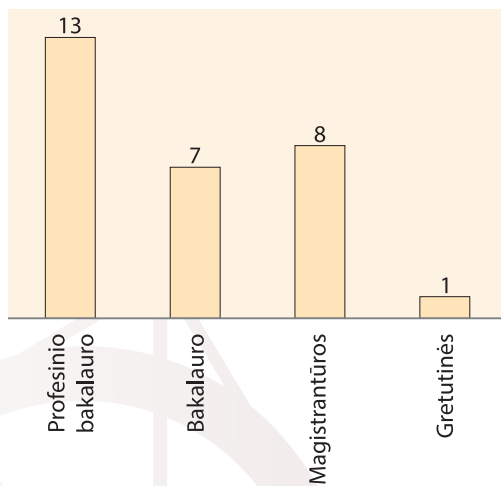

9 pav. 2010–2015 m. SKVC neakredituotų naujų studijų programų po išorinio ekspertinio vertinimo rezultatai pagal studijų sritis

Vertinimo balai Vertinamosios sritys	1 – nepatenkinamai (yra esminių trūkumų, kuriuos būtina pašalinti)	2 – patenkinamai (tenkina minimalius reikalavimus, reikia tobulinti)	3 – gerai (sistemiškai plėtojama sritis, turi savitų bruožų)	4 – labai gerai (sritis yra išskirtinė)
Programos tikslai ir studijų rezultatai	29 / 23	29 / 5	29 / 1	–
Programos sandara	29 / 16	29 / 11	29 / 2	–
Personalas	29 / 4	29 / 16	29 / 9	–
Materialieji ištekliai	29 / 5	29 / 12	29 / 11	29 / 1
Studijų eiga ir jos vertinimas	29 / 1	29 / 18	29 / 10	–
Programos vadyba	29 / 2	29 / 16	29 / 10	29 / 1

Pastaba. Lentelėje pirmas skaičius rodo bendrą neigiamai įvertintų studijų programų skaičių, o antrasis – atitinkamu balu įvertintų atvejų skaičių.

Visos programos, kurioms buvo atliktas išsamus išorinis vertinimas, šiuo metu dar nėra vertintos kaip vykdomos studijų programos. Pirmas išsamaus išorinio vertinimo teigiamas sprendimas priimtas 2012 m. gegužės mėn. Akreditavimo data šioms programoms yra iki 2015 m., tačiau dėl krypčių vertinimo joms akreditavimo terminas pratęstas iki 2016 m.

10 pav. 2010–2015 m. SKVC akredituotų naujų studijų programų po išorinio ekspertinio vertinimo rezultatai pagal studijų pakopą

JUNGTINĖS STUDIJŲ PROGRAMOS IR JŲ VERTINIMAS 2010–2015 M.

JUNGTINIŲ STUDIJŲ PROGRAMŲ KOKYBĖS UŽTIKRINIMAS EUROPOJE

Jungtinės studijų programos¹ – Europos aukštojo mokslo erdvės (EHEA) skiriamasis ženklas. Jos kuriamos tam, kad skatintų tiek dėstytojų, tiek studentų mobilumą, palengvintų mokymąsi kartu bei atvertų platesnes bendradarbiavimo galimybes. Pagrindinė jungtinių studijų programų paskirtis – sudaryti studentams galimybes įgyti daugiau žinių, gebėjimų ir patirties, nei gali suteikti vienos institucijos vykdoma studijų programa. Šio tipo programos vykdomos siekiant suteikti galimybę skirtingų šalių studentams studijuoti, o dėstytojams dėstyti skirtingoje kultūrinėje ir akademinėje terpėje, perimti skirtingų šalių arba aukštųjų mokyklų gerąją studijų patirtį, skatinti tarptautinį tarpinstitucinį bendradarbiavimą, plėsti absolventų įsidarbinimo galimybes². Tačiau jungtinių studijų programų įgyvendinimas, kokybės užtikrinimas ir pripažinimas nėra lengvas uždavinys, todėl Europoje bandoma susitarti dėl bendrų, visiems priimtinių išorinio kokybės užtikrinimo nuostatų. Siekiant tai įgyvendinti, Bolonijos paskesnės veiklos grupė sukūrė principus, kuriais turėtų būti vadovaujama si rengiant, įgyvendinant ir vertinant jungtines studijų programas, netaikant papildomų nacionalinių kriterijų. Kokybės užtikrinimo agentūros ir socialiniai dalininkai taip pat dirbo kartu tam, kad sukurtų ir išbandytų skirtingus modelius, palengvinančius jungtinių studijų programų kokybės užtikrinimą bei pripažinimą. Visų šių darbo grupių iniciatyva sukurtas dokumentas „Jungtinių studijų programų kokybės užtikrinimas Europoje“ (*European Approach for Quality Assurance of Joint Programmes*), kuris 2015 metų gegužės 14–15 dienomis Jerevane vykusio Europos aukštojo mokslo erdvės už švietimą atsakingų ministrų susitikimo metu buvo patvirtintas.

Nauju Europiniu jungtinių studijų programų kokybės užtikrinimo modeliu, paremtu Europos aukštojo mokslo kokybės užtikrinimo nuostatomis ir gairėmis (ESG), nustatoma:

- **Taikymas skirtingose kokybės užtikrinimo sistemose (A dalis).**

Jungtinių studijų programų kokybės užtikrinimas turi remtis šiame

¹ **Jungtinės studijų programos** suprantamos kaip skirtingų aukštųjų mokyklų, priklausančių Europos aukštojo mokslo erdvės (EHEA) šalims, kartu rengiamos ir vykdomos studijų programos, kurias baigus išduodamas dvigubas arba jungtinis laipsnis.

² Jungtinių studijų programų bendrieji reikalavimai, patvirtinti Švietimo ir mokslo ministro 2014 m. vasario 3 d. Nr. V-65.

dokumente išdėstytomis jungtinių studijų programų kokybės užtikrinimo Europos aukštojo mokslo erdvėje nuostatomis (B dalis). Jeigu bent vienoje iš programą įgyvendinančių valstybių yra privalomas studijų programos išorinis vertinimas, jam atlikti aukštosios mokyklos turi pasirinkti vieną agentūrą iš Europos kokybės užtikrinimo agentūrų registro (EQAR).

- **Jungtinių studijų programų kokybės užtikrinimo nuostatos (B dalis).** Akcentuojamas jungtinių studijų programų teisėtumo visose ją vykdančiose valstybėse aspektas. Studijų programos turi būti sudarytos studijų rezultatų pagrindu, kurie turi atitikti Europos aukštojo mokslo kvalifikacijų sandaros lygį. Programos įgyvendinimas, ištekliai, vidinis kokybės užtikrinimas turi būti pakankami studijų rezultatams pasiekti.
- **Jungtinių studijų programų išorinio kokybės užtikrinimo procedūra (C dalis).** Vertinimą atliekanti agentūra turi vadovautis šioje dalyje nustatytais procedūromis (ESG 2 dalis) bei programą įvertinti pagal B dalyje aprašytas nuostatas. Pažymėtina, kad vertinimui atlikti turi būti sudaroma tarptautinė ekspertų grupė, kurios sudėtyje turi būti ekspertai bent iš dviejų šalių, kurių aukštosios mokyklos vykdo jungtinę studijų programą. Jungtinę studijų programą vertinama kaip visumą, nors vizitas paprastai turėtų būti tik į vieną studijų vykdymo vietą, tačiau jos vykdymą aptariant su visų programą vykdančių aukštųjų mokyklų atstovais.

Šių naujų nuostatų ir principų taikymas jungtinėms studijų programoms bus aktualus tiek Europos aukštojo mokslo erdvės šalyse, tiek ir už jos ribų.

JUNGTINĖS STUDIJŲ PROGRAMOS LIETUVOJE

Šiuo metu Lietuvoje įregistruotos ir akredituotos **42 jungtinės studijų programos**³ iš kurių 88 proc. (37 studijų programos) vykdomos su *užsienio aukštosiomis mokyklomis* ir 12 proc. (5 studijų programos) – tarp *Lietuvos aukštųjų mokyklų*. Didžioji dalis jungtinių studijų programų vykdomos *universitetuose* – 79 proc. (33 studijų programos), o likusi dalis *kolegijose* – 21 proc. (9 studijų programos). Pagal tipą ir pakopą jungtinės studijų programos pasiskirsčiusios taip: didžioji dalis, t. y. 64 proc., programų (27 studijų programos) vykdomos *antroje pakopoje (magistrantūra)*, 36 proc. – *pirmoje pakopoje*, iš kurių 22 proc. (9 studijų programos) yra profesinio bakalauro programos ir likę 14 proc. (6 studijų programos) – bakalauro programos (žr. 1 pav.).

³ Remiamasi Studijų kokybės vertinimo centro 2016 m. sausio mėn. surinktais duomenimis.

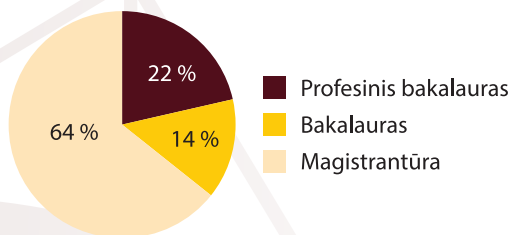
Didžioji dalis jungtinių studijų programų įregistruotos ir vykdomos **socialinių mokslų** srityje (67 proc., 28 studijų programos). Iš socialinių mokslų sričiai priklausančių krypčių, kuriose dažniausiai įregistruotos jungtinės studijų programos, galima būtų išskirti tokias kryptis kaip *teisė, ekonomika, verslas ir vadyba, socialinis darbas*⁴. Palyginti su kitomis sritimis, **biomedicinos mokslų** srityje įregistruota šiek tiek daugiau jungtinių studijų programų (14 proc., 6 studijų programos) nei tokiose srityse kaip **fiziniai mokslai** (7 proc., 3 studijų programos) ir **technologijos mokslai** (7 proc., 3 studijų programos). **Humanitarinių mokslų ir menų** srityse įregistruota tik po 1 studijų programą (žr. 2 pav.).

Peržvelgus aukštąsias mokyklas, kurios vykdo jungtines studijų programas, matyti, kad didesnė dalis tokio tipo programų vykdomos šiuose universitetuose: Mykolo Romerio universitete (12 studijų programų), Vilniaus Gedimino technikos universitete (6 studijų programos), Šiaulių universitete (5 studijų programos) ir Vytauto Didžiojo universitete (3 studijų programos). Tarp kolegijų šiuo metu daugiausiai jungtinių studijų programų vykdo Socialinių mokslų kolegija (3 studijų programos) ir Tarptautinė teisės ir verslo aukštoji mokykla (2 studijų programos). Likusiuose universitetuose ar kolegijose, kurios taip pat vykdo šio tipo studijų programas, jungtinių programų vykdoma po 1 ar 2 (žr. 3 pav.)⁵.

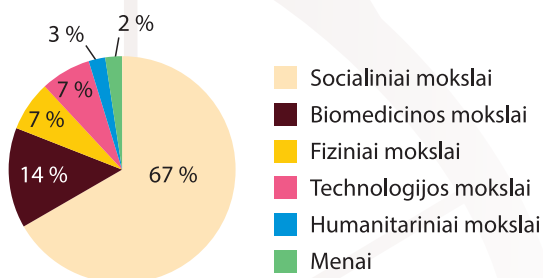
Išanalizavus jungtinių studijų programų vykdymo ypatumus matyti, kad daugiausia tokio tipo programos, kurios rengiamos ir įgyvendinamos su užsienio aukštosiomis mokyklomis, vykdomos *anglų kalba* (76 proc., 32 studijų programos). Likusi dalis programų, vykdomų su užsienio aukštosiomis mokyklomis, dėstomos keliomis kalbomis: *anglų ir lietuvių* (7 proc., 3 studijų programos) arba *anglų ir rusų* (7 proc., 3 studijų programos). Beveik visos jungtinės studijų programos, kurios rengiamos ir įgyvendinamos tarp Lietuvos aukštųjų mokyklų, vykdomos *lietuvių kalba* (10 proc., 4 studijų programos) (žr. 4 pav.).

⁴ Įregistruota bent po 2 studijų programas šiose išvardytose kryptyse.

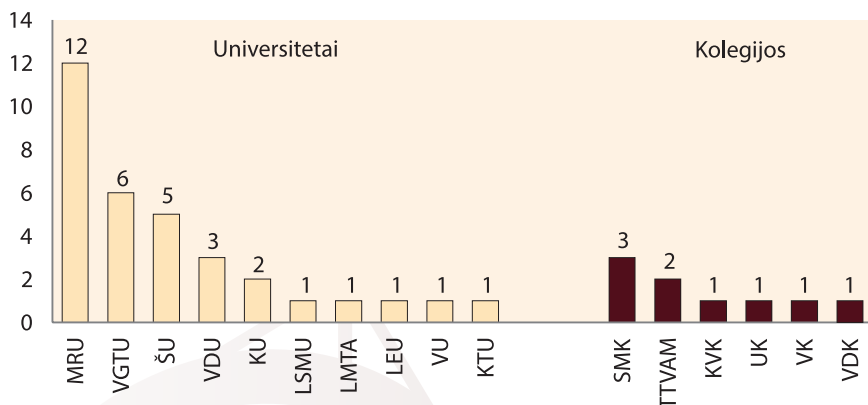
⁵ Pastebėta, kad aukštosios mokyklos, vykdančios jungtines studijų programas su Lietuvos aukštosiomis mokyklomis, tą pačią studijų programą priskiria savo institucijai, tačiau renkant statistinę informaciją šiai apžvalgai, tokia jungtinė studijų programa skaičiuota kaip viena, priskiriant ją tai institucijai, kuri teikė jungtinės studijų programos aprašą vertinimui ir akreditavimui, kaip pagrindinę.

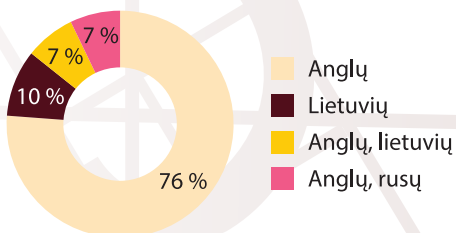
1 pav. Jungtinių studijų programų pasiskirstymas pagal tipą

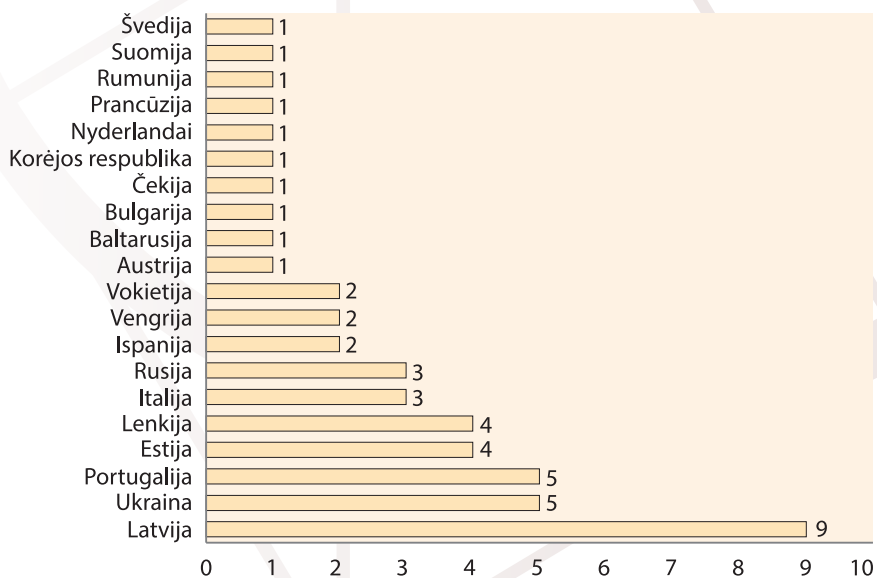
2 pav. Jungtinių studijų programų pasiskirstymas pagal sritį

3 pav. Jungtinių studijų programų pasiskirstymas pagal aukštąją mokyklą

4 pav. Jungtinių studijų programų pasiskirstymas pagal vykdymo kalbą

5 pav. Jungtinių studijų programų pasiskirstymas pagal šalį partnerę

Kaip jau buvo minėta anksčiau, didžioji dalis jungtinių studijų programų vykdomos su užsienio aukštosiomis mokyklomis. Šiuo metu Lietuvos aukštosios mokyklos vykdydamos jungtines studijų programas bendradarbiauja su aukštosiomis mokyklomis iš 20 skirtingų šalių (žr. 5 pav.). Didesnė dalis jungtinių studijų programų rengiamos ir įgyvendinamos su partneriais iš kaimyninių valstybių: 9 jungtinės studijų programos vykdomos kartu su Latvijos, 5 – su Ukrainos ir Portugalijos, 4 – su Estijos ir Lenkijos aukštosiomis mokyklomis⁶.

JUNGTINIŲ STUDIJŲ PROGRAMŲ VERTINIMAS IR AKREDITAVIMAS

Bendruosiuose jungtinių studijų programų reikalavimuose (2014 m. vasario 3 d. Nr. V-65) nustatyta, kad jungtinės studijų programos rengiamos, vertinamos ir (arba) akredituojamos, įteisinamos ir vykdomos aukštųjų mokyklų partnerių šalių teisės aktų nustatyta tvarka. Jungtinė studijų programa pradedama vykdyti, kai ji yra įteisinta visose aukštųjų mokyklų partnerių, vykdančių jungtinę studijų programą, šalyse.

Jungtinės studijų programos mūsų šalyje pradėtos vertinti ir akredituoti 2008 m. Toliau pateiktoje lentelėje (žr. 1 lentelę) pateikiama **naujų jungtinių studijų programų** akreditavimo statistika pagal metus, kurių vertinimą atliko Studijų kokybės vertinimo centras (toliau – Centras). Lentelėje matyti, kad kiekvienais metais šių programų skaičius augo ir savo viršūnę pasiekė 2014 m., kai buvo akredituota net 20 naujų jungtinių studijų programų.

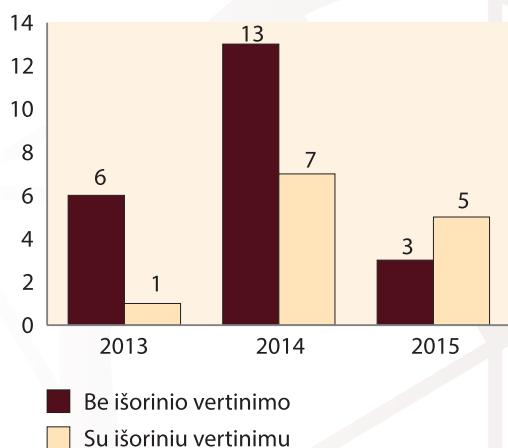
1 lentelė. 2008–2015 m. vertinimui pateiktų naujų studijų programų skaičius

Vertinimo metai	2008–2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015
Vertinimui pateiktų naujų studijų programų skaičius	3	1	3	0	7	20	8

Iki 2011 m. rugpjūčio mėn. visos ketinamos vykdyti studijų programos ir jų atitiktis bendriesiems ir specialiesiems reikalavimams buvo vertinamos pasitelkiant išorinius ekspertus. Priklausomai nuo to, ar programa atitiko teisės aktų reikalavimus, ar ne, buvo priimamas sprendimas programą akredituoti arba neakredituoti. Priėmus sprendimą programos neakredituoti, aukštoji mokykla, galėjo pataisyti programos aprašą ir teikti jį Centrai pakartotiniam vertinimui. Tuo laikotarpiu buvo gautos ir akredituotos 7 jungtinės studijų programos: 2008–2009 m. akredituotos 3 jungtinės studijų programos, 2010 – 1 jungtinė studijų programa ir 2011 m. – 3 programos.

⁶ Jungtinė studijų programa gali būti rengiama ir įgyvendinama daugiau nei su viena aukštąja mokykla partnere.

Nuo 2011 m. rugpjūčio mėn. ketinamos vykdyti studijų programos vertinamos ir akredituojamos pagal 2011 m. liepos mėnesį Lietuvos Respublikos švietimo ir mokslo ministro patvirtintą tvarką⁷. Sprendimai dėl ketinamų vykdyti studijų programų akreditavimo priimami atlikus supaprastintą programos vertinimą arba atlikus išsamų ekspertinį programos vertinimą pasitelkiant ekspertus. Didžioji dauguma naujų jungtinių studijų programų 2013–2014 m. buvo akredituotos atlikus supaprastintą vertinimą ir nustačius, kad pateikti visi dokumentai yra tinkamai įforminti, kad programos apimtis atitinka teisės aktų reikalavimus, kad numatoma suteikti kvalifikacija atitinka Kvalifikacinių laipsnių sąrašą, kad studijų sritis, kryptis ir šaka (jeigu yra), kuriai programa priskiriama, atitinka Studijų sričių ir krypčių, pagal kurias vyksta studijos aukštosiose moky-

6 pav. Naujų jungtinių studijų programų vertinimas 2013–2015 m.

klose, sąrašą. 2015 m. 5 ketinamos vykdyti jungtinės studijų programos buvo akredituotos atlikus išsamų išorinį vertinimą ir likusios 3 programos akredituotos be išorinio vertinimo (žr. 6 pav.). Dažniausiai pasitaikanti priežastis, dėl ko ketinamoms vykdyti jungtinėms studijų programoms prireikė išorinio vertinimo, buvo ta, kad per paskutinius 3 metus aukštosios mokyklos turėjo neigiamai įvertintų ir neakredituotų arba vertinimui nepateiktų vykdomų studijų programų, kurios buvo tos pačios krypties ir pakopos, kaip ir tų aukštųjų mokyklų teikiamos ketinamos vykdyti studijų programos.

Iš visų šiuo metu **vykdomų jungtinių studijų programų** iki 2015 m. pabaigos išoriškai įvertintos buvo 6 programos, 1

programos akreditavimo terminas pratęstas dėl krypčių vertinimo⁸. 2012 m. akredituota 1 vykdoma jungtinė studijų programa, 2013 m. – 3 programos ir 2014 m. – 2 programos. Išoriškai įvertintų šio tipo programų vertinimas pasiskirstė taip: 2 jungtinės studijų programos akredituotos *6 metams*, 3 programos – *3 metams* ir 1 programa – *neakredituota*. Likusių programų vertinimas numatomas šiais arba kitais metais, nes dauguma jų akredituotos iki 2016–2018 m.

⁷ Lietuvos Respublikos švietimo ir mokslo ministro 2011 m. liepos 29 d. įsakymu Nr. V-1487 patvirtintas Studijų programų išorinio vertinimo ir akreditavimo tvarkos aprašas (Žin., 2011, Nr. 100-4702).

⁸ Remiantis Studijų programų išorinio vertinimo ir akreditavimo tvarkos aprašo, patvirtinto Lietuvos Respublikos švietimo ir mokslo ministro 2009 m. liepos 24 d. įsakymu Nr. ISAK-1652, 25.5 p., studijų programos akreditavimo terminas gali būti pratęstas, kai programos akreditavimo terminą būtina pratęsti tam, kad tokia studijų programa būtų vertinama kartu su kitomis tos pačios krypties (ar krypčių grupės) studijų programomis.

Reikėtų pažymėti, kad organizuodamas vykdomų jungtinių studijų programų vertinimą, Centras rėmėsi JOQAR⁹ projekto patirtimi ir visais atvejais kreipėsi į užsienio kokybės užtikrinimo agentūras siūlydamas bendradarbiauti ir kartu atlikti išorinį programos vertinimą, tačiau šios agentūros nė karto neišreiškė noro prisidėti prie vertinimo. Atskirais atvejais agentūros pasiūlė ekspertus iš savo šalies, kurie galėtų dalyvauti tokios programos vertinime. Atlikus išorinį jungtinės programos vertinimą, su ekspertų parengtomis vertinimo išvadomis visada buvo supažindintos ir užsienio kokybės agentūros, paliekant teisę joms apsispręsti dėl vertintos programos akreditavimo. Išsamesnių duomenų, ar kokybės agentūros pasinaudojo šiomis jungtinių studijų programų vertinimo išvadomis, Centras neturi.

Jungtinių studijų programų vertinimui buvo sudaromos tarptautinės ekspertų grupės. Kiekvienoje ekspertų grupėje buvo specialistai iš kiekvienos šalies, kurios aukštoji mokykla, kaip partnerė, įgyvendina jungtinę studijų programą. Tokiu būdu buvo užtikrinamas atsižvelgimas į kiekvienos šalies nacionalinį kontekstą įgyvendinant jungtinę studijų programą.

Išanalizavus jungtinių studijų programų vertinimo išvadas galima daryti išvadą, kad tokio tipo programos yra reikalingos ir gerai vertinamos tarptautinių ekspertų, kadangi jos skatina aukštųjų mokyklų bendradarbiavimą ne tik šalies viduje, bet ir už jos ribų, o studentams, pasirinkusiems jungtinę studijų programą, siūlomos didesnės galimybės ir perspektyvos nei studijuojant vienoje aukštojoje mokykloje. Ekspertų teigimu, jungtinės studijų programos, tai galimybė studentams gauti gilesnių žinių, įvairesnės patirties, o dėstytojams ir tyrėjams – plačiau tyrinėti juos dominančią sritį. Studijuojant tokio tipo programose taip pat užtikrinamas didesnis studentų ir dėstytojų mobilumas, tobulėja studijuojančiųjų užsienio kalba, prieinami gausesnės bibliotekos ir kiti aukštųjų mokyklų materialieji ištekliai. Kadangi jungtinėse studijų programose dėsto užsienio šalių dėstytojai, tai didina studijų programų tarptautiškumą.

Kad ir kaip teigiamai ekspertai vertina jungtines studijų programas, visgi buvo išsakyta ir tam tikros kritikos įgyvendinant tokio tipo studijų programas. Apibendrinus ekspertų parengtas išvadas, galima būtų išskirti dažniausiai minėtas tokias problemines sritis kaip atitikties teisės aktų reikalavimams neužtikrinimas, nepakankama informacija apie kitose šalyse naudojamas studijų pasiekimų vertinimo sistemas ir vertinimo metodus, problemos administruojant tokio tipo studijų programas, neaiškūs santykiai su partneriais, nepakankamas studentų judumas, apgyvendinimo ir paramos studentams trūkumas, aukštas nubyūrėjusių studentų skaičius, nevienodos sąlygos dėstytojų profesiniam tobulėjimui, ne visada tarpusavyje suderinami studijų programos tikslai, numatomi studijų rezultatai ir programos turinys. Ekspertai kėlė klausimą ir dėl jungtinių studijų programų tvarumo: daugelis tokio tipo programų buvo parengtos pasinaudojus Europos Sąjungos paramos fondų lėšas įgyvendinant

⁹ http://ecahe.eu/w/index.php/Assessment_Framework_for_Joint_Programmes_in_Single_Accreditation_Procedures

įvairius projektus, tačiau pasibaigus šiems projektams aukštosios mokyklos patiria sunkumų vykdant jungtines studijų programas dėl didelių finansinių poreikių, kurių nėra kaip kompensuoti.

Pasitaikė atvejų, kai vertinant vykdomą studijų programą paaiškėjo, kad studijų programa, kaip jungtinė, nėra įteisinta visose šalyse, su kurių aukštosiomis mokyklomis buvo pasirašyta jungtinės studijų programos įgyvendinimo sutartis. Kaip paaiškėjo vėliau, pagrindinė priežastis buvo ta, kad ne visose šalyse yra numatyta teisinė galimybė vykdyti jungtines studijų programas su kitų šalių aukštosiomis mokyklomis. Be to, pastebėta, kad skirtingose šalyse nustatytas teisinis studijų reglamentavimas, skirtingi studijų programų akreditavimo terminai, nusistovėjusios tradicijos kai kada apsunkina programos atitikties nustatytiems reikalavimams klausimą. Tad galima konstatuoti, kad kai kuriais atvejais aukštosios mokyklos paskuba susitarti dėl studijų programos įgyvendinimo prieš tai išsamiai neišsiaiškinusios visų teisinių galimybių ir kitų aspektų.

Ekspertai, vertinę jungtines studijų programas, rekomenduotų užtikrinti nuotolinę visų lygių komunikaciją tarp bendrą studijų programą įgyvendinančių aukštųjų mokyklų partnerių, geriau apsvarstyti šių studijų programų finansavimo klausimus užtikrinant paramą visiems studentams, peržiūrėti priėmimo į jungtinę studijų programą reikalavimus. Visoms aukštosioms mokykloms, vykdančioms jungtinę studijų programą, patariama turėti bendrą, visos programos įgyvendinimą apimančią ir veikiančią vidinę kokybės užtikrinimo sistemą, kuri būtų nuolat peržiūrima ir tobulinama, bei į programos vadybą siūloma aktyviai įtraukti socialinius partnerius. Aukštajai mokyklai prieš apsisprendžiant pradėti vykdyti jungtinę studijų programą ekspertai pataria atlikti išsamią tokių studijų poreikio analizę bei surinkti kitą informaciją, įrodančią studijų programos reikalingumą.

Nors ir neabejojama, kad jungtinės studijų programos suteikia galimybę tiek studentams, tiek dėstytojams išvykti į kitą aukštąją mokyklą pasisemti naujų žinių ir pasidalyti savo turima patirtimi, tačiau ekspertai atkreipė dėmesį ir ne kartą paminėjo, kad reikėtų užtikrinti didesnę studentų ir dėstytojų judumą. Tokio tipo programos negali būti dėstomos tik nuotoliniu būdu, pabrėžia ekspertai.

JUNGTINĖS STUDIJŲ PROGRAMOS AUKŠTŲJŲ MOKYKLŲ AKIMIS

2016 m. sausio 11–27 d., siekiant išsiaiškinti aukštųjų mokyklų požiūrį į jungtinių studijų programų kūrimą bei vykdymą, sunkumus, su kuriais susiduriama, aspektus, į kuriuos reikėtų atkreipti dėmesį rengiant ir įgyvendinant jungtines studijų programas, Centras siuntė klausimyną visoms Lietuvoje studijas vykdančioms aukštosioms mokykloms. Iš 45 aukštųjų mokyklų savo at-

sakymus pateikė 18 institucijų, kurių dalis vykdo jungtines studijų programas. Kadangi ne visos aukštosios mokyklos atsakė į Centro siųstą klausimyną apie jungtines studijų programas, todėl nėra galimybės pristatyti visų jungtines studijų programas vykdančių Lietuvos aukštųjų mokyklų nuomonių, o toliau pateiktoje apžvalgoje remiamasi tik apklausoje dalyvavusių aukštųjų mokyklų apibendrintais atsakymais.

Paprašytos nurodyti, **kiek jungtinių studijų programų vykdo** savo institucijoje bei jų rūšį, programos valstybinį kodą, visos aukštosios mokyklos pateikė šią informaciją. Reikėtų atkreipti dėmesį į tai, kad Centras nevertina doktorantūros studijų, todėl informacija apie jungtines doktorantūros studijas nebuvo įtraukta ir analizuota, nors aukštosios mokyklos, pildydamos klausimyną, tokią informaciją teikė. Kita pastebėta tendencija buvo ta, kad aukštosios mokyklos, vykdančios jungtines studijų programas su Lietuvos aukštosiomis mokyklomis, buvo linkusios tą pačią studijų programą priskirti savo institucijai, tačiau renkant statistinę informaciją šiai apžalgai, jungtinių studijų programų skaičius skaičiuotas atsižvelgiant į tai, kuri aukštoji mokykla teikė jungtinės studijų programos aprašą vertinimui ir akreditavimui, kaip pagrindinę. Kelios aukštosios mokyklos nurodė, kad jos nevykdo jungtinių studijų programų, tačiau iš Centro surinktos informacijos žinoma, kad tokios programos yra registruotos ir akredituotos.

Kadangi ne visos apklausoje dalyvavusios aukštosios mokyklos šiuo metu vykdo jungtines studijų programas, Centras teiravosi, **ar jos planuoja kurti jungtines studijų programas 2016 m.** Dauguma institucijų, tiek tos, kurios šiuo metu vykdo jungtines studijų programas, tiek ir tos, kurios neturi tokio tipo programų, planuoja tą daryti 2016 m. ir ateityje. Iš visų apklausoje dalyvavusių institucijų 9 aukštosios mokyklos planuoja rengti jungtines programas, 6 aukštosios mokyklos neplanuoja, nes tokio tipo programas labai sudėtinga ir nuostolinga įgyvendinti. 3 institucijos neįvardijo savo planų, nes šiuo metu vykdo jungtines studijų programas. Aukštosios mokyklos, planuojančios jungtines programas, šiuo metu yra pasirengimo stadijoje: turi pasirengę programos koncepciją, derina veiksmų planą su partneriais užsienio universitetais arba vis dar ieško galimybių kurti ir vykdyti jungtines programas. Yra svarstymų rengti ne jungtinę studijų programą, bet tarptautinę bendrąją studijų programą (angl. *international collaborative programme*) arba sudvejintą studijų programą (angl. *twinning study programme*). Kai kurios aukštosios mokyklos neplanuoja jungtinių studijų programų su užsienio universitetais, tačiau svarsto galimybę tokias programas rengti su Lietuvos aukštosiomis mokyklomis.

Centras teiravosi aukštųjų mokyklų, **kas, jų nuomone, skatina kurti jungtines studijų programas.** Pasak aukštųjų mokyklų, jungtinė studijų programa atveria geresnes įsidarbinimo, karjeros galimybes absolventams, o dėstytojams – galimybę bendradarbiauti su savo ar kitos srities specialistais, dalytis patirtimi ir idėjomis. Tokio tipo programos taip pat patrauklesnės ir konkuresnės tarp studentų, palyginti su įprastomis, kadangi jungtinių studijų

programų poreikį pabrėžia darbdaviai, be to, studijuojant jungtinėje programoje, didesnė galimybė išmokti užsienio kalbų, įgyti komunikacinių įgūdžių studijuojant daugiakultūroje aplinkoje ir atliekant praktikas užsienio įmonėse. Išskirtina jungtinėse programose ir tai, kad studentams suteikiama galimybė įgyti platesnį išsilavinimą ir gauti du ar daugiau diplomų: Lietuvos ir užsienio aukštųjų mokyklų. Institucijos džiaugiasi surinktu teigiamu grįžtamuju ryšiu apie programos poreikį ir vykdymą tiek iš darbdavių, tiek iš tarptautinių partnerių. Paminėtinas ir bendradarbiavimas su kitomis aukštosiomis mokyklomis, o tai padeda stiprinti ryšius, didinti savo institucijos žinomumą ir tarptautiškumą (prestižas ir reputacija) bei galimybę pasinaudoti jungtinėms studijų programoms, mobilumui skirtu finansavimu, ES fondų lėšomis. Nuolat auganti aukštųjų mokyklų konkurencija ir siekis pritraukti studentus ne tik iš Lietuvos, bet ir iš užsienio taip pat prisideda prie tokio tipo programų kūrimo. Bendrai pripažįstama, kad jungtinės studijų programos – aukštos studijų kokybės siekis ir akivaizdi nauda tiek studentams, tiek dėstytojams, tiek administracijai, tiek ir apskritai visai aukštajai mokyklai, kadangi bendrai sutelkiamos žinios, gebėjimai ir kiti išteklių.

Kadangi ne visos aukštosios mokyklos vykdo jungtines studijų programas, buvo teirautasi, **kokie yra pagrindiniai motyvai nevykdyti tokio tipo programų**. Aukštųjų mokyklų nuomone, tai yra sudėtingas administracinis procesas, reikalaujantis nemažų investicijų ir žinių (veiksmų ir interesų derinimas tarp partnerių, programos įteisinimas kiekvienoje šalyje partnerėje, tarptautinio jungtinio studijų programos komiteto veiklos organizavimas, studijų kokybės stebėseną skirtingose šalyse, bendros baigiamųjų darbų vertinimo komisijos veiklos organizavimas ir kt.). Tokių programų vykdymas sąlygoja papildomas sąnaudas, susijusias su bendradarbiavimu tarp partnerių (programos judumui ir studentų apgyvendinimui užtikrinti reikalingos didelės lėšos, nepakankamas valstybinis finansavimas ir kt.). Pabrėžiamas ir neužtikrintumas dėl tęstinumo, kadangi studentų ir dėstytojų mobilumas sudaro papildomas sąnaudas, todėl jungtinių studijų programų gyvybingumas yra stipriai priklausomas nuo išorės finansavimo. Daugelis aukštųjų mokyklų minėjo problemas, kylančias dėl skirtingų nacionalinių teisės aktų reikalavimų suderinimo programų įsteigimui ir vykdymui bei tai, kad sudėtinga parengti tokias studijų programas, kurios atitiktų kelių aukštųjų mokyklų poreikius ir nepakenktų esamų programų rentabilumui. Per mažas patrauklumas užsienio partneriams ir studentams atvykti į regioną, taip pat motyvas nevykdyti jungtinių studijų programų, teigė aukštosios mokyklos. Kitos aukštosios mokyklos jaučiasi dar nepasiruošę kurti ir vykdyti jungtines programas, kadangi neturi patirties šioje srityje, tačiau norėtų tą daryti ateityje.

Paklaustos, **kokie yra pagrindiniai jungtinių studijų programų vykdymo privalumai**, aukštosios mokyklos neretai nurodė tuos pačius teiginius, kaip ir atsakant į klausimą, kas skatina kurti jungtines studijų programas. Pasak aukštųjų mokyklų atstovų, pagrindiniai jungtinių studijų programų vykdymo

privalumai yra pasidalijimas patirtimi ir bendradarbiavimas (kai viena aukštoji mokykla dėl žmogiškųjų ar materialųjų resursų yra nepajėgi įgyvendinti aukšto lygio programą ir parengti specialistus, turinčius specifinių, „nišinių“ gebėjimų, pvz., institucija neišgali nusipirkti visos pažangiausios įrangos, tačiau būtų galima kooperuotis tarpusavyje ir dalytis turimais ištekliais); didėjantis studijų tarptautiškumas ir tarpkultūrinių kompetencijų įgijimas (studentai turi galimybę mokytis skirtingose institucijose, gauti daugiau įvairių žinių ir praktinės patirties iš skirtingų šalių praktikų, įgyti tarpkultūrinės patirties); galimybė dėstytojams plėsti profesinių ryšių tinklą (dėstytojai bendradarbiauja mokslo ir tyrimų srityse); galimybė tiek studentams, tiek ir dėstytojams mokytis ar tobulinti užsienio kalbos žinias; tarpdisciplininis bendradarbiavimas (pvz., socialiniai ir technologijos mokslai); geriau tenkinami Lietuvos ir tarptautinės darbo rinkos poreikiai; galimybė aukštajai mokyklai pritraukti daugiau studentų bei būti konkurencingesniems studijų programų pasiūloje; taip pat tai pridėtinė vertė studentui, kadangi įgyjamas jungtinis diplomas. Aukštosios mokyklos neretai nurodė, kad didelis privalumas yra studentų ir dėstytojų mobilumas, tačiau mobilumas minimas ir prie sunkumų, su kuriais susiduria aukštosios mokyklos, vykdydamos jungtines studijų programas.

Nors aukštosios mokyklos išvardijo nemažai jungtinių studijų programų vykdymo privalumų, tačiau dauguma pripažino, kad **susidūrė ir su sunkumais rengiant jungtines studijų programas**. Savo atsakymuose aukštosios mokyklos minėjo, kad ypač yra painus jungtinių studijų programų reglamentavimas, o švietimo sistemų, teisinės bazės skirtumai bei neatitikimai apsunkina jungtinių studijų programų rengimą ir įgyvendinimą. Nemaža dalis aukštųjų mokyklų taip pat pastebi, kad sudėtinga įregistruoti jungtinę studijų programą dėl egzistuojančios skirtingos registravimo ES valstybėse tvarkos, bet to, sunku suderinti atskirų šalių aukštųjų mokyklų studijų proceso įgyvendinimo tvarką bei praktikų organizavimą. Aukštosioms mokykloms trūksta susistemintos informacijos apie jungtinių programų rengimo eigą ir aiškumo metodikose (nepakankamai apibrėžtas jungtinių studijų programų rengimas ir įgyvendinimas), nepakanka rekomendacinės literatūros bei mokymų šia tema ir apskritai nėra daug gerosios nacionalinės patirties kalbant apie jungtines studijų programas. Susidurta su sunkumais ir renkantis partnerius jungtinei studijų programai (egzistuojantys skirtumai tarp šalių partnerių kaip teikiamas laipsnis, studijų apimtis ECTS, suteikiama profesinė kvalifikacija, praktinio mokymo apimtis studijų programose, studijų vertinimo sistema ir kt.), be to, keblumų kelia ir „gerųjų“ partnerių paieška, nes tokio tipo studijas norisi vykdyti su aukštą reputaciją turinčiomis aukštosiomis mokyklomis, tačiau jos nelinkusios bendrauti su Lietuvos aukštosiomis mokyklomis, todėl tokių programų rengimas galimas tik pasinaudojus asmeniniais ryšiais (pvz., profesoriai turi platų ratą tarptautinių kontaktų). Renkantis partnerius jungtinei studijų programai, ypač svarbu atkreipti dėmesį ir į aukštosios mokyklos tipą, t. y. aukštoji mokykla turi turėti teisę vykdyti tos pačios pakopos ir rūšies studijas. Centro praktikoje yra

pasitaikę atvejų, kai buvo pasirinkti partneriai, neturintys teisės ir galimybės vykdyti tokio pat tipo ir lygmens studijų programų, arba skirtingose šalyse programos buvo įteisintos kaip skirtingo tipo studijų programos, jas baigusiesiems suteikiančios skirtingas teises. Dėl šių priežasčių tokių programų absolventams vėliau gali kilti sunkumų nusprendus tęsti studijas ar užsiimti tam tikra profesine veikla. Ne mažiau svarbus veiksnys, trukdantis rengti jungtines studijų programas, yra ir nepakankamas finansavimas, nes tokio tipo programų kūrimas ir palaikymas bei studentų ir dėstytojų mobilumas reikalauja papildomų išteklių. Dauguma aukštųjų mokyklų pripažino, kad pradėti rengti jungtinę studijų programą užima labai daug laiko, ilgai trunka derinimas, reikalingi studijų projektavimo, administravimo gebėjimai bei geros užsienio kalbos žinios.

Kalbėdamas apie **sunkumus**, su kuriais **susiduria įgyvendindamos jungtines studijų programas**, aukštosios mokyklos taip pat minėjo, kad sudėtingas yra tokių programų koordinavimas ir administravimas, kadangi kiekviena institucija turi savo nustatytą tvarką (skiriasi studijų apskaita, studijų informavimo sistemos, studijų kokybės stebėsenos užtikrinimas ir kt.). Be to, dauguma jungtinių studijų programų buvo rengtos projektų rėmuose, tačiau pasibaigus projektui iškyla studijų finansavimo problema. Itin brangus jungtinių studijų programų įgyvendinimas sąlygoja ieškoti papildomų finansavimo formų ir apsunkina programų vykdymą (mobilumo sąnaudos studentams, t. y. kelionės, apgyvendinimo ir pragyvenimo išlaidos riboja stojančiųjų iš mažiau pasiturinčių šeimų galimybes rinktis jungtinę studijų programą, o mobilumas jungtinėse studijų programose yra privalomas elementas). Įvertinus jungtinės studijų programos sąnaudas, atskirų šalių gyventojų pragyvenimo lygį, susisiektimo galimybes bei socialinę-kultūrinę aplinką, galima daryti išvadą, kad jungtinės studijų programos realizavimo sąnaudos tiek institucijai, tiek studentui yra daug didesnės negu kitų programų. Kitas paminėtas sunkumas – studentų iš užsienio integravimas ir nesutarimai (!) tarp skirtingų šalių studentų (sudėtinga užtikrinti, jog studentai pakankamai greitai adaptuotųsi prie bendrosios studijų tvarkos atskirose institucijose dėl egzistuojančių tarpkultūrinių skirtumų, skirtingo lygio kalbinių žinių ir įgūdžių bei jų motyvacijos). Tiek rengiant jungtines studijų programas, tiek ir jas vykdant aukštosioms mokykloms sudėtinga organizuoti studijų procesą bei užtikrinti vienodą studijų kokybę abiejose jungtinę programą įgyvendinančiose institucijose, kadangi skiriasi institucijų turimi ištekliai: materialioji bazė bei dėstytojų kompetencijos. Reikėtų paminėti ir tai, jog, vykdant jungtines studijų programas, aukštosios mokyklos susiduria su studentų „nubyrėjimo“ problema (jungtinėje programoje studentai patiria daugiau finansinių sunkumų ir kitų iššūkių, todėl studentų „nubyrėjimas“ tokioje programoje yra didesnis nei įprastai), sudėtingesne stojančiųjų atranka (paraiškas teikia studentai iš labai skirtingų pasaulio šalių su labai skirtingomis švietimo ir vertinimo sistemomis. Vertinant atrankos dalyvius reikia daugiau profesionalios pagalbos konvertuojant pažymius į lietuviškąją sistemą, skaičiuojant vidurkius ir pan.), terminų ir datų suderinimo sunkumais (jungtines

studijų programas vykdančiose institucijose skiriasi semestro pradžios ir pabaigos datos, egzaminų laikas, darbų pridavimo terminai, kas kelia problemų pildant informaciją universitetų sistemose, išduodant pažymas studentams).

Pasak aukštųjų mokyklų, rengiant ir įgyvendinant jungtines studijų programas **verta atkreipti dėmesį** į skirtingų šalių teisinį studijų reglamentavimą, nacionalinius teisės aktus, studijų finansavimo taisykles bei galimybes, taip pat į glaudų nuolatinį akademinio ir administracinio personalo bendradarbiavimą (rengimo ir įgyvendinimo etapuose). Ne mažiau svarbus aspektas – aukštosios mokyklos partnerės atsakingas pasirinkimas, kadangi jungtinės studijų programos populiarumui įtakos turi ir šalis, kurioje yra partnerinė institucija, jos galimybės (turimi intelektualūs ir materialieji resursai) ir suinteresuotumas vykdyti tokią programą. Reikėtų taip pat atkreipti dėmesį ir į detalų sutarties parengimą, atsakomybių tarp institucijų pasiskirstymą, studentų judumo plano sudarymą ir finansavimo šaltinių numatymą, praktikų organizavimą, baigiamųjų darbų gynimo tvarką komisijoje, studijų kokybės užtikrinimo stebėseną. Aukštųjų mokyklų teigimu, svarbu iš anksto detalčiai formalizuoti visus jungtinės studijų programos įgyvendinimo aspektus: išsiaiškinti akademinius, administracinius ir finansinius klausimus bei įtraukti daugiau negu vieną užsienio šalį į jungtinės studijų programos rengimą (pvz., rengti trišalę jungtinę studijų programą), kadangi trišalis jungtinės studijų programos pobūdis sąlygoja didesnę tarptautiškumą ir studijų programos patrauklumą stojantiesiems, taip pat mažesnę priklausomybę nuo vienos užsienio šalies.

Centras teiravosi aukštųjų mokyklų, **kokios konkrečios metodinės ar konsultacinės paramos dėl jungtinių studijų programų rengimo ir vykdymo jos norėtų**. Aukštosioms mokykloms būtų naudinga gauti daugiau metodinių rekomendacijų bei konsultacijų dėl jungtinių studijų programų rengimo, įteisinimo, akreditacijos, įgyvendinimo ir finansavimo galimybių. Taip pat institucijos norėtų jungtinių studijų programų inicijavimo ir kūrimo metodinių seminarų, mokymų administracijai, dėstytojams, metodinės pagalbos konvertuojant pažymius, įskaitant studijų rezultatus, rengiant baigiamuosius darbus, suteikiant diplomus ir jų priedėlius ir apskritai daugiau gerosios patirties perdavimo. Pasak institucijų, būtų taip pat naudinga susipažinti su tarptautinių švietimo programų (franšizė, sudvejintos programos ir kt.) įvairove, jų privalumais ir trūkumais. Tai padėtų įvertinti savo galimybes ir paieškoti optimaliausio varianto savo aukštajai mokyklai.

Paskutinė apklausos dalis buvo skirta bendro pobūdžio aukštųjų mokyklų **pastebėjimams, komentarams ir pasiūlymams** dėl jungtinių studijų programų. Aukštosios mokyklos išsakė tokius teiginius:

- Trūksta aiškesnio teisinio reglamentavimo programos vykdymo kontekste, taip pat jungtinio laipsnio išdavimo klausimais.
- Siekiant geresnės studijų atitikties darbo rinkos ir visuomenės poreikiams, didinant Lietuvos aukštųjų mokyklų tarptautinį žinomumą

ir studijų Lietuvoje populiarumą, tiek naujų studijų programų kūrimui, tiek įgyvendinamų realizavimui, reikėtų ieškoti galimybių gauti finansavimą.

- Kadangi kyla klausimų, ar šiuo metu tikslinga kurti naujas studijų programas, kai viešai kalbama apie jų mažinimą, todėl šiuo metu aktualu būtų rengti jungtines studijų programas su užsienio aukštosiomis mokyklomis, taip didinant tarptautiškumą bei institucijos žinomumą užsienyje.
- Jungtinių studijų programų įgyvendinimui keblumų gali kilti tuomet, kai skirtingose šalyse partnerėse skiriasi studijų programų akreditavimo terminai. Dėl šios priežasties norėtųsi vienos jungtinės programos vertinimo komisijos, rengsiančios išvadas visoms šalims partnerėms, kurių pagrindu būtų priimami sprendimai visose valstybėse, kurių aukštosios mokyklos įgyvendina studijų programą.
- Siektina didesnio teisės aktų dėl jungtinių studijų programų akreditavimo ir įgyvendinimo suderinamumo visoje ES.
- Norėtųsi lankstumo reglamentuojant jungtines studijų programas Lietuvoje, bet kartu ir aiškumo, nes šiandien tokio tipo studijas reglamentuoja jungtinių studijų programų tvarka, kurioje aprašomas iš esmės tik vienas modelis – jungtinis laipsnis (angl. *joint degree*), bet nekalbama apie dvigubą ar trigubą laipsnį (angl. *double or triple degree*), trūksta metodinės pagalbos ne tik jungtinėms studijų programoms rengti, bet ir studijų eigai realizuoti. Nepakanka informacijos dėl pasirengimo išoriniam vertinimui ir pan.
- Per silpnas bendrasis tokių programų populiarinimas ir aiškinimas Lietuvoje. Absolventai nesuvokia jungtinės programos sampratos. Neadekvatus realybei studento krepšelio dydis, jis turi būti kur kas didesnis nei vietinėms studijų programoms.
- Verta diskutuoti apie tarptautinio mobilumo formų įvairovę.
- Jungtinių studijų programų bendruosiuose reikalavimuose nepakankamas fizinio mobilumo ir tiesioginio kontakto išaiškinimas.
- Jungtinėms studijų programoms įgyvendinti būtina numatyti žmogiškuosius išteklius, papildomai dirbančius su šių studijų programų studentais (ne tik dalykiniais klausimais, bet ir užsiimant jų adaptacija, mentoriavimu).

APIBENDRINIMAS

Paskutiniu metu jungtinės studijų programos susilaukia vis daugiau ir daugiau aukštųjų mokyklų, studentų ir darbdavių dėmesio, nes jos suteikia galimybę skirtingų šalių studentams studijuoti, o dėstytojams dėstyti skirtingoje kultūrinėje ir akademinėje terpėje, perimti skirtingų šalių arba aukštųjų mokyklų gerąją studijų patirtį, skatina tarptautinį tarpinstitucinį bendradarbiavimą, padeda plėsti absolventų įsidarbinimo galimybes. Tačiau jungtinių studijų programų įgyvendinimas, kokybės užtikrinimas ir pripažinimas nėra lengvas uždavinys aukštosios mokykloms ir kokybės užtikrinimo agentūroms, todėl Europoje bandoma susitarti dėl bendrų, visiems priimtinių išorinio kokybės užtikrinimo nuostatų.

Šiuo metu Lietuvoje įregistruotos ir akredituotos 42 jungtinės studijų programos iš kurių 88 proc. vykdomos su užsienio aukštosiomis mokyklomis ir 12 proc. tarp Lietuvos aukštųjų mokyklų. Didžioji dalis jungtinių studijų programų vykdomos universitetuose (79 proc.), likusi dalis – kolegijose (21 proc.). Kalbant apie tai, kaip jungtinės studijų programos pasiskirsčiusios pagal sritis, tai dauguma tokio tipo programų įregistruotos socialinių mokslų srityje (67 proc.), nedidelė dalis – biomedicinos mokslų srityje (14 proc.) ir po kelias studijų programas tokiose srityse kaip fiziniai mokslai (7 proc.), technologijos mokslai (7 proc.) bei po 1 studijų programą humanitarinių mokslų ir menų srityse. Šiuo metu Lietuvos aukštosios mokyklos vykdydamos jungtines studijų programas bendradarbiauja su aukštosiomis mokyklomis iš 20 skirtingų šalių, o partnerius paprastai renka iš kaimyninių valstybių.

Jungtinės studijų programos mūsų šalyje pradėtos vertinti ir akredituoti 2008 m. ir nuo tada kiekvienais metais šių programų skaičius augo bei savo viršūnę pasiekė 2014 m., kada buvo akredituota net 20 naujų jungtinių studijų programų. Iš visų šiuo metu vykdomų jungtinių studijų programų iki 2015 m. pabaigos išoriškai įvertintos buvo 6 programos (2 programos akredituotos 6 metams, 3 programos – 3 metams ir 1 programa – neakredituota). Išanalizavus jungtinių studijų programų vertinimo išvadas, galima daryti išvadą, kad tokio tipo programos yra reikalingos ir gerai vertinamos tarptautinių ekspertų, tačiau išsakyta ir tam tikros kritikos dėl jungtinių studijų programų įgyvendinimo. Daugiausia ekspertai dėmesį atkreipė į tai, kad vykdant jungtines studijų programas neužtikrinama teisės aktų atitiktis, sudėtinga jas įgyvendinti ir administruoti, nepakankamas studentų judumas, didelis nubyrejęsių studentų skaičius ir kt. priežastys.

Siekiant išsiaiškinti aukštųjų mokyklų požiūrį į jungtinių studijų programų kūrimą bei vykdymą, sunkumus, su kuriais susiduriama, ir kitus aktualius aspektus, 2016 m. sausio mėn. Centras siuntė klausimyną visoms Lietuvoje studijas vykdančioms aukštosios mokykloms. Apibendrinus apklausos metu surinktus duomenis, darytina išvada, kad dauguma aukštųjų mokyklų, tiek tos, kurios šiuo metu vykdo jungtines studijų programas, tiek ir tos, kurios neturi

tokio tipo programų, planuoja tą daryti 2016 m. ir ateityje, nes jungtinės studijų programos atveria didesnes galimybes studentams, dėstytojams, administracijai, tiek ir apskritai visai aukštajai mokyklai, kadangi bendrai sutelkiamos žinios, gebėjimai ir kiti ištekliai. Nors aukštosios mokyklos išvardijo nemažai jungtinių studijų programų vykdymo privalumų, tačiau dauguma pripažino, kad susidūrė ir su sunkumais rengiant jungtines studijų programas (painus jungtinių studijų programų reglamentavimas, švietimo sistemų ir teisinės bazės skirtumai, sudėtinga suderinti atskirų šalių aukštųjų mokyklų studijų proceso įgyvendinimo tvarką ir kt.). Kadangi jungtinių studijų programų rengimas ir vykdymas nėra paprastas, aukštųjų mokyklų nuomone, verta atkreipti dėmesį į skirtingų šalių teisinį studijų reglamentavimą, nacionalinius teisės aktus, studijų finansavimo taisykles bei galimybes, taip pat į glaudų nuolatinį akademinio ir administracinio personalo bendradarbiavimą.

AUKŠČIAUSIĄ ĮVERTINIMĄ GAVUSIŲ STUDIJŲ PROGRAMŲ ANALIZĖ 2010–2015 M.

Aukščiausią įvertinimą gavusios studijų programos – tai programos, kurių bendras įvertinamasis balas sudaro ne mažiau 22 balų ir kurių nė viena vertinamoji sritis nebuvo įvertinta 1–2 balais.

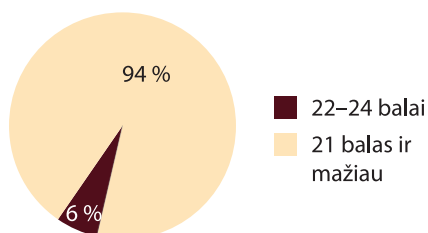
Analizė apima 2010–2015 m. laikotarpį ir sudaryta Studijų kokybės vertinimo centro atliktų vykdomų studijų programų vertinimo pagrindu.

BENDRIEJI STATISTINIAI DUOMENYS

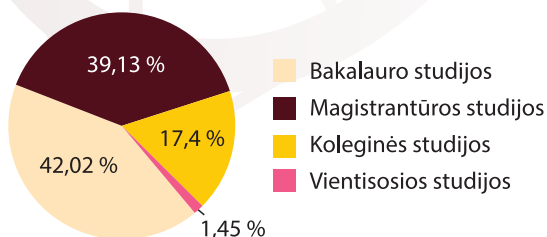
Iš viso 2010–2015 m. laikotarpiu buvo įvertintos 69 studijų programos, kurių bendras vertinamasis balas yra 22 ir daugiau balų. Aukščiausią įvertinimą gavusių studijų programų skaičius sudaro 6 proc. nuo visų 2010–2015 m. laikotarpyje įvertintų studijų programų (1 pav.).

Pagal studijų rūšį, daugiausia aukščiausią įvertinimą gavusių programų yra universitetinės pirmosios pakopos – 29 studijų programos, šiek tiek mažiau – antrosios pakopos ir sudaro 27 programas. Koleginių profesinio bakalauro studijų programų yra 12 ir viena – vientisųjų studijų programa (biomedicinos mokslų srities). Antrame paveikslėlyje pavaizduotas procentalus aukščiausią įvertinimą gavusių studijų programų pasiskirstymas pagal studijų rūšį.

Iš visų 45¹ Lietuvos Respublikoje veikiančių aukštųjų mokyklų, aukščiausią įvertinimą gavusių studijų programų turi 18 aukštųjų mokyklų. Pagal aukštą-

1 pav. 2010–2015 m. aukščiausią įvertinimą gavusių ir kitų studijų programų santykis, proc.

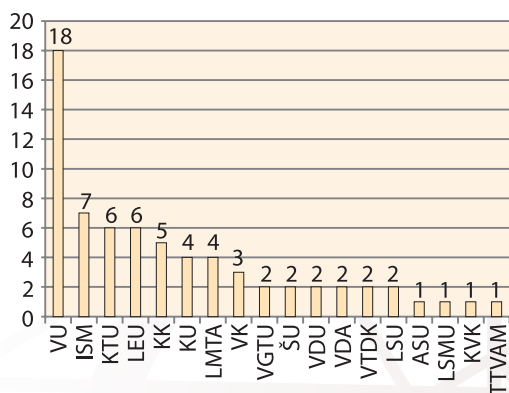
2 pav. Aukščiausią įvertinimą gavusių studijų programų pasiskirstymas pagal studijų rūšį, proc.

¹Nuo 2016 m. rugsėjo mėn. Lietuvoje veiks 44 aukštosios mokyklos.

ją mokyklą analizuojamu laikotarpiu daugiausia tokių studijų programų yra Vilniaus universitete – 18. Toliau, tarp likusių 17 aukštųjų mokyklų, duomenys pasiskirsto su didesniu atotrūkiu nuo Vilniaus universiteto – kitą didžiausią aukščiausią įvertinimą gavusių studijų programų kiekį turi ISM Vadybos ir ekonomikos universitetas – tokių studijų programų jame yra 7. Tarp šių 17 aukštųjų

mokyklų pastebimas tolygesnis aukščiausią įvertinimą gavusių studijų programų kiekio pasiskirstymas (3 pav.).

Pagal studijų sritis, daugiausia 22–24 balais įvertintų programų yra socialinių mokslų srityje – 30 programų. Tai gerokai daugiau nei kitose studijų srityse: biomedicinos mokslų ir menų srityse yra po 11 aukščiausią įvertinimą gavusių studijų programų. Kitose studijų srityse – technologijų ir fizinių – aukščiausią įvertinimą gavusių programų yra dar mažiau – 9 ir 5 atitinkamai. Mažiausiai 22–24 balais įvertintų studijų programų yra humanitarinių mokslų srityje – 3 programos (4 pav.). Kita vertus, socialinių mokslų srityje yra vykdoma ir įvertinta daugiausia studijų prog-

3 pav. Aukščiausią įvertinimą gavusių studijų programų kiekis aukštosiose mokyklose, vnt.²

ramų, dėl ko šios srities studijų programų kiekis yra didesnis, palyginti su kitų studijų sričių programomis.

Lyginant šiuos skaičius su bendru kiekvienos studijų srities 2010–2015 m. įvertintų programų skaičiumi, **aukščiausią įvertinimą gavusių programų skaičius atskirose studijų srityse nesiekia 9 proc.** Didžiausią įvertintų studijų programų kiekį sudaro programos, gavusios nuo 21 bendro vertinimo balo ir mažiau (mažiausias yra 7 balai) (5 pav.).

² Aukštųjų mokyklų santrumpų išaiškinimas:

ASU – Aleksandro Stulginskio universitetas

ISM – Vadybos ir ekonomikos universitetas (*International School of Management*)

KK – Kauno kolegija

KTU – Kauno technologijos universitetas

KU – Klaipėdos universitetas

KVK – Klaipėdos valstybinė kolegija

LEU – Lietuvos edukologijos universitetas

LMTA – Lietuvos muzikos ir teatro akademija

LSMU – Lietuvos sveikatos mokslų universitetas

LSU – Lietuvos sporto universitetas

ŠU – Šiaulių universitetas

VK – Vilniaus kolegija

TTVAM – Tarptautinė teisės ir verslo aukštoji mokykla

VGTU – Vilniaus Gedimino technikos universitetas

VDA – Vilniaus dailės akademija

VTDK – Vilniaus technologijų ir dizaino kolegija

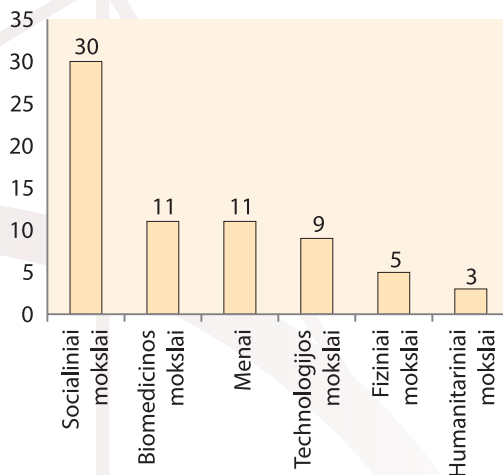
VDU – Vytauto Didžiojo universitetas

VU – Vilniaus universitetas

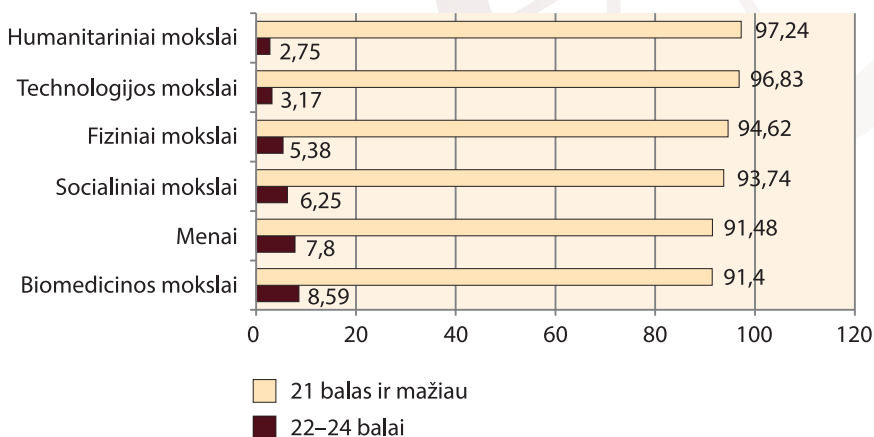
Kaip matosi iš lentelėje pateiktų duomenų, daugiausia aukščiausią įvertinimą gavusių studijų programų yra biomedicinos mokslų srityje ir mažiausiai – humanitarinių mokslų srityje. Kita vertus, čia reiktų pastebėti, kad patį aukščiausią įvertinimą gavusių studijų programų imtis – nuo 22 iki 24 balų – nėra vienalytė. **Iš 69 aukščiausią įvertinimą gavusių studijų programų dauguma – net 54 programos – gavo 22 balų bendrą vertinimą.** Kitų 10 programų bendras įvertinimas siekia 23 balus. Tai atitinkamai sudaro 78,3 ir 14,5 proc. visų aukščiausią įvertinimą gavusių studijų programų. **Aukščiausią įmanomą įvertinimą – 24 balus – yra gavę penkios studijų programos; jos sudaro 7,2 proc. visų aukščiausią vertinimą gavusių studijų programų** (6 pav.).

Toliau vertinant 22–24 balų pasiskirstymą kiekvienos studijų srities viduje, išaiškėjo, kad **kai kurios studijų sritys neturi studijų programų, gavusių 24 balų bendrą vertinimą. Dominuoja visgi nuo 22 iki 23 balų bendrą įvertinimą gavusios studijų programos.** 7 paveikslėlyje pateikiamas aukščiausią įvertinimą gavusių studijų programų imties duomenų pasiskirstymas tarp visų studijų sričių.

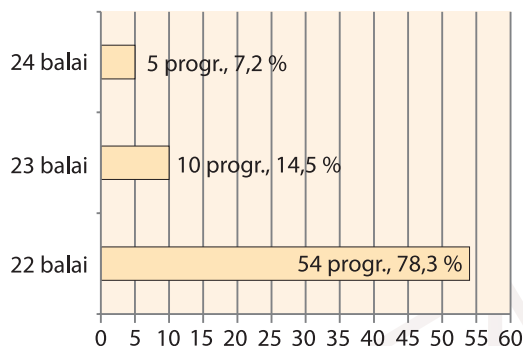
Maksimalų bendrą balų skaičių – 24 balus – surinkusios 5 programos buvo įvertintos 2010, 2013 ir 2014 metais. Viena iš jų yra technologijų mokslų srities,

4 pav. Aukščiausią vertinimą gavusių studijų programų pasiskirstymas pagal studijų sritis, vnt.

5 pav. Aukščiausią įvertinimą gavusių studijų programų palyginimas su žemesnius balus (nuo 21 balo ir mažiau) gavusių studijų programomis, proc.

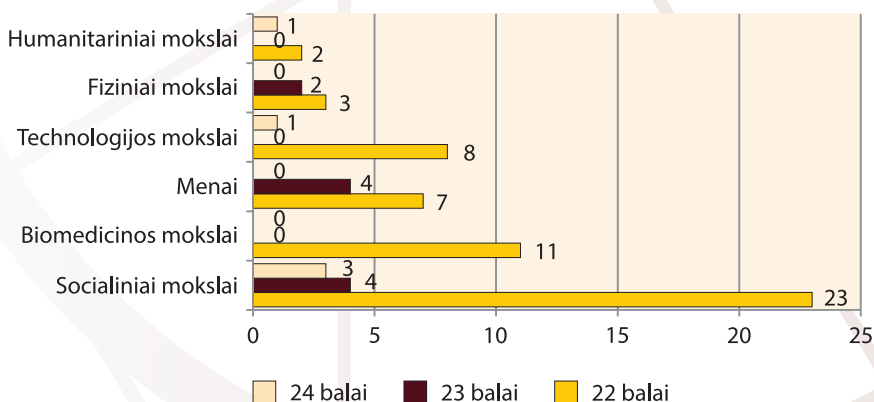
6 pav. Aukščiausią įvertinimą gavusių studijų programų pasiskirstymas imties viduje, proc., vnt.

viena – humanitarinių, trys – socialinių mokslų srities studijų programos. Pagal studijų rūšį, dvi iš jų yra bakalauro studijų, kitos dvi – magistrantūros, viena – profesinio bakalauro studijų programos. 1 lentelėje pateikiama pilna informacija apie šias programas.

Analizuojant duomenis pagal vertinamąsias sritis³, visų studijų kryptių studijų programų bendri vidurkių rodikliai yra pasiskirstę tarp žemiausio 3,57 (studijų eiga ir jos vertinimas) ir aukščiausio 3,87 (personalas) balų. **Suskaičius vertinamųjų sričių vidurkius**

pagal atskiras studijų kryptis, buvo nustatyta, kad balų vidurkių skirtumai svyruoja diapazone tarp 3,2 ir 4 balų (8 pav.).

Didesnis skirtumas tarp studijų kryptių pastebimas studijų programos vadybos vertinamojoje srityje: fizinių mokslų srities programos už šią vertinamąją sritį yra gavę vidutiniškai 3,2 balų, o humanitarinių mokslų – 4 balus. Aukštesnius rodiklius galima stebėti personalo vertinamojoje srityje.

7 pav. 22–24 balų pasiskirstymas kiekvienos mokslų srities viduje, vnt.

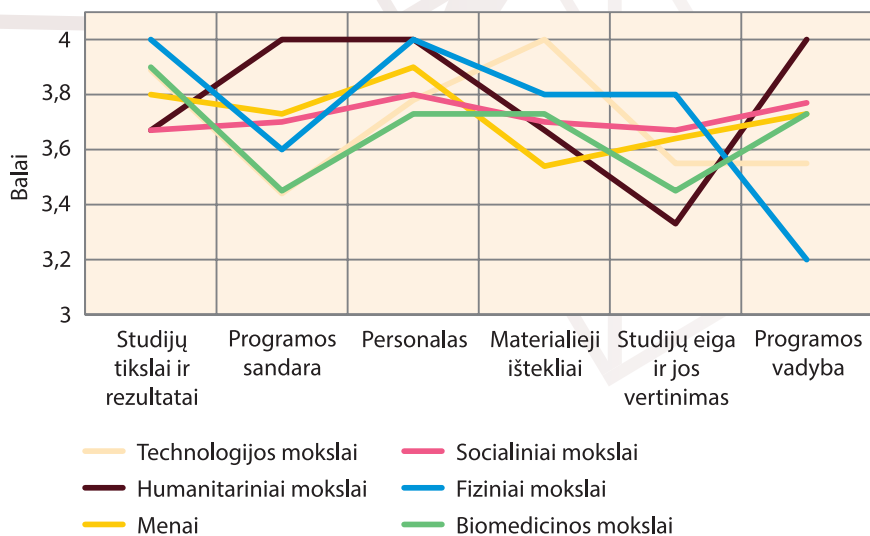
³ Išskiriamos šešios vertinamosios sritys:

1. Programos tikslai ir studijų rezultatai
2. Programos sandara
3. Personalias
4. Materialieji ištekliai
5. Studijų eiga ir jos vertinimas
6. Programos vadyba

Kiekviena iš sričių gali būti įvertinta nuo 1 iki 4 balų (1 – nepatenkinamai (yra esminių trūkumų, kuriuos būtina šalinti), 4 – labai gerai (sritis yra išskirtinė)).

1 lentelė. Studijų programos, kurių bendras įvertinimas yra 24 balai

Studijų sritis	Studijų kryptis	Studijų programa (valstybinis kodas)	Studijų rūšis	AM	Vertinimo metai
Technologijos mokslai	Bendroji inžinerija	<i>Geodezija</i> (653H14003)	K	Kauno kolegija	2013
Socialiniai mokslai	Pedagogika	<i>Muzikos pedagogika</i> (612X14003)	BA	Lietuvos edukologijos universitetas	2010
	Edukologija	<i>Edukacinės technologijos</i> (621X20003)	MA	Kauno technologijos universitetas	2014
	Vadyba	<i>Vadyba</i> (621N20001)	MA	ISM Vadybos ir ekonomikos universitetas	2013
Humanitariniai mokslai	Regiono kultūros studijos	<i>Azijos studijos</i> (612U71001)	BA	Vilniaus universitetas	2013

8 pav. Vertinamųjų sričių balų vidurkių pasiskirstymas tarp studijų sričių

Kokybinė būdingiausių aukščiausių įvertinimą gavusių studijų programų bruožų analizė buvo konstruojama 1) įtraukiant visas šešias studijų programų vertinamąsias sritis ir 2) sujungiant visas studijų sritis – biomedicinos, fizinius, humanitarinius, socialinius, technologijos mokslus ir meno studijas.

BŪDINGIAUSIŲ 22–24 BALAIS ĮVERTINTŲ STUDIJŲ PROGRAMŲ BRUOŽŲ APŽVALGA

Siekiant nustatyti būdingiausius aukščiausių įvertinimą gavusių studijų programų bruožus, buvo atlikta kokybinė ekspertinių vertinimo išvadų turinio analizė. Analizė išskaidyta pagal studijų programų vertinamąsias sritis sujungiant visas studijų sritis, kadangi nepavyko surasti kiek reikšmingesnio skirtumo tarp įvairių studijų sričių (studijų sričių ypatumai neturėjo didesnės įtakos studijų programų vertinimui). Analizuojant ekspertų vertinimo išvadas, buvo ieškoma išskirtinių vertintų studijų programų savybių, lėmusių aukščiausių balų pasirinkimą vertinamosioms sritims. Siekiant identifikuoti šias savybes, **buvo analizuojamos tik tos vertinamosios sritys, kurios gavo 4 balus.**

Atlikus kokybinę aukščiausių įvertinimą gavusių studijų programų analizę, buvo nustatyti du pagrindiniai išvadų tekstų ypatumai, lėmę ir šios analizės turinį.

Pirma, buvo nustatytos dvi skirtingos perspektyvos traktuojant tai, kas konkrečioje vertinamoje studijų programoje gali būti laikoma labai geru ir išskirtiniu bruožu, tai yra tai, kas atitinka srities įvertinimo balą „4“ – *labai gerai (sritis yra išskirtinė)*. Vieni ekspertai buvo linkę interpretuoti išskirtinumo sąvoką kaip visišką studijų programų atitiktį teisės aktams. Tokių ekspertų išvadose buvo minima, kad studijų programa 1) visiškai išpildo nacionalinių teisės aktų reikalavimus ir 2) teigiamai atsako į konkrečios vertinamosios srities kriterijus. Kiti ekspertai, atvirkščiai, buvo linkę matyti vertinamųjų studijų programų atitiktį teisės aktų reikalavimams kaip normą, bet ne išskirtinumą. Tokie ekspertai gyrė tai, kas ne tik atitiko formalius reikalavimus studijų programoms, bet ir viršijo juos kokybės užtikrinimo ir gerinimo prasme. Nustačius būtent tokius faktus vertinimo metu, ekspertai buvo linkę juos traktuoti kaip išskirtinai gerus programos bruožus, vertus aukščiausio įvertinimo 4 balais.

Antra, analizuojant išvadų tekstus, teko pastebėti, kad kai kur trūksta aukščiausio balo pasirinkimą pagrindžiančių argumentų, tai yra ne visada buvo aišku, kodėl ekspertai nusprendė, kad tam tikra vertinamoji sritis yra verta 4 balų. Be to, kai kurių vertinimo išvadų tekstuose šalia teigiamų studijų programos (vertinamosios srities) bruožų aprašymo ekspertai minėjo trūkumus ir teikė pastabas programos kokybei, tačiau visgi skyrė šiai vertinamajai sričiai aukščiausią balą.

Galima manyti, kad tokie niuansai priklauso ne tik ir ne tiek nuo objektyviai pastebėtų išskirtinių studijų programų bruožų, kiek nuo asmeninės subjektyvios ekspertų patirties, rašymo stiliaus ir rašymo įgūdžių, taip pat patirties vertinant studijų programas kitose kokybės agentūrose pagal tų agentūrų standartus ir metodologiją. Ekspertai vertina programas, vadovaujasi įvairiomis vertinimo perspektyvomis ir tradicijomis. Kita vertus, visgi yra nemažai išvadų, kuriose aukštas studijų programų įvertinimas pagrindžiamas analitiškai ir sistemškai, pateikiant detalų programų kokybės rodiklių aprašymą ir analizę.

1. Programos tikslai ir numatomi studijų rezultatai

Aukščiausią įvertinimą pelnusi ši studijų programų vertinamoji sritis pasižymėjo visų pirma labai gerai ir aiškiai suformuluotais studijų programos tikslais ir numatomais studijų rezultatais, tiesiogiai susijusiais su aukštosios mokyklos vizija ir misija. Tikslai ir rezultatai konstruojami pagal holistinį principą ir visiškai atitinka akademinę fakulteto kryptį bei organiškai dera su visos aukštosios mokyklos misija ir vizija.

Programos tikslai išsamiai atspindi studijuojamos disciplinos kompleksiskumą tiek teoriniu lygmeniu, tiek praktiniu ir puikiai dera su numatomais studijų rezultatais, nuosekliai ir visapusiškai juos įgyvendinant. Tikslai ir studijų rezultatai grindžiami tarpdiscipliniškumo principu, o tai atspindi naujausias tendencijas moksle ir praktikoje, neapsiribojama siauru vienos disciplinos požiūriu. Pavyzdžiui, kai kurių menų srities studijų programų tikslai ir numatomi studijų rezultatai gavo aukščiausią įvertinimą už tai, kad jungia ne tik menų, bet ir istorinę, socialinę bei politinę perspektyvas. Ekspertai gyrė tas programas, kur studijų tikslai aiškiai padalyti į šias kategorijas: žinios ir jų pritaikymas, mokslinių tyrimų įgūdžiai, dalykinės kompetencijos, socialiniai bei asmeniniai įgūdžiai ir kompetencijos. Studijų programos tikslų, numatomų studijų rezultatų ir studijų dalykų sąsajos savianalizės suvestinėje yra pateiktos labai detalios, jos yra logiškos ir išbaigtos. Buvo pastebėta ir perspektyva tinkamai paruošti studijų programos absolventus studijoms kitose pakopose – magistrantūroje arba doktorantūroje.

Kitas neabejotinas aukščiausią balą už šią sritį lėmęs veiksnys yra (savi)kritisks studijų programos rengėjų požiūris į savo programų tikslų ir numatomų rezultatų pagrįstumą ir atitikimą darbo rinkos poreikiams ir netgi socialiniam-kultūriniam šalies kontekstui. Studijų programos poreikis grindžiamas darbo rinkos tyrimais. Tyrimai vykdomi periodiškai siekiant gauti vis naujesnių duomenų ir pagal juos atnaujinti programos tikslus ir numatomus studijų rezultatus. Gebėjimas atsižvelgti į socialinį-kultūrinį kontekstą ir etinių iššūkių supratimas bei stiprių moralinių nuostatų ugdymas buvo pažymėti kaip papildoma programų tikslų ir numatomų pasiekti studijų rezultatų stiprybė.

Ekspertai pastebėjo, kad mažiau formalus ir daugiau (savi)reflektyvus ir tiriamasis požiūris į visos savianalizės rengimą atskleidžia studijų programos

rengėjų – dėstytojų ir administracijos darbuotojų – atsakingesnę ir brandesnę požiūrį į studijų programų kokybę. Ekspertai taip pat minėjo, kad kokybiškas, išsamus ir nedviprasmiškas studijų programos tikslų ir numatomų studijų rezultatų aprašymas yra vienas pagrindinių kokybės kriterijų atliekant ekspertinį studijų programos vertinimą. Ekspertai skiria nemažai laiko susipažinimui su savianalizės suvestine, todėl tos studijų programos, kur tikslų ir studijų rezultatų bei jų sąsajų aprašymas buvo aiškus, išsamus, nepaliekantis spragų, buvo įvertintas labai aukštai.

Ekspertai aukštai įvertino galimybę socialiniams partneriams (darbdaviams) prisidėti prie studijų programos tikslų ir numatomų studijų rezultatų formulavimo – ne tik formaliai, bet labiau įsitraukiant į šį procesą. Ypač buvo giriamos programos, kurių tikslų ir numatomų studijų rezultatų formavime dalyvauja ne vienas, o keli socialiniai partneriai (darbdaviai).

2. Programos sandara

Vertinant programos sandaros sritį, ekspertai akcentavo sandaros tarptautiškumą ir tarpdiscipliniškumą. Jų nuomone, aukštosios mokyklos visų pirmą turėtų skatinti tarpdisciplininius projektus, kadangi paskutinės mokslo vystymo tendencijos nukreiptos į multi- ir tarpdisciplininių tyrimų plėtojimą. Programos, kurios nebijo priimti šio iššūkio ir konstruoja savo sandarą taikant tarpdiscipliniškumo dimensiją, demonstruoja aukštesnę integracijos lygį bei tvirčiau užtikrina savo tvarumą nuolatinių pokyčių kontekste. Antra, ekspertai skyrė aukščiausią įvertinimą šiai sričiai už tai, kad siekiant pagerinti studijų programų tarptautiškumą, kai kurie dalykai arba net moduliai yra dėstomi anglų kalba, o dalykai arba atskiros paskaitos (temos), dėstomi vizituojančių dėstytojų, buvo įtraukti į integralią visumą. Ypač giriamos buvo kai kurios vadybos krypties programos už sandaros atitikimą analogiškoms Vakarų universitetų studijų programų sandaroms, kas dar tvirčiau pagrindė jų atitikimą atitinkamam Europos kvalifikacijos sąrangos lygmeniui.

Kiti ekspertų minėti šios vertinamosios srities privalumai skamba kiek konservatyviau ir apsiriboja programos sandaros atitikimu teisiniam reguliavimui bei įprastam studijų programų kokybės vadybos procesui: studijų programos rezultatai ir atskirų dalykų turinys yra visiškai suderinti tarpusavyje; studijų dalykų apimtis yra visiškai pakankama pasiekti studijų tikslus, o dalykų kreditai naudojami racionaliai ir tikslingai; studijų dalykai paskirstyti logiškai, nuosekliai, progresine tvarka nuo teorinių ir metodologinių studijų dalykų pradžioje, skirtų formuoti bendras kompetencijas, vėlesniuose semestruose įvedant dalykus, skirtus lavinti pagrindines profesines kompetencijas, iki labiausiai sudėtingų dalykų studijų pabaigoje, orientuotų dažniausiai į praktiką ir (arba) tyrimus ir skirtų formuoti specialiąsias profesines kompetencijas.

Labai gerai įvertintos studijų programos pasižymi geru teorinių ir praktinių dalykų balansu bei mokslo ir praktikos integralumu, naujausių mokslo ir tech-

nologijų pasiekimų įtraukimu į studijų turinį. Dalykų literatūros sąrašai nuolat atnaujinami, į juos įtraukiami naujausi ir aktualiausi leidiniai.

3. Personalas

Ši vertinamoji sritis gavo santykinai didžiausią balų vidurkį. Kalbant apie šios srities būdingiausius bruožus, nemažai pagyrimų buvo skirta dėstančio personalo profesionalumui ir kompetencijai. Ekspertai pažymėjo, kad dėstytojai yra ir puikūs savo sričių mokslininkai, ir labai geri pedagogai. Taip pat labai aukštai buvo įvertintas ir dėstytojų dalyvavimas profesinėje veikloje. Apskritai, kai kuriose išvadose galima pastebėti savotišką ekspertų nuostabą ir susižavėjimą studijų programų dėstytojais dėl jų ypatingo sugebėjimo suderinti savo veikloje šiuos tris pagrindinius veiksnius – mokslą, pedagoginę praktiką bei praktinę (kartais net ir visuomeninę) veiklą.

Ekspertai pažymėjo, kad programos vykdymui pasitelkiamas personalas ne tik atitinka, bet ir viršija teisės aktų reikalavimus, jų kvalifikacija yra pakankama numatomiems studijų rezultatams pasiekti. Dėstytojų mokslinė veikla reikšminga ir susijusi su dėstomais dalykais. Ekspertai aukštai vertino dėstytojų atliekamų tyrimų rezultatų integravimą į jų dėstomus dalykus. Aktyvia moksline veikla dėstytojams leidžia užsiimti labai geras balansas tarp tiriamosios veiklos ir dėstymo krūvio bei profesiniam tobulėjimui skirtu laiku.

Daugumos dėstytojų praktinė veikla ir patirtis tiesiogiai susiję su jų dėstomais dalykais. Ekspertai pastebėjo, kad, norint išlaikyti aukštą studijų programų kokybę, labai svarbu dėstytojams dalyvauti praktinėje veikloje darbo rinkoje, integruojant ten įgyjamas žinias į akademinę sferą.

Taip pat ekspertai įvertino galimybę dėstytojams įgyti ir (arba) vystyti savo pedagogines kompetencijas. Dėstytojų kaip pedagogų kvalifikacijos kėlimas yra neatsiejama jų akademinės karjeros dalis, turinti potencialą ženkliai gerinti studijų programų kokybę. Taip pat ekspertai pastebėjo, kad pedagoginių pasiekimų vertinimas ir geriausių metų dėstytojų apdovanojimai yra puiki praktika aukštosiose mokyklose.

Ekspertų nuomone, vienas stipriausių studijų programos kokybę nulemiančių veiksnių yra dėstytojų gebėjimas išlaikyti balansą derinant aukšto lygio mokslinių tyrimų tarptautinėse komandose veiklą su pedagogine veikla, įtraukiant pažangius dėstymo metodus ir technologijas bei programos tobulinimą. Santykinai didelė dėstytojų dalis dalyvauja tarptautinių mainių programose. Dėstytojai yra profesinių asociacijų ir bendrijų nariai, turintys glaudų ryšį su praktikos pasauliu. Be to, dėstytojai rengia ir publikuoja mokslinius straipsnius, tobulina kvalifikaciją bei užsiima profesine visuomenine veikla. Kai kurių ekspertų nuomone, tai tikrai stulbinantis (angl. *overwhelming*) personalo pasiekimai. Dėstytojai yra aktyvūs ne tik savo dėstomų dalykų srityje. Jų interesai apima ir platų susijusių giminingų disciplinų spektrą. Ekspertai pažymėjo, kad platus dėstytojų interesų laukas suteikia visas prielaidas užtikrinti integralumą

programos sandaroje ir didesnį studijų programų tvarumą ateityje bei praplėsti taikomų dėstymo metodų diapazoną (pavyzdžiui, į socialinių mokslų edukologijos krypties dėstytojų kompetencijas įeina ir sociologinės žinios, semiotika, estetika, fenomenologija, socialinės teorijos ir politika, pilietiniai judėjimai ir žmogaus teisės, tarpkultūrinio švietimo teorijos, švietimo reforma, taip pat technologijos, medijos ir bioetika).

4. Materialieji ištekliai

Vertinant materialiuosius išteklius, vieni ekspertai buvo linkę akcentuoti jų pakankamumą studijų rezultatų pasiekimui – numatytos patalpos studijoms yra adekvačios, jų pakanka; studijų programai reikalinga įranga yra pakankamai tinkama; metodiniai ištekliai prieinami ir reguliariai atnaujinami. Tuo tarpu kiti ekspertai pastebėjo aukštųjų mokyklų pastangas ne tik užtikrinti adekvatų materialiujų išteklių minimumą, būtiną studijų programų numatomų studijų rezultatų pasiekimui, bet padaryti tai pačiu geriausiu ir patogiausiu būdu, gerinant, kiek įmanoma turimus išteklius ir investuojant į jų tobulinimą. Pagal tokią perspektyvą, materialieji ištekliai turi palengvinti, paskatinti ir sustiprinti studijų programos tikslų ir studijų rezultatų įgyvendinimą. Pavyzdžiui, aplinka yra ne tik adekvati, bet ir estetiškai patraukli, skatinanti pozityvų nusiteikimą ir kūrybiškumą; patalpos yra erdvios, modernios, gerai prižiūrimos, veikia ventiliacijos sistema, šaltuoju sezonu patalpos gerai šildomos, reguliariai remontuojamos.

Ekspertai taip pat įvertino ne tik išteklių pakankamumą, bet ir kaip studijų programoje užtikrinamas jų prieinamumas bei sąlygos jais naudotis. Pavyzdžiui, aplinka yra pritaikyta žmonėms su specialiaisiais poreikiais; plačiai naudojamos priemonės įvairių mokymosi ypatumų turintiems studentams, kuomet vieniems reikia daugiau vizualinės medžiagos, kitiems – svarbus garsinis kontaktas. Tokių priemonių taikymas ir sukuria lygias galimybes visiems studentams. Studentams užtikrinta galimybė naudotis įranga ir kitais studijoms reikalingais ištekliais jiems patogiausiu metu, pavyzdžiui, vakarais, savaitgaliais ar ilgesniam laikotarpiui, ir būdu – pasiimti į namus, kas ypač aktualu kai kurių technologijų krypties programų studentams (ypač tais atvejais, kai įranga yra pakankamai brangi ir studentai negali jos nusipirkti). Technologijų krypties studijų programų išvadose ekspertai buvo linkę pabrėžti mokomosios įrangos atitikimą standartams, jos naujoviškumą ir kokybę. Kuo inovatyvesnė įranga gali naudotis programoje studijuojantys studentai, tuo geriau buvo įvertinti materialieji ištekliai.

Bibliotekose yra įrengtos individualios darbo vietos, yra nedidelės uždaros erdvės, kur studentai gali dirbti netrukdomai. Sesijų metu pailgėja bibliotekų darbo valandos; laisvai pasiekiamos kitų aukštosios mokyklos padalinių bibliotekos. Bevielis internetas pasiekiamas iš įvairių aukštosios mokyklos patalpų, taip pat ir bendrabučiuose. Tikslingai ir racionaliai naudojama virtuali mokymosi aplinka, ypač Moodle sistema.

5. Studijų eiga ir studentų vertinimas

Panašiai, kaip ir vertinant materialijų išteklių sritį, analizuojant studijų eigą ir studentų vertinimą, kai kurie ekspertai buvo linkę daugiau akcentuoti visa tai, kas ne tik atitinka minimaliuosius reikalavimus šiai sričiai ir adekvačiai prisideda prie numatomų studijų rezultatų pasiekimo, bet ir tai, kas skatina studentų motyvaciją studijoms ir savarankišką mokymąsi, gerina jų adaptaciją pirmais studijų metais, prisideda prie bendruomeniškumo jausmo ir saviidentifikacijos su pasirinkta profesija formavimosi. Ekspertų nuomone, tai ne tik padeda geriausiu būdu pasiekti studijų rezultatus, bet taip pat turi didelį potencialą ugdančią studento asmenybę ir netgi visuomeninę-pilietinę poziciją.

Ekspertai gyrė labai gerai išvystytą akademinės paramos studentams sistemą. Studentams sukurta galimybė plačiai naudotis *Moodle* ir kitų virtualaus mokymosi sistemų privalumais; jiems patogiausiu būdu pristatoma aktuali informacija apie atsiskaitymo terminus, tvarkaraščius, dėstytojų darbo valandas. Dalykai studijų tvarkaraščiuose paskirstyti tolygiai, sudarant studentams daugumą vienodą darbo krūvį visų semestrų eigoje. Studentams patiriant akademinį sunkumą, dėstytojų parama taip pat yra laisvai prieinama. Studentams suteikiama galimybė derinti studijas su studijomis susijusiu darbu. Jiems, taip pat turintiems specialių poreikių arba prižiūrintiems vaikus studentams, organizuojamos individualizuotos studijos. Studentų tarptautinių mainų programos organizuotos labai gerai – veikia informavimo apie galimybes išvykti į užsienio aukštąsias mokyklas sistema, o studentui sugrįžus garantuojamas užsienyje įgytų kreditų perkėlimas. Studentai nuolat pozityviai motyvuojami naudotis tarptautinių studentų mainų programomis. Viena pagrindinių paslaugų, kurios studentai gali tikėtis iš gerai veikiančios paramos sistemos – tai karjeros centrai, kur studentams padedama įsidarbinti ir vyksta jų profesinės karjeros tolimesnis monitoringas. Visos šios priemonės skatina studentų motyvaciją ir apsaugo studijų programas nuo didesnio studentų nubyrimo.

Analizuojant studentų vertinimo sistemą, ekspertai pozityviai įvertino gerai veikiančią grįžtamojo ryšio sistemą, kurios pagrindu kiekvieno semestro pabaigoje organizuojami detalūs rašto darbų tipinių klaidų individualūs ir grupiniai aptarimai, pristatomi išsamūs egzaminų vertinimai. Tai, anot ekspertų, yra vienas svarbiausių veiksnių, didinančių studentų motyvaciją siekti dar geresnių mokymosi rezultatų.

Kaip papildomą studentų mokymosi motyvaciją skatinantį veiksnių ekspertai išskyrė studentų skatinimą dalyvauti taikomuosiuose tyrimuose kartu su savo dėstytojais arba įmonėse bei katedros paramą publikuojant mokslinėje periodinėje spaudoje savo baigiamųjų darbų tyrimų rezultatus. Kalbant apie sąsajas su praktine taikomąja veikla, ekspertai nepraleido progos aprašyti išvados (daugiausia menų ir humanitarinių mokslų kryptų), kad studentai turi puikią galimybę susipažinti ir bendrauti su savo studijų programų socialiniais partneriais-darbdaviais, organizuoti profesinę praktiką tų socialinių partnerių įmonėse ir netgi pabaigus studijas ten įsidarbinti.

Kitas motyvacinis veiksnys, leidžiantis geriau pasiekti studijų tikslus, yra studentams teikiama įvairi socialinė parama. Ekspertai minėjo gerai išvystytas psichologinio konsultavimo paslaugas: stresų valdymo ir konfliktų sprendimo, savęs pažinimo užsiėmimus, savitarpio pagalbos grupių susitikimus. Kitas pavyzdys yra sporto ir laisvalaikio centrai, kuriuose gali lankytis aukštosios mokyklos bendruomenės nariai, galima organizuoti įvairius sportinius renginius. Galimybė praturtinti savo kultūrinį gyvenimą ir dalyvauti aukštosios mokyklos kūrybinėje veikloje – lankyti teatro būrelius, chorą, literatūrinius vakarus, koncertus, pan. – taip pat buvo pastebėta ekspertų ir įvertinta kaip stipri ir teigiama paramos studentams priemonė.

6. Programos vadyba

Būdingiausi aukščiausią įvertinimą gavusių programų vadybos srities bruožai jungia visą kompleksą išplėtotų ir gerai veikiančių priemonių, nukreiptų į tęstinį studijų programų tobulinimą jungiant visus šio proceso dalyvius ir suinteresuotus asmenis. Pirma, aukštoji mokykla grindžia savo kokybės politiką tam tikrų formalių dokumentų rinkiniu: studijų programų kokybės vadovu, taisyklėmis, etikos kodeksu (reguliuojančiu akademinės etikos ir plagiarizmo politiką, studentų ir dėstytojų teises ir atsakomybes, kt.), vidinio kokybės vertinimo procedūrų aprašus, mokomosios praktikos organizavimo ir vertinimo procedūrų aprašus, kt. Antra, egzistuoja išvystyta struktūra, kur kiekvienam sudedamajam elementui pagal subsidiarumo principą priskiriamas atitinkamas vaidmuo veikiant atitinkamuose struktūros lygmenyse – studijų programos komiteto, katedros, fakulteto, studijų kokybės skyriaus (komiteto), akademinės tarybos. Vadovaujamosi sisteminiu požiūriu derinant galimybes decentralizuotai spręsti iškilančias problemas ir vengiant pavienio, atsitiktinio ir epizodinio reagavimo į susidariusią momentinę situaciją taktikos. Visos kokybės vadybos grandys veikia darniai, kaip vieningas mechanizmas, ir į situacijas reaguoja pakankamai operatyviai ir lanksčiai. Komunikacija tarp grandžių yra skaidri, nei viena iš jų nėra apsunkinta nereikalingomis biurokratinėmis procedūromis, nei vienas iš jų atliekamų veiksmų nėra savitiksliai, bet grindžiami kokybės vadybos principais ir nukreipti į konkrečios užduoties įvykdymą, siekiant gerinti programų kokybę. Tokią programos vadybos sistemą ekspertai įvertino labai aukštai ir pavadino įspūdinga.

Išskiriant konkretesnius teigiamus programos vadybos srities bruožus, ekspertai minėjo, kad studijų programos tikslai ir numatomi rezultatai peržiūrimi reguliariai vieną kartą per metus fakultetų tarybose ir studijų programos komitetuose, įtraukiant į posėdžius socialinius partnerius, studentų atstovus ir absolventus. Apklausų būdu surenkami kiekybiniai ir kokybiniai duomenys; vyksta apvaliojo stalo diskusijos, konsultacijos. Vertinant programą kiekvieno semestro pabaigoje, prašoma studentus ir dėstytojus pateikti savo nuomonę apie dėstyimo metodus, dalykų turinio sudėtingumo lygį, jo atitikimą programos tikslams,

naujovių poreikį. Vėliau studentai ir dėstytojai gauna grįžtamąjį ryšį apie jų daromą įtaką programos tobulinimui. Kaip taisyklė, aukštai įvertintoms programoms būdingas aukštas studentų dalyvavimo apklausose lygis; tai gali rodyti jų suinteresuotumą dalyvauti programų vadybos procesuose ir aukštą motyvaciją gerinti studijų programas. Tolimesni programos tobulinimo veiksmai kruopščiai planuojami paskirstant laiką ir atsakingus padalinius bei asmenis.

Aukštosios mokyklos studijų kokybės centras arba kiti padaliniai (karjeros centrai) atlieka absolventų įsidarbinamumo ir profesinės karjeros bei darbų nuomonės apie programos absolventų žinių ir įgūdžių atitikimą darbo rinkos poreikiams tyrimus, įtraukiant šiuos duomenis į bendrą programos vadybos sistemą. Nuolat vyksta darbo rinkos monitoringas, siekiant išsiaiškinti darbų lūkesčius, kad studijų programų atnaujinimas atitiktų aktualiausių darbo rinkos poreikius. Palaikomi glaudūs ryšiai su absolventais; jų nuomonė apie studijų programas yra reikšminga, ja remiamasi tobulinant programas.

Ekspertai buvo linkę labai aukštai įvertinti bet kokius veiksmus, koncepcijas ir iniciatyvas, skatinančias intensyvesnius ryšius su socialiniais dalininkais ir platesnėje perspektyvoje. Pavyzdžiui, studijų programos tobulinimui naudojamas palyginimo su analogiškais programomis iš kitų, neretai prestižinių, užsienio valstybių universitetų principas. Kitas pavyzdys, siekiant tvarumo ateityje skatinamas glaudesnis fakulteto narių tarpusavio ryšys, iš katedrų narių buriamos komandos bendram tikslui pasiekti. Apskritai ekspertai sveikino bet kokią stiprią ateities vizijos vystymo strategiją, padedančią pozityviai studijų programų raidai.

APIBENDRINIMAS

Remiantis 2010–2015 metais įvertintų studijų programų analizės rezultatais, aukščiausią įvertinimą (22–24 balai) gavusios studijų programos sudaro santykinai nedidelį visų šiuo laikotarpiu įvertintų studijų programų dalį – iš viso yra 69 tokios studijų programos arba 6 proc. Dauguma šių studijų programų priklauso universitetinių pirmosios ir antrosios pakopų studijų rūšiai. Pagal 22–24 balais įvertintų studijų programų kiekį, su didesniu atotrūkiu nuo kitų aukštųjų mokyklų pirmauja Vilniaus universitetas (18 studijų programų). Atskirose studijų srityse (technologijos, biomedicinos, socialiniai, humanitariniai, fiziniai mokslai ir menai) aukščiausią įvertinimą gavusių programų skaičius nesiekia 9 proc. nuo bendro kiekvienos studijų srities įvertintų studijų programų skaičiaus: biomedicinos mokslų srityje tokių programų yra daugiausia nuo bendrojo šios srities įvertintų programų kiekio – 8,59 proc.; mažiausia nuo bendrojo įvertintų programų kiekio – humanitarinių mokslų srityje (2,75 %). Tačiau reikėtų atkreipti dėmesį, kad aukščiausią įvertinimą gavusių studijų programų imtis nėra vienalytė viduje – iš 69 studijų programų net 54 (78,3 %) gavo 22 balų bendrą vertinimą, 10 programų (14,5 %) surinko 23 balus ir tik 5 (7,2 %) studijų programos surinko 24 balus.

Analizuojant duomenis pagal vertinamąsias sritis, visų studijų krypčių studijų programų bendri vidurkių rodikliai yra pasiskirstę tarp aukščiausio 3,87 balo (personalo sritis) ir 3,57 balo (studijų eigos ir jos vertinimo sritis). Suskaidžius vertinamųjų sričių vidurkius pagal atskiras studijų kryptis, tarp jų nebuvo rasta bent kiek reikšmingo skirtumo.

Siekiant nustatyti būdingiausius aukščiausią įvertinimą gavusių studijų programų bruožus, buvo atlikta studijų programų ekspertinio vertinimo išvadų kokybinė turinio analizė. Buvo analizuojamos tik tos vertinamosios sritys, kurios gavo 4 balus. Analizė atskleidė, kad vertinant, kas konkrečioje vertinamojoje srityje yra išskirtinai gero ir verto 4 balų, buvo vadovaujamosi dviem skirtingomis perspektyvomis. Pagal pirmą perspektyvą, studijų programų išskirtinumas buvo traktuojamas kaip visiškas teisės aktų reikalavimų ir konkrečios vertinamosios srities vertinimo kriterijų išpildymas ir atitikimas. Antra perspektyva studijų programų atitikimą teisės aktų reikalavimams traktuoja veikiau kaip normą, o ne kaip išskirtinai teigiamus studijų programų bruožus, vertus 4 balų. Vadovaujantis šiuo požiūriu, tik minimalius reikalavimus viršijančios studijų programų savybės yra išskirtinės ir vertos aukščiausio balo. Galima būtų išskirti tokius išskirtinių programų bruožų apibendrintus pavyzdžius: programos tikslai ir studijų rezultatai atspindi disciplinos kompleksiskumą teoriniu ir praktiniu lygmenimis, grindžiami tarpdisciplininio požiūriu ir jungia gretimų disciplinų perspektyvas, pilnai atitinka darbo rinkos poreikius bei socialinę-kultūrinę šalies kontekstą; studijų rezultatai ir atskirtų dalykų turinys visiškai suderinti tarpusavyje, programos sandara konstruojama siekiant aukšto teorijos ir praktikos integralumo, įtraukiant naujausius mokslo ir technologijų pasiekimus; dėstytojai yra ne tik aktyvūs atitinkamų sričių mokslininkai, bet ir aukštos kvalifikacijos pedagogai, patyrę praktikai ir netgi visuomeniniai veikėjai; studentų informavimo sistemos veikia efektyviai, studentams sudarytos plačios galimybės aktyviai veikti aukštosios mokyklos bendruomenėje; materialieji ištekliai ne tik visiškai pakankami, bet netgi skatina, palengvina ir optimizuoja geriausius studijų rezultatų pasiekimo būdus; studijų programų vadyba yra efektyvi ir sisteminga, įtraukianti į studijų programų kokybės gerinimą visas suinteresuotas šalis, nukreipta į platesnį tarpinstitucinį bendradarbiavimą bei glaudesnius ryšius su socialiniais dalininkais siekiant studijų programų tvarumo ateityje.

IŠSKIRTINĖS KOKYBĖS ATSKIROSE SRITYSE APŽVALGA

IŠSKIRTINĖS KOKYBĖS AUKŠTAJAME MOKSLE SAMPRATA

Išskirtinės kokybės koncepcija nebėra naujas fenomenas aukštajame moksle. Ši sąvoka naudojama apibrėžti tai, kas yra išskirtinai geras, viršija apibrėžtus standartus arba tai, ką ne kiekvienas gali pasiekti, tuo pačiu tai siekiamybė ir tikslas, vedantis į nuolatinį tobulėjimą. Dauguma tyrėjų, nagrinėjusių *išskirtinės kokybės* koncepciją, pripažįsta, jog egzistuoja daug ir įvairių *išskirtinės kokybės* sampratų, nes ši sąvoka yra įvairiareikšmė, kontekstuali ir kintanti, dėl jos susitariama, ji koreguojama atsižvelgiant į tam tikru laikotarpiu vyraujančius asmens ir visuomenės poreikius. Aukštajame moksle *išskirtinė kokybė* reiškia daugybę dalykų, priklausomai nuo konteksto ir laikmečio, todėl rasti vieną universalią reikšmę sudėtinga, o gal net ir neįmanoma. Be to, tai, kas šiandien laikoma išskirtinai geru ar nepasiekiamu, rytoj gal būti tik standartas ar norma, todėl reikėtų ieškoti platesnės, visa apimančios *išskirtinės kokybės* sąvokos, kuri vestų mus siekti kokybės viršijančios standartus visame, ką darome.

IŠSKIRTINĖ KOKYBĖ LIETUVOS KONTEKSTE

Studijų kokybės vertinimo centras (SKVC) – kokybės užtikrinimo agentūra Lietuvoje, kurios vienas iš veiklos tikslų yra skatinti šalies aukštojo mokslo kokybę bei kokybės kultūrą ir tokiu būdu prisidėti prie aukštojo mokslo kokybės gerinimo Lietuvoje. SKVC kaip kokybės agentūros veiklos sritys apima institucijų ir studijų programų išorinį vertinimą ir akreditavimą, paskesnę po vertinimų veiklą, viešinimą, konsultavimą. Aukštųjų mokyklų ir studijų programų išoriniam vertinimui pasitelkiamos tarptautinės (didžioji dauguma atvejų) arba vietinių ekspertų grupės.

Nors kokybės užtikrinimas aukštajame moksle visada buvo vienas iš SKVC prioritetų nuo pat Centro įkūrimo pradžios, tačiau apie *išskirtinę kokybę* Lietuvoje pradėta diskutuoti dar ne taip seniai. Šiuo metu esame bandymų etape ir ieškome *išskirtinės kokybės* apraiškų Lietuvos aukštajame moksle. Vienas iš būdų, tai išskirtinės kokybės sąvokos sklaida renginiuose, kur dalijamasi geraja praktika. Kitas būdas – gerosios praktikos ar *išskirtinės kokybės* pavyzdžiai aukštosios mokyklos veikloje ar studijų programose. Todėl SKVC pradėjo rinkti ir analizuoti išskirtinės kokybės pavyzdžius aukštajame moksle. Šioje apžvalgoje

pristatoma *išskirtinės kokybės* pavyzdžių analizė, kuri atlikta remiantis tarptautinių ekspertų išvadomis ir jose pateiktomis rekomendacijomis.

INSTITUCINIS VERTINIMAS: RENKAMI GEROSIOS PRAKTIKOS PAVYZDŽIAI

2011–2015 m. vykusio išorinio aukštųjų mokyklų veiklos vertinimo metu tarptautinės ekspertų grupės įvertino visas Lietuvos Respublikoje veiklą vykdančias aukštąsias mokyklas ir pateikė rekomendacijas jų veiklos tobulinimui. Aukštąsias mokyklas ekspertai vertino pagal keturias vertinamąsias sritis: 1) strateginis valdymas, 2) studijos ir mokymasis visą gyvenimą, 3) mokslo ir (arba) meno veikla, 4) poveikis regionų ir visos šalies raidai. Viena iš aukštųjų mokyklų veiklos vertinimo ypatybių – ekspertų išskirti gerosios praktikos pavyzdžiai. Įvertinus Lietuvos aukštąsias mokyklas ekspertai identifikavo šiuos išskirtinai gerus pavyzdžius:

- Vertindami **strateginio valdymo sritį** ekspertai gyrė daugelio aukštųjų mokyklų bendradarbiavimą su socialiniais partneriais, jų paramą rengiant strateginius planus bei įsitraukimą į vidinius strateginio planavimo procesus.
- Sirtyje **studijos ir mokymasis visą gyvenimą** ekspertai išskyrė stiprias, prie besikeičiančių rinkos pokyčių pritaikytas, į praktiką orientuotas, studijų programas, lemiančias aukštą studentų įsidarbinimo lygį; puoselėjamus gerus santykius su studentais ir absolventais.
- Vertinant **mokslo ir (arba) meno veiklą** pavieniais atvejais pastebėti itin aukšti, pasaulinio lygio pasiekimai atskirose mokslo ir (arba) meno srityse.
- Analizuodami **poveikį regionui ir visos šalies raidai** ekspertai teigė, jog aktyviai, nuosekliai ir sistemingai bendradarbiaujama su įvairiais socialiniais partneriais, jiems daroma reikšminga įtaka. Studentų baigiamieji darbai atitinka regionų ir šalies poreikius bei yra pagrįsti verslo įmonių interesais.

STUDIJŲ PROGRAMŲ VERTINIMAS: IŠSKIRTINĖS KOKYBĖS PAVYZDŽIAI

Studijų programų vertinimas atliekamas analizuojant šešias vertinamąsias sritis: 1) programos tikslai ir numatomi studijų rezultatai, 2) programos sandara, 3) personalas, 4) materialieji ištekliai, 5) studijų eiga ir jos vertinimas, 6) programos vadyba.

Studijų programų išorinio vertinimo ir akreditavimo tvarkoje nustatyta, kad kiekviena programa įvertinama pagal aukščiau įvardytas 6 vertinamąsias sritis, kurių kiekviena įvertinama 4 balų skalėje. Šioje skalėje 4 balai yra aukščiausias galimas įvertinimas. Jis skiriamas toms vertinamosioms sritims, kurios yra **išskirtinės**. Plačiau ši skalė nėra apibūdinta, todėl įvertinimas šiuo balu yra paliekamas ekspertų apsisprendimui.

Nuo 2014 m. Centro iniciatyva išvadų struktūroje, šalia vertinamųjų sričių, atsirado nauja skiltis – *išskirtinės kokybės* pavyzdžiai. Ekspertų prašoma identifikuoti išskirtinai gerus, iš daugumos programų išsiskiriančius programos vykdymo ypatumus ir juos aprašyti. Siekiant nustatyti būdingiausius studijų programų, kuriose buvo nurodyti *išskirtinės kokybės* pavyzdžiai, bruožus, buvo atlikta kokybinė vertinimo išvadų turinio analizė. Analizė atlikta remiantis studijų programų vertinamosiomis sritimis, siejant jas su studijų sritimis. Analizuojant ekspertų vertinimo išvadas, buvo peržvelgti visi ekspertų nurodyti išskirtinės kokybės pavyzdžiai priskiriant juos atitinkamai vertinamajai sričiai.

Nuo 2014–2015 m.¹ SKVC, pasitelkęs tarptautines ekspertų grupes, įvertino 335 vykdomas studijų programas, iš kurių 29 proc. išvadų ekspertai nurodė išskirtinius kokybės pavyzdžius.

Pagal tipą ir pakopą daugiausia *išskirtinės kokybės* pavyzdžių ekspertai nurodė profesinio bakalauro studijų programose – 43 proc., šiek tiek mažiau pavyzdžių bakalauro studijų programose – 33 proc., o likusi dalis *išskirtinės kokybės* pavyzdžių rasti magistrantūros studijų programose – 24 proc. programų.

Didžioji dalis studijų programų, kuriose ekspertai išskyrė *išskirtinės kokybės* pavyzdžius, vykdomos socialinių mokslų srityje (42 proc.). Technologijos mokslų (25 proc.) ir menų (20 proc.) srityse išskirtas panašus šių pavyzdžių skaičius. Likusi dalis programų, turinčių *išskirtinės kokybės* pavyzdžių, vykdomos humanitarinių (5 proc.), fizinių (5 proc.) ir biomedicinos mokslų (3 proc.) srityse. Šis pasiskirstymas siejasi su bendru šiose srityse įregistruotų programų skaičiumi Lietuvoje: socialinių mokslų srityje yra vykdoma daugiausia studijų programų (45 proc.), dėl to šios srities studijų programų kiekis gali būti didesnis, palyginti su kitų studijų sričių programomis. Kitose studijų srityse vykdomos programos pasiskirstę taip: technologiniai mokslai (21 proc.), biomedicinos mokslai (10 proc.), humanitariniai mokslai ir menai (po 9 proc.), fiziniai mokslai (6 proc.).

Dauguma *išskirtinės kokybės* pavyzdžių buvo identifikuoti valstybinių Lietuvos aukštųjų mokyklų vykdomose studijų programose – 71 proc. (22 aukštosios mokyklos, 85 studijų programos), o likusi dalis, arba 29 proc. (9 aukštosios mokyklos, 11 studijų programų), – nevalstybinėse aukštosiose mokyklose².

Pagal vertinamąją sritį ekspertų nurodyti *išskirtinės kokybės* pavyzdžiai pasiskirstė taip: 27 proc. šių pavyzdžių išskirti studijų eigos ir jos vertinimo da-

¹ Šioje apžvalgoje neįtrauktos 2016 m. vertintos studijų programos, kadangi jų vertinimo procedūros dar nepasibaigusios.

² Lietuvoje veikia dvių tipų aukštosios mokyklos: valstybinės ir nevalstybinės.

lyje, 23 proc. – materialiosios bazės dalyje, 20 proc. – programos vadyboje, 16 proc. – vertinant dėstytojus, 8 proc. atvejų išskirti programos sandaroje ir likę 6 proc. – programos tikslų ir numatomų studijų rezultatų dalyje.

Atliekant kokybinę *išskirtinės kokybės* pavyzdžių analizę pastebėta, jog vieni ekspertai buvo linkę interpretuoti studijų programos išskirtinumo sąvoką kaip visišką atitikimą teisės aktams. Kiti ekspertai, atvirkščiai, buvo linkę matyti *išskirtinės kokybės* pavyzdžių atitikimą teisės aktų reikalavimams kaip normą, bet ne išskirtinumą. Tokie ekspertai gyrė tai, kas ne tik atitiko formalius reikalavimus studijų programoms, bet viršijo juos. Nustačius būtent tokius faktus vertinimo metu, ekspertai buvo linkę juos traktuoti kaip *išskirtinės kokybės* pavyzdžius.

Analizuojant *išskirtinės kokybės* pavyzdžius, ekspertų išvadose pastebėta, kad kai kur trūksta detalesnio paaiškinimo, kodėl viena ar kita sritis nurodyta kaip išskirtinai gera. Be to, kai kuriose programos vertinamosiose srityse, kuriose yra išskirti ir *išskirtinės kokybės* pavyzdžiai, taip pat nurodomi ir trūkumai bei teiktos pastabos programos kokybei gerinti.

Apibendrinus *išskirtinės kokybės* pavyzdžių studijų programose analizės rezultatus bei institucinio vertinimo gerosios praktikos pavyzdžius matyti, jog daugeliu atvejų jie sutampa. Tai leidžia daryti išvadą, jog nors ir atliekami atskiri aukštųjų mokyklų ir studijų programų vertinimai, tačiau vertinimo metu pastebimos panašios tendencijos.

Toliau pateikiama *išskirtinės kokybės* pavyzdžių trumpa analizė pagal studijų programos vertinamąsias sritis.

Vertinamoji sritis	Išskirtinės kokybės pavyzdžiai
<i>Programos tikslai ir studijų rezultatai</i>	• tikslai ir studijų rezultatai atitinka akademinius, profesinius, visuomenės ir darbo rinkos poreikius; • programos tikslai ir studijų rezultatai yra aiškiai apibrėžti, tinkamai suformuluoti, susieti su dalykų studijų rezultatais bei atspindi tarpdisciplininį požiūrį; • formuluojant bei peržiūrint programos tikslus ir studijų rezultatus į šiuos procesus įtraukiami socialiniai partneriai, atsižvelgiama į jų nuomonę.
<i>Programos sandara</i>	• rengiant programas buvo atsižvelgta į dabartinius ir ateities darbo rinkos poreikius; • puikiai subalansuota ir parengta pati programa: teorija derinama su praktika, bendrieji dalykai su krypties dalykais, o tai prisideda prie sėkmingo studentų įsidarbinimo pabaigus studijas; • kai kurie dalykai dėstomi anglų kalba; • siūlomos įvairios specializacijos.

Vertinamoji sritis	Išskirtinės kokybės pavyzdžiai
<i>Personalas</i>	- dėstytojai yra tikri savo srities profesionalai, turintys aukštą kvalifikaciją, aktyviai įsitraukę į mokslinę veiklą ir rodantys aukštus mokslinius pasiekimus, publikuojantys mokslinius straipsnius tarptautiniuose žurnaluose, rengiantys vadovėlius ar metodinę medžiagą studentams; - sudaromos sąlygos dėstytojų profesiniam tobulėjimui: profesinių ir pedagoginių kompetencijų gerinimui; - nemažai dėmesio skiriama naujų dėstytojų įvedimui į programą; - pripažinti dėstytojai iš užsienio bei vietiniai tarptautinio lygio dėstytojai didina programų tarptautiškumą, siūlo naujausius inovatyvius mokymo metodus; - atsidavę ir labai motyvuoti dėstytojai, dėstantys užsienio kalbomis bei turintys tarptautinės patirties; - aukštosios mokyklos pastangos pritraukti ir išlaikyti aukščiausio lygio personalą, pripažintus mokslininkus ir dėstytojus.
<i>Materialieji ištekliai</i>	- puikūs, atitinkantys aukštus standartus ir aprūpinti visa naujausia bei darbui reikalinga įranga materialieji ištekliai (pastatai, auditorijos, dirbtuvės ir apskritai visa infrastruktūra); - aukšto lygio, puikiai aprūpintos ir modernios bibliotekos bei prisijungimai prie elektroninių duomenų bazių; - puiki studentų praktikų bazė: yra visa reikalinga įranga, studentams sudaromos sąlygos atlikti turiningą praktiką pasinaudojant darbdavių ir socialinių partnerių turima įranga; - labai modernios, tarptautinius standartus atitinkančios ir naujausios laboratorijos bei jų įranga; - neįgaliems studentams pritaikyta įranga.
<i>Studijų eiga ir jos vertinimas</i>	- dėstytojų, studentų ir socialinių partnerių tarpusavio nuolatinis bendradarbiavimas, gera komunikacija, akademinė ir socialinė parama; - gerai paruošti absolventai, kurie po baigimo greitai ir lengvai įsitvirtina darbo rinkoje bei darbdavių labai vertinamos absolventų įgytos žinios ir gebėjimai; - gerai ir aiškiai organizuojamas studijų procesas: naujų studentų integravimas į studijas, galimybė studentams rinktis įvairius studijavimo būdus (pvz., nuotolinį mokymąsi), individualaus studijų plano sudarymas; - studentų su negalia įtraukimas į studijų procesą; - studentų skatinimas dalyvauti mokslinėje ir tyrimų veikloje; - studentų skatinimas dalyvauti judumo programose; - aiški ir skaidri studentų pasiekimų vertinimo sistema, galimybės studentams susipažinti su vertinimo rezultatais; - entuziastingi, energingi, smalsūs, labai motyvuoti, atsidavę bei įsitraukę į programą studentai.

Vertinamoji sritis	Išskirtinės kokybės pavyzdžiai
Programos vadyba	- dėstytojų, studentų ir socialinių partnerių įtraukimas į programą, jos nuolatinį tobulinimą ir vertinimą; - viešo bei privataus sektorių bendradarbiavimas ir stiprūs ryšiai su socialiniais partneriais; - programa nuolat tobulinama, atsižvelgiant į prieš tai buvusio vertinimo rekomendacijas; - daromi pakeitimai programoje atsižvelgiant į studentų ir absolventų grįžtamojo ryšio rezultatus.

Išskirtinės kokybės pavyzdžiais gali būti laikomos ir studijų programos, kurių bendras įvertinimas sudaro ne mažiau 22 balų (iš 24 galimų) ir kurių nė viena vertinamoji sritis ekspertų nebuvo įvertinta 2 balais. Apibendrinus 2010–2015 m. duomenis, šiuo laikotarpiu buvo įvertintos 69 studijų programos, kurių bendras vertinamasis balas yra 22 ir daugiau. Aukščiausią įvertinimą gavusių studijų programų skaičius sudaro 6 proc. nuo visų per paskutinius 6 metus įvertintų studijų programų. Iš visų 45 Lietuvos Respublikoje šiuo metu veikiančių aukštųjų mokyklų aukščiausią įvertinimą gavusių studijų programų turi 18 aukštųjų mokyklų. Pagal studijų sritis daugiausia 22–24 balais įvertintų programų yra tarp socialinių mokslų – 30 programų (tai 7 proc. nuo visų šioje studijų srityje įregistruotų studijų programų), kas sudaro nemažą atotrūkį nuo kitų studijų sričių. Kitos studijų sritys išsidėto taip: biomedicinos mokslai (11 programų, 9 proc. nuo visų šios srities programų), menai (11 programų, 9 proc. nuo visų šios srities programų), technologijos mokslai (9 programos, 3 proc. nuo visų šios srities programų), fiziniai mokslai (5 programos, 6 proc. nuo visų šios srities programų) ir humanitariniai mokslai (3 programos, 3 proc. nuo visų šios srities programų).

APIBENDRINIMAS

Nors kokybės užtikrinimas aukštajame moksle visada buvo vienas iš SKVC prioritetų nuo pat Centro įkūrimo pradžios, tačiau apie *išskirtinę kokybę* Lietuvoje pradėta diskutuoti dar ne taip seniai. Šiuo metu esame bandymų etape ir ieškome *išskirtinės kokybės* apraiškų Lietuvos aukštajame moksle. Siekiant identifikuoti *išskirtinės kokybės* sampratą Lietuvos kontekste, SKVC pradėjo rinkti ir analizuoti išskirtinės kokybės pavyzdžius aukštajame moksle.

Atlikus aukštųjų mokyklų ir studijų programų vertinimus pastebėta, jog institucinio vertinimo gerosios praktikos pavyzdžiai daugeliu atvejų sutampa su studijų programų lygmeniu identifikuotais išskirtinės kokybės pavyzdžiais, kas leidžia daryti išvadą, jog nors ir atliekami atskiri aukštųjų mokyklų ir studijų programų vertinimai, tačiau vertinimo metu pastebimos panašios tendencijos.

Išanalizavus *išskirtinės kokybės* pavyzdžius studijų programose bei peržiūrėjus aukščiausią įvertinimą (ne mažiau 22 balus) gavusias studijų programas pastebėta, jog didžioji dalis tokių pavyzdžių rasti socialinių mokslų srities programose. Šis pasiskirstymas siejasi su bendru šiose srityse įregistruotų programų skaičiumi Lietuvoje: socialinių mokslų srityje yra vykdoma daugiausia studijų programų, dėl ko šios srities studijų programų kiekis gali būti didesnis, palyginti su kitų mokslo sričių programomis.

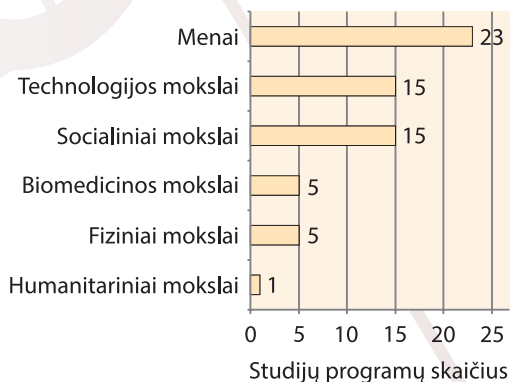
Apibendrinus atlikto tyrimo rezultatus, darytina išvada, kad *išskirtinės kokybės* suvokimui įtakos turi ne tik ekspertų turima vertinimo patirtis, bet tai taip pat priklauso ir nuo asmeninės subjektyvios *ekspertų* patirties. Kita vertus, visgi galima rasti *išskirtinės kokybės* pavyzdžių, kuriuose aukštas studijų programų įvertinimas pagrindžiamas analitiškai ir sistemiškai, pateikiant detalų programų kokybės rodiklių aprašymą ir analizę. Kol kas dar yra sudėtinga tiksliai išskirti išskirtinės kokybės pavyzdžius, nes pati išskirtinės kokybės sąvoka nėra iškristalizuota ir tiksliai apibrėžta, todėl ekspertai dažniausiai remiasi savo asmenine patirtimi ir bendru sutarimu nurodydami, kas, jų nuomone, yra išskirtinio programose. Surinkus daugiau pavyzdžių, įgijus didesnę patirtį bus galima konkrečiau apibrėžti, kas yra *išskirtinė kokybė* bei atrinkti išskirtinės kokybės pavyzdžius.

DU KARTUS TREJIEMS STUDIJŲ METAMS AKREDITUOTŲ STUDIJŲ PROGRAMŲ KIEKYBINĖ IR KOKYBINĖ ANALIZĖ 2010–2014 M.

BENDRIEJI STATISTINIAI DUOMENYS

Analizuojamu laikotarpiu du kartus iš eilės trejiems studijų metams buvo akredituotos **64** studijų programos. Iš viso minėtuoju laikotarpiu 3 studijų metams buvo akredituotos **467** studijų programos. Pakartotinai 3 metams akredituotos studijų programos sudaro apie 14 proc. visų akredituotų trejiems studijų metams studijų programų 2010–2014 m. laikotarpyje.

Pagal aukštąją mokyklą daugiausia (**19**) studijų programų, akredituotų pakartotinai trejiems studijų metams, yra vykdoma **Klaipėdos universitete**. Kadangi daugiausia studijų programų, du kartus akredituotų trejiems studijų metams, yra menų srityje, atitinkamai nemažai tokių studijų programų yra vykdoma ir Lietuvos muzikos ir teatro akademijoje – **8**.

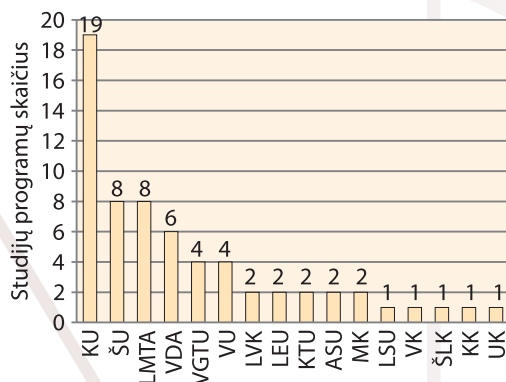

1 pav. Studijų programų, pakartotinai akredituotų trejiems studijų metams, skaičius pagal studijų sritis

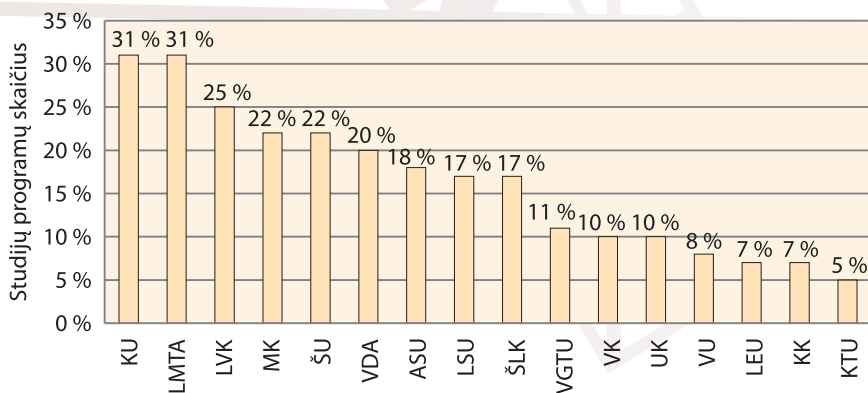
Pagal rūšį daugiausia studijų programų, akredituotų pakartotinai trejiems studijų metams, yra **antroje studijų pakopoje**:

1. **Bakalauro studijų programos** – 23;
2. **Magistro studijų programos** – 33;
3. **Koleginės studijų programos** – 8.

Apibendrinimas. Pakartotinai akredituotų trejiems studijų metams studijų programų skaičius sudaro apie 14 proc. visų akredituotų trejiems studijų metams 2010–2014 m. studijų programų. Daugiausia studijų programų, iš eilės du kartus akredituotų trejiems studijų metams, yra vykdoma **menų studijų srityje**. Mažiausia – **humanitarinių mokslų srityje**. Daugiausia studijų programų, pakartotinai akredituotų trejiems studijų metams, yra vykdoma **Klaipėdos universitete**.

2 pav. Studijų programų, pakartotinai akredituotų trejiems studijų metams, skaičius pagal aukštąją mokyklą

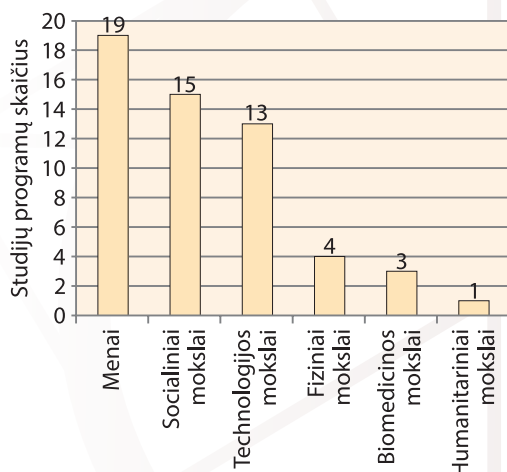

3 pav. Studijų programų, pakartotinai akredituotų trejiems studijų metams, dalis procentais, skaičiuojant nuo visų toje aukštojoje mokykloje trejiems studijų metams akredituotų programų skaičiaus

PRIEŽASČIŲ, LĖMUSIŲ PAKARTOTINĮ AKREDITAVIMĄ TREJIEMS STUDIJŲ METAMS, KIEKYBINĖ IR KOKYBINĖ ANALIZĖ

Kiekybiniai duomenys:

1. Skirtų dviejų balų skaičius po antrojo vertinimo padidėjo 19 studijų programų;
2. Skirtų dviejų balų skaičius po antrojo vertinimo sumažėjo 32 studijų programose;
3. Skirtų dviejų balų skaičius po antrojo vertinimo išliko toks pats 13 studijų programų.

4 pav. Studijų programų, kuriose įvertinimas dviem balais po abiejų vertinimų išliko toks pat tose pačiose vertinimo srityse, skaičius pagal studijų sritis

55 įvertintoms studijų programoms būdinga tai, kad įvertinimas dviem balais po abiejų vertinimų išliko toks pat tose pačiose vertinimo srityse (neatsižvelgiant į tai, ar bendras skirtų dviejų balų skaičius didėjo, ar mažėjo). Daugiausiai tokių studijų programų buvo menų studijų srityje, mažiausiai – humanitariniuose moksluose.

Kadangi daugiau negu pusei (55 iš 64) antrą kartą trejiems studijų metams akredituotų studijų programų būdingas pasikartojantis įvertinimas dviem balais tose pačiose vertinimo srityse, todėl pakartotinį akreditavimą trejiems studijų metams lėmusių priežasčių kokybinės analizės pagrindas – vertinimo sritys, kurių įvertinimas dviem balais išliko tapatus po pirmojo ir antrojo vertinimo.

Kokybiniai duomenys:

Dažniausiai pakartotinį srities įvertinimą dviem balais lėmusios priežastys yra šios (*peržiūrėtos visos vertinimo išvadų atitinkamos sritys, siekiant nustatyti pagrindines priežastis*):

1. Išliko neįgyvendintos ankstesnio vertinimo rekomendacijos. Dažniausiai ekspertai palikdavo tą patį srities įvertinimą balais;
2. Ekspertai antrojo vertinimo metu identifیکavo daugiau tos pačios srities silpnybių nei praėjusio vertinimo metu;

3. Vertinant programų tikslus ir numatomus studijų rezultatus dažniausiai pasitaikančios srities silpnybės yra susijusios su:

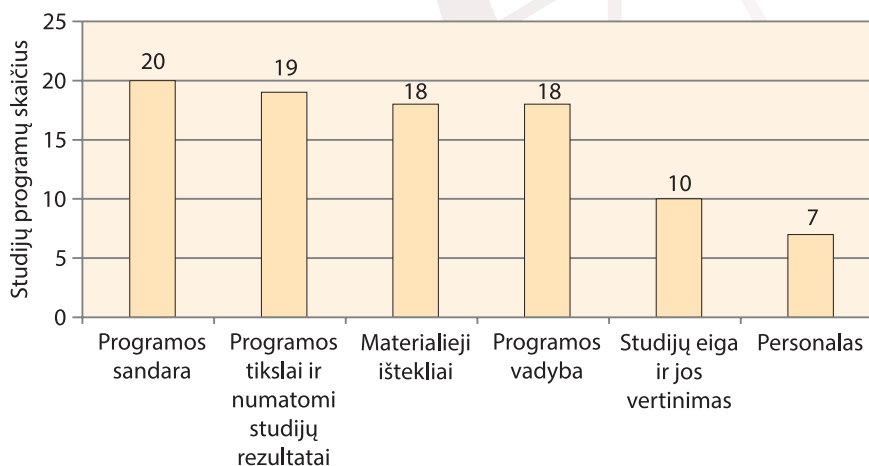
- netinkamai apibrėžtais programos tikslais ir numatomais studijų rezultatais – netikslios apibrėžtys, sąlygojančios sunkumus vertinant, ar numatomas studijų rezultatas bus pasiektas;
- netinkamu programos numatomų studijų rezultatų ir dalykų numatomų studijų rezultatų susiejimu;
- neatliekama darbo rinkos poreikių analize;

4. Vertinant programų sandarą dažniausiai pasitaikančios srities silpnybės yra susijusios su:

- dėstomų dalykų turinio neatitikimu dalykų numatomiems studijų rezultatams, įskaitant studijų dalykų neatitikimą studijų pakopai;
- studijų dalykų neatitikimu naujausiems krypties technologijų, mokslo ir meno pasiekimams;
- pasenusiais literatūros ištekliais studijų dalykų aprašuose;

5. Vertinant programų materialiuosius išteklius (**ypač menų studijų srityje**) dažniausiai pasitaikančios srities silpnybės yra susijusios su:

- netinkamai studijoms pritaikytais pastatais;
- šiolaikinių tendencijų neatliepiančia laboratorine bei kita studijoms skirta specializuota įranga, taip pat nepakankamu jos skaičiumi;
- literatūros išteklių bibliotekoje stoka ir jų neatnaujinimu.

5 pav. Įvertinimo dviem balais pasikartojimas pagal vertinamąsias sritis

Apibendrinimas. Po pakartotinio išorinio vertinimo (skaičiuojami tik su akreditavimu trejiems studijų metams susiję vertinimai) pusėje studijų programų (32 iš 64) vertinamųjų sričių įvertinimas dviem balais sumažėjo. Vis dėlto net 55 studijų programose dviem balais įvertintų vertinamųjų sričių įvertinimas pasikartoja tose pačiose vertinimo srityse ir po pakartotinio vertinimo. Daugiausia tokių pasikartojimų yra programos tikslų ir numatomų studijų rezultatų bei programos sandaros srityse. Mažiausia – personalo srityje. Atkreiptinas dėmesys, kad menų studijų srityje yra vykdoma daugiausia studijų programų, kuriose po antrojo vertinimo dviem balais buvo įvertintos tos pačios vertinimo sritys kaip ir po prieš tai vykusio vertinimo metu. Vertinant menų studijų programas dažniausiai dviem balais įvertinta sritis buvo materialieji ištekliai. Pažymėtina, kad atlikus atitinkamų vertinimo sričių analizę, paaiškėjo, kad daugumoje atvejų ekspertai **antrojo vertinimo metu identifikuoja tas pačias problemas kaip ir praėjusio vertinimo metu.**

AUKŠTŲJŲ MOKYKLŲ IŠORINIO VERTINIMO IŠVADŲ VIEŠINIMO APŽVALGA

STUDIJŲ PROGRAMŲ IŠORINIO VERTINIMO IŠVADŲ VIEŠINIMAS LIETUVOJE

2015 m. liepos–rugpjūčio mėn. Studijų kokybės vertinimo centras (toliau – Centras) rinko informaciją, kaip bei kokiais būdais aukštosios mokyklos viešina savo studijų programų išorinio kokybės vertinimo ir akreditavimo rezultatus. Renkant šiuos duomenis, buvo peržiūrėti visų aukštųjų mokyklų interneto tinklalapiai, taip pat išsiųsti užklausimai, prašant nurodyti, kur ir kokiais būdais skelbiama informacija apie išorinio vertinimo išvadų viešinimą¹. 2011 ir 2013 m. Centras rinko analogišką informaciją apie aukštųjų mokyklų išorinio vertinimo išvadų viešinimą. Toliau pateiktoje apžvalgoje analizuojama, kaip keitėsi išorinio vertinimo rezultatų viešinimas per pastaruosius penkerius metus Lietuvoje bei pristatomos europinės tendencijos.

Mokslo ir studijų įstatyme nurodyta, kad aukštoji mokykla privalo informuoti steigėjus, juridinio asmens dalyvius ir visuomenę apie savo studijų programų išorinio kokybės įvertinimo ir akreditavimo rezultatus. **Studijų programų išorinio vertinimo ir akreditavimo tvarkos apraše** taip pat numatoma, jog aukštoji mokykla, filialas privalo per 10 dienų nuo įvertinimo rezultatų gavimo interneto tinklalapyje ar kitais tinkamais būdais informuoti apie Centro ar kitos aukštojo mokslo kokybės vertinimo agentūros, įtrauktos į Europos aukštojo mokslo kokybės užtikrinimo agentūrų registrą, pateiktus studijų programos išorinio kokybės vertinimo rezultatus (paviešinti vertinamąją išvadą arba jų santrauką su rekomendacijomis) ir sprendimą dėl studijų programos akreditavimo.

Aukštoji mokykla privalo per 10 dienų nuo įvertinimo rezultatų gavimo interneto tinklalapyje ar kitais tinkamais būdais informuoti apie pateiktus studijų programos išorinio kokybės vertinimo rezultatus (paviešinti vertinamąją išvadą arba jų santrauką su rekomendacijomis) ir sprendimą dėl studijų programos akreditavimo.

¹ Užklausimai išsiųsti tik toms aukštosios mokykloms, kurių interneto puslapiuose nepavyko rasti informacijos apie išorinio vertinimo rezultatus.

Ekspertų parengtos vertinimo išvados turi būti skelbiamos aiškios ir prieinamos akademinėi bendruomenei, išoriniams partneriams bei kitoms suinteresuotoms šalims, kadangi ši informacija naudinga būsimiems ir esamiems studentams, taip pat absolventams bei visuomenei. Jeigu remiantis išorinio vertinimo išvadomis priimamas oficialus sprendimas dėl akreditavimo, šis sprendimas taip pat turi būti viešinimas kartu su vertinimo išvadomis, teigiama 2015 m. Europos šalių švietimo ir mokslo ministrų konferencijoje Jerevane patvirtintose atnaujintose **Europos aukštojo mokslo kokybės užtikrinimo nuostatose ir gairėse** (angl. *Standards and Guidelines for Quality Assurance in the European Higher Education Area (ESG)*).

2015 m. apžvelgus visų aukštųjų mokyklų tinklalapius, nustatyta, kad **8 aukštosios mokyklos** (Lietuvos sporto universitetas, Lietuvos sveikatos mokslų universitetas, Aleksandro Stulginskio universitetas, Vilniaus dailės akademija, Lietuvos aukštoji jūreivystės mokykla, Vilniaus kolegija, Tarptautinė teisės ir verslo aukštoji mokykla ir Vilniaus dizaino kolegija) **paviešino vertinamąsias išvadas arba jų santrauką su rekomendacijomis bei sprendimą dėl akreditavimo** (2011 m. – 5 aukštosios mokyklos ir 2013 m. – 10 aukštųjų mokyklų tinkamai viešino išorinio kokybės įvertinimo rezultatus). Tarp aukštųjų mokyklų, kurių vertinimo rezultatai lengvai prieinami ir aiškiai pateikti, galima būtų paminėti Lietuvos sporto universitetą (toliau – LSU), Lietuvos sveikatos mokslų universitetą (toliau – LSMU), Vilniaus kolegiją (toliau – VK), Tarptautinę teisės ir verslo aukštąją mokyklą (toliau – TTVAM) ir Vilniaus dizaino kolegiją (toliau – VDK). Išorinio vertinimo išvados bei akreditavimo terminai šių aukštųjų mokyklų tinklalapiuose randami perėjus du arba tris nuorodų lygius iš pagrindinio puslapio, pavyzdžiui, pasirinkus skiltį *Studijos – Studijų kokybė – Išorinis vertinimas* (ASU), *Kokybės užtikrinimas – Studijų programų akreditavimo terminai* (VK) ar *Studijos – Studijų kokybė – Išorinis vykdomų studijų programų vertinimas* (VDK). Šių aukštųjų mokyklų tinklalapiuose taip pat galima rasti vidinės studijų kokybės užtikrinimo sistemos aprašą, studentų grįžtamojo ryšio rezultatus bei darbuotojams, studentams ir stojantiesiems naudingus dokumentus.

Nors tiek nacionaliniai, tiek tarptautiniai dokumentai įpareigoja aukštąsias mokyklas viešinti išorinio vertinimo rezultatus, tačiau iš 2015 m. Centro surinktos informacijos matyti, jog ne visos aukštosios mokyklos laikosi šių nuostatų ir viešai skelbia vertinimo rezultatus. Išnagrinėjus tyrimo metu surinktus duomenis paaiškėjo, kad 2015 m. **14 aukštųjų mokyklų** savo interneto tinklalapiuose **neviešino** jokios arba beveik jokios informacijos apie išorinio vertinimo rezultatus, nors Centro atliktoje apklausoje² net 70 procentų aukštųjų mokyklų atstovų teigė, jog vertinimo išvados, pateikti siūlymai ir rekomendacijos yra

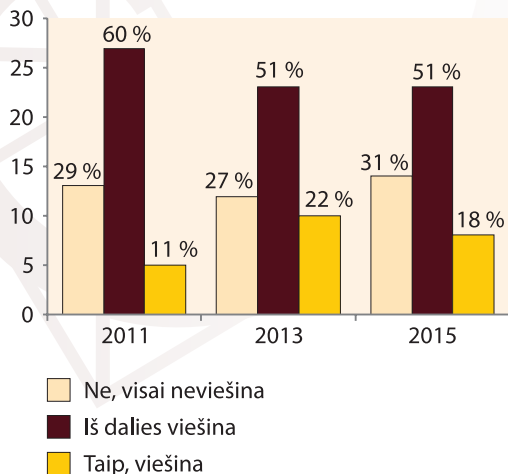
² Kiekvienais metais centras atlieka apklausą, kurios tikslas – tobulinti išorinį studijų programų vertinimą. Anketa siunčiama aukštųjų mokyklų atstovams, kurių studijų programos buvo vertintos, klausiant jų nuomonės apie savianalizės suvestinės rengimo procesą, vertinamąsias sritis ir kriterijus, vertinimo išvadas bei prašoma pateikti pasiūlymus, kaip tobulinti SKVC darbą atliekant studijų programų vertinimą.

naudingos tobulinant studijų programas. **Iš dalies vertinimo rezultatus viešina 23 aukštosios mokyklos**, t. y. arba skelbia tik dalį išvadų (pvz., programos vertinamųjų sričių apibendrinamąjį įvertinimą balais ar rekomendacijas), arba pateikia tik informaciją apie studijų programų akreditavimą. Neretai šių aukštųjų mokyklų svetainėse galima rasti ir nuorodų į Centro tinklalapį ar Atvirą informavimo, konsultavimo ir orientavimo sistemą (toliau – AIKOS), arba informacinių pranešimų apie įvykusius ar planuojamus vertinimus.

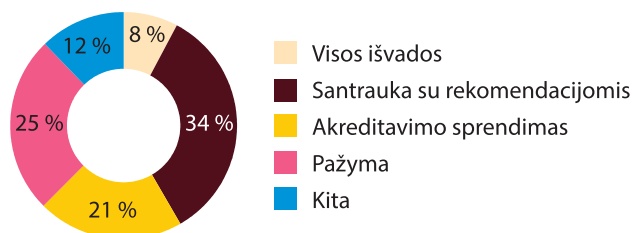
2015 m. 8 aukštosios mokyklos paviešino vertinamąsias išvadas arba jų santrauką su rekomendacijomis bei sprendimą dėl akreditavimo. 14 aukštųjų mokyklų savo interneto tinklalapiuose neviešino jokios arba beveik jokios informacijos apie išorinio vertinimo rezultatus.

Po užklauskos išsiuntimo, didžioji dalis aukštųjų mokyklų atnaujino informaciją apie vertinimo rezultatų viešinimą savo interneto puslapiuose arba paskelbė vertinimo rezultatus (visas išvadas arba išvadų santrauką su rekomendacijomis), nors prieš tai šios informacijos nebuvo teikusios. Iš 14 aukštųjų mokyklų, kurios iki užklauskos išsiuntimo neviešino arba beveik neviešino jokios informacijos apie savo išorinio vertinimo rezultatus, tik kelios aukštosios mokyklos nepaskelbė vertinimo rezultatų: viešina tik akreditavimo sprendimą, tačiau nėra galimybės susipažinti su vertinimo išvadomis ar jų santrauka bei rekomendacijomis.

2015 m. situacija dėl vertinimo rezultatų viešinimo išliko gana panaši kaip ir 2011 bei 2013 m. (1 pav.). Išnagrinėjus aukštųjų mokyklų pateikiamą informaciją bei atlikus jų tinklalapių analizę paaiškėjo, kad tiek šiemet, tiek prieš dvejus ar ketverius metus apie **trečdalis aukštųjų mokyklų vertinimo rezultatų neviešina** (2011 m. – 13 aukštųjų mokyklų, 2013 m. – 12 ir 2015 m. – 14). Didžioji dalis aukštųjų mokyklų nuo 2011 m. pateikia tik dalį išvadų arba sprendimą dėl akreditavimo (2011 m. – 27 aukštosios mokyklos, 2013 ir 2015 m. – 23), t. y. viešina dalinę informaciją. Likusi dalis aukštųjų mokyklų viešina visas vertinimo išvadas arba išvadų santraukas su rekomendacijomis bei akreditavimo sprendimus (2011 m. – 5 aukštosios mokyklos, 2013 m. – 10 ir 2015 m. – 8).

1 pav. Aukštųjų mokyklų studijų programų išorinio vertinimo rezultatų viešinimas 2011, 2013 ir 2015 m.

2 pav. Aukštųjų mokyklų studijų programų išorinio vertinimo rezultatų viešinimas pagal viešinimo būdą (2015 m. liepos–rugpjūčio mėn.)

Viešindamos vertinimo rezultatus aukštosios mokyklos paprastai informaciją pateikia keliais būdais: skelbia visas išvadas, akreditavimo įsakymus, pažymas dėl studijų programų išorinio vertinimo, informacines žinutes apie įvykusius arba planuojamus vertinimus ir pan. 2015 m. liepos–rugpjūčio mėn. išanalizavus aukštųjų mokyklų tinklalapius galima

daryti išvadą, jog dažniausiai aukštosios mokyklos viešina **išvadų santraukas bei rekomendacijas** (tokia informacija rasta 31 aukštosios mokyklos tinklalapiuose). Nemažai aukštųjų mokyklų viešina **pažymas** dėl studijų programų išorinio vertinimo (23 aukštosios mokyklos) ir **akreditavimo sprendimus** (19 aukštųjų mokyklų). Palyginti nedidelė dalis aukštųjų mokyklų skelbia **visas vertinimo išvadas** (7 aukštosios mokyklos). 11 aukštųjų mokyklų interneto tinklalapiuose skelbiama **kita informacija**, pavyzdžiui, nuorodos į Centro tinklalapį ar AIKOS, arba informacinės žinutės apie įvykusius ar būsimus vertinimus (2 pav.).

Kai kurių aukštųjų mokyklų interneto puslapiuose sudėtinga rasti informaciją apie įvertinimo rezultatus, nes ji patalpinta prie aukštosios mokyklos dokumentų, veiklos ar kitos informacijos. Pasitaiko, kad ši informacija visiškai nepasiekiamo (įdėtos neveikiančios nuorodos arba nurodoma, kad informacija dar ruošiama). Analizuojant aukštųjų mokyklų tinklalapius pastebėta ir tokia tendencija, kad informacija apie vertinimo rezultatus viešinama gana nevienodai: prie vienos studijų programų pridėtos pilnos išvados, prie kitų tik santrauka, o dar prie trečių nėra jokios vertinimo informacijos. Dalis aukštųjų mokyklų, atsakiusios į Centro siųstą užklausą, tikino, jog su vertinimo išvadomis visi norintys gali susipažinti katedrose arba prisijungę prie vidinės aukštosios mokyklos interneto svetainės.

Pažymėtina, kad kiekviena aukštoji mokykla turi teisę pati nuspręsti, kur ir kokia forma bus pateikta informacija apie įvertinimo rezultatus, tačiau ši informacija turėtų būti lengvai prieinama ir suprantama visoms suinteresuotoms šalims. Dažniausiai aukštosios mokyklos studijų programų išorinio vertinimo rezultatus skelbia tokiose skiltyse kaip „Studijos“, „Studijų kokybė“, „Studijų kokybės užtikrinimas“, „Studijų programų vertinimas ir akreditavimas“, „Studijų programos“, „Akreditacijos“, „Studijų programų išorinio vertinimo rezultatai“. Aukštosioms mokykloms **rekomenduojama** viešai skelbti išorinio kokybės įvertinimo rezultatus savo interneto tinklalapiuose, o ne tik katedrose ar vidinėse svetainėse, kad visi norintieji ir besidomintys galėtų lengvai su jais susipažinti. Aukštosioms mokykloms taip pat siūloma savo interneto svetainė-

se viešinti informaciją apie įvertinimo rezultatus tokiose skiltyse kaip *Studijų kokybės užtikrinimas*, *Studijų kokybė* ar *Išorinis kokybės vertinimas*, o ne tik prie dokumentų ar veiklos informacijos, kadangi tai apsunkina paiešką. Reikėtų taip pat užtikrinti, kad informacija būtų nuolat atnaujinama, įdėtos nuorodos veiktų, o viešinama informacija būtų tolygi, t. y. būtų galimybė susipažinti tiek su vertinimo išvadomis ar jų santrauka bei rekomendacijomis, tiek su sprendimu dėl studijų programos akreditavimo. Dėmesys turėtų būti skiriamas studijų programų išorinio vertinimo, akreditavimo terminų ir kitiems paaiškinimams bei informacijai apie vykdomų studijų programų akreditavimo trukmę.

Pažymėtina, kad kiekviena aukštoji mokykla turi teisę pati nuspręsti, kur ir kokia forma bus pateikta informacija apie įvertinimo rezultatus, tačiau ši informacija turėtų būti lengvai prieinama ir suprantama visoms suinteresuotoms šalims.

Reikėtų užtikrinti, kad informacija būtų nuolat atnaujinama, įdėtos nuorodos veiktų, o viešinama informacija būtų tolygi, t. y. būtų galimybė susipažinti tiek su vertinimo išvadomis ar jų santrauka bei rekomendacijomis, tiek su sprendimu dėl studijų programos akreditavimo.

IŠORINIO VERTINIMO REZULTATŲ VIEŠINIMAS KITOSE ŠALYSE

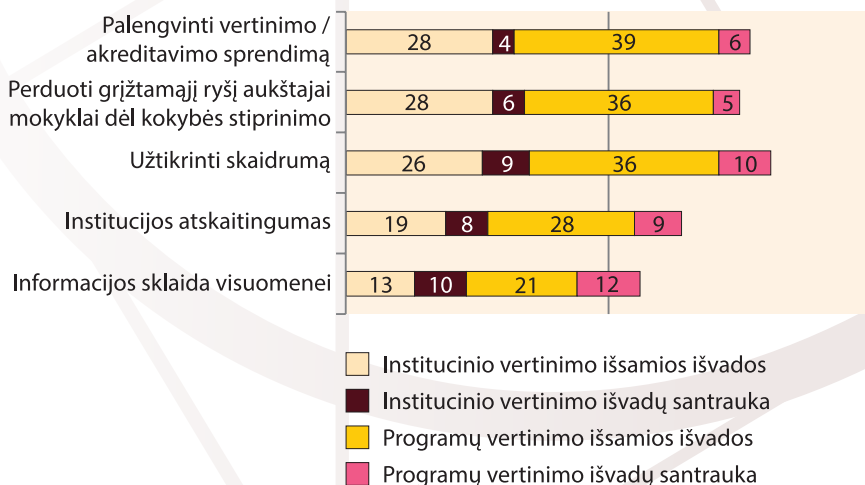
Apie tai, kodėl svarbu viešinti išorinio vertinimo rezultatus, daug diskutuojama ir kitose Europos šalyse. 2013–2014 m. Europos aukštojo mokslo kokybės užtikrinimo asociacija (ENQA) su kitomis kokybės agentūromis vykdė projektą „Europos aukštojo mokslo skaidrumas per viešas vertinimo išvadas“ (angl. EQArep – *Transparency of European higher education through public quality assurance reports*)³, kurio pagrindinis tikslas buvo pagerinti išorinių vertinimų išvadas bei suprasti visų besidominčių šiomis išvadomis poreikius, kadangi augant susidomėjimui apie aukštųjų mokyklų vykdomą veiklą nepakankama informacijos sklaida tampa nelengvu iššūkiu visoje Europoje. Todėl išorinio vertinimo išvados – kaip vienas pagrindinių Bolonijos proceso skaidrumo įrankių – prisideda prie Europos aukštojo mokslo skaidrumo ir patikimos informacijos suinteresuotoms šalims pateikimo. Projekto metu buvo atskleistas didžiulis poreikis didinti vertinimo išvadų žinomumą ir prieinamumą. Nors didžioji dalis tikslinių grupių, tokių kaip aukštosios mokyklos, studentai, kokybės užtikrini-

³ Plačiau su projekto rezultatais galima susipažinti ENQA tinklalapyje adresu <http://www.enqa.eu/index.php/transparency-of-european-higher-education-through-public-quality-assurance-reports-eqarep/>.

mo agentūros ir valdžios institucijos, išsakė panašias nuomones dėl vertinimo išvadų teikiamos naudos, tuo tarpu darbdaviai turėjo abejonių. Jų nuomone, išorinio vertinimo išvados yra neabejotinai naudingas informacijos šaltinis, tačiau dėl savo pernelyg didelės apimties jos tampa „neįveikiamos“. Vienas iš pagrindinių darbdavių siūlymų tas, kad išorinio vertinimo išvados turėtų susidėti iš lengvai suprantamos ir palyginamos informacijos, kuri privalo būti viešinama ne tik kokybės agentūrų tinklalapiuose, bet ir aukštųjų mokyklų interneto svetainėse. Taigi, aukštosios mokyklos turėtų būti skatinamos viešinti vertinimo išvadas ir tai daryti tokiu būdu, kad ši informacija būtų lengvai prieinama bei suprantama visoms suinteresuotoms šalims.

Išorinio vertinimo išvados turėtų susidėti iš lengvai suprantamos ir palyginamos informacijos, kuri privalo būti viešinama ne tik kokybės agentūrų tinklalapiuose, bet ir aukštųjų mokyklų interneto svetainėse.

ENQA vykdyto projekto metu buvo apklausta beveik 50 kokybės užtikrinimo agentūrų dėl išorinio vertinimo išvadų viešinimo, jų tikslo, struktūros ir turinio. Išanalizavus surinktus duomenis paaiškėjo, jog įvairios kokybės agentūros vykdo tiek institucinius, tiek atskirų studijų programų vertinimus. Po vertinimų ekspertai arba kokybės agentūrų atstovai rengia vertinimo išvadas, kurios gali būti tiek išsamios išvados, tiek išvadų santrauka. Akivaizdu, kad vertinimo išvados rengiamos turint skirtingus tikslus, tačiau daugelio įvairių agentūrų parengtų vertinimo išvadų vienas iš pagrindinių tikslų – remiantis vertinimo išvadomis priimti akreditavimo sprendimą (žr. 3 pav.). Ne mažiau svarbu, agen-

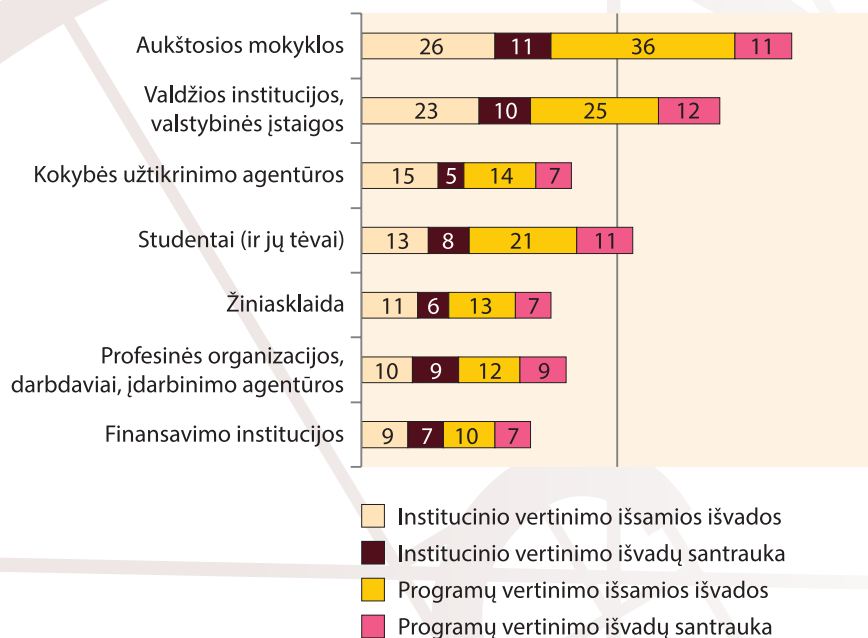

3 pav. Koks yra pagrindinis vertinimo išvadų tikslas?⁴

⁴ *Transparency of European Higher Education through Public Quality Assurance Reports (EQArep)*, 2014.

tūrų nuomone, informuoti visuomenę bei užtikrinti skaidrumą, todėl vertinimo išvados yra viešinamos.

Didžioji dauguma apklausoje dalyvavusių agentūrų sutinka, kad vertinimo išvadomis turėtų naudotis visos suinteresuotos šalys, t. y. aukštosios mokyklos, studentai, darbdaviai, kokybės agentūros ir kt. Pagal atliktos apklausos duomenis matyti, kad visgi labiausiai vertinimo išvadomis yra suinteresuotos aukštosios mokyklos, valdžios institucijos bei kokybės užtikrinimo agentūros (žr. 4 pav.).

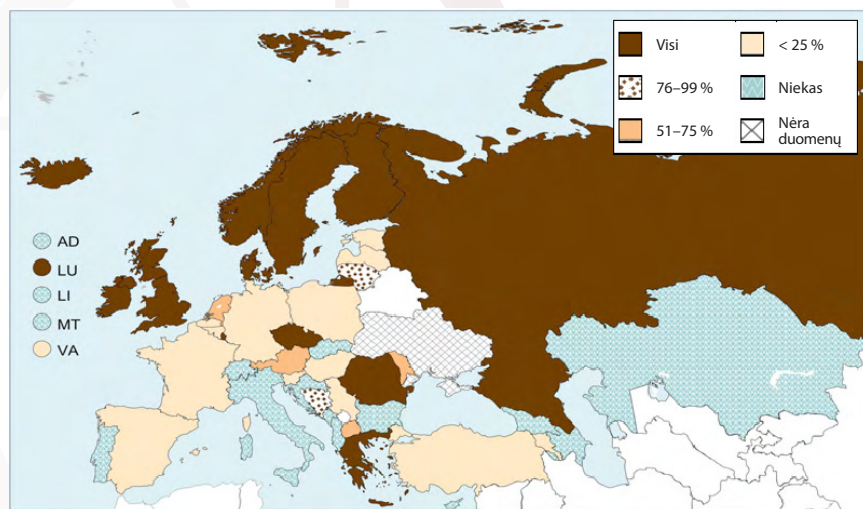
4 pav. Kurios suinteresuotos grupės naudojasi vertinimo išvadomis?⁵

Bolonijos proceso įgyvendinimo stebėsenos kontekste vertinimo rezultatų viešinimas taip pat vaidina svarbų vaidmenį. 2015 m. Europos aukštojo mokslo Bolonijos proceso įgyvendinimo ataskaitoje (angl. *The European Higher Education Area in 2015: Bologna Process Implementation Report*) teigiama, jog vienas iš pagrindinių aspektų kokybės užtikrinime yra skaidrumo ir atskaitomybės didinimas, todėl keičiantis kokybės užtikrinimo sistemų reikalavimams, didžiąją svarbą įgauna vertinimo rezultatų, taip pat ir neigiamų, viešinimas. Nors, kaip teigiama ataskaitoje, daug praprasčiau skelbti teigiamus vertinimo rezultatus ir dauguma aukštojo mokslo institucijų tai daro, tačiau pastebima, jog vis dažniau viešinamos ir kritiškos bei neigiamos vertinimo išvados (žr. 5 pav.).

⁵ *Transparency of European Higher Education through Public Quality Assurance Reports (EQArep)*, 2014.

5 paveikslėlyje matyti, kaip aukštojo mokslo institucijos viešino kritiškas bei neigiamas vertinimo išvadas 2013–2014 m. 2012 m. tik dalis aukštojo mokslo institucijų viešino tokio pobūdžio išvadas, tuo tarpu šiandien šis skaičius yra beveik padvigubėjęs.

Apibendrinus Centro surinktą informaciją ir ENQA vykdyto projekto rezultatus, galima daryti išvadą, kad išorinio vertinimo rezultatų sklaidai bei viešiniui skiriamas vis didesnis dėmesys, kuris, panašu, ateityje dar didės, nes šiais rezultatais naudojasi vis daugiau suinteresuotų šalių – pradedant auštosiomis mokyklomis, kokybės užtikrinimo agentūromis, studentais, baigiant žiniasklaida, darbdaviais ar profesinėmis organizacijomis. Be to, išorinio vertinimo rezultatai – tai ne tik priemonė akreditavimo sprendimo priėmimui, bet ir vienas iš būdų siekiant užtikrinti didesnę skaidrumą bei pateikti informaciją visuomenei.

5 pav. Kritiškų ir neigiamų rezultatų viešinimas pagal aukštojo mokslo institucijas, 2013–2014 m.⁶

⁶ The European Higher Education Area in 2015: Bologna Process Implementation Report.

